

140 /
1972/2

ქართული
გრაფიკის
საზოგადოებრივი
ფონდი

3
1972

სამცხე

შინგებუთ

სიმონ შაფრაინი

ვით ცას რიჟრაჟის ფერი,—
მას შენზე ფიქრი შენის;
ის—ან დედაა შენი,
ან—დაა იგი შენი.

სად არ ანთია სანთლად
მისი მართალი ხელი!
ზღვაში ხომალდებს მართავს,
მინდვრად ვაჟკაცებს შველის.

უსათნოესი მზერით
თავს დაჰკანკალებს აკვანს...
ჩვენი მამულის გზები
სავარსკვლავეთშიც გაჰყავს;

ყველგან სიყვარულს აპნევს,
ტრიალებს შინ და გარეთ...
დიდი მომავლის ლამპრებს
უნთებს სამშობლო მხარეს.

ომის მოძულე მარად,
ის თვალს უსწორებს დრო-ჟამს,
მწვანე მთა-ბარის ფარად
მოაქვს მშვიდობის დროშა.

გულგაბრწყინებულს რწმენით—
წრფელი ქალობა შენის.
ის—ან დედაა შენი,
ან—დაა იგი შენი.

თეატრ
სახეობა

წერილი მასწავლებელი მასწავლებელი

ბელა და დათო მეგობრები არიან. ბელამ ყოველთვის იცის, სად არის დათო. თავის მხრივ, დათოსაც შეუძლია შეუცდომლად დაასახელოს ბელას ადგილსამყოფელი.

ამაში არაფერია გასაკვირველი. ერთი, რომ ერთმანეთის მახლობლად ცხოვრობენ, მეორე კიდევ, ერთ კლასში სწავლობენ. მაგრამ ამას გარდა კიდევ არსებობს ისეთი კუთხე-კუნძული მათი ბავშვური ცხოვრებისა, სადაც ბელა და დათო კვლავაც ერთად მოხვედრილან — ისინი ერთი ვარსკვლავის ოქტომბრელები არიან. ვარსკვლავს „გვირილა“ ჰქვია. ხელმძღვანელი დათოა. ვარსკვლავში მეორე დათოცაა. ანუ დათუნა. ბიჭებს ერთმანეთი

11811

კამეჩა

3
მარტი
1972

საქართველოს ალკა თან-რედაქციის
თბილისის და ვ. ი. ლენინის სახელობის
წითელ კომუნისტურ თეატრსა და
ახალგაზრდა საზოგადოებრივი
საბავშვო თეატრის

გამოდის 1926 წლიდან

სა. კ. მ.-ის

გამომცემლობა

მარინე კითხულობს...

მოსამზადებელი ჯგუფიდანვე მოეწონათ. ასე შეიკრა მეგობრული სამეული: ბელა ბორაშვილი, დათო ვაშაქიძე და დათუნა რომაქიძე.

თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ამ სამეულში თანასწორობა მაინცდამაინც ვერ ხერხდება. ბიჭებს თავიანთი საკუთარი სამყარო აქვთ, სადაც, მათი აზრით, ბელა კიდევ რომ შეიყვანონ, მაინც ვერას გაიგებს, იმიტომ, რომ გოგოა. და აკი არც შეჰყავთ. გოგონა კარგად ხედავს, რომ დროდადრო ბიჭები გაკიდევანდებიან, რაღაცას ჩურჩულებენ

და, როგორც სახეებზე ეტყობათ, კამათობენ კიდევ; მაგრამ, როგორც კი მოახლოებულ ბელას თვალს მოჰკრავენ, ვითომც აქ არაფერით, გაჩუმდებიან.

ზარი რომ დაირეკება და მერხებზე ჩამორიგდებიან, დათო ხშირ-ხშირად მიიხედავს მის ზურგსუკან მჯდარ ბელასკენ და შემარბივლად გაეკრიჭება. მერე დაარბივს: ბიჭების საქმეში გოგომ ცხვირი არ უნდა ჩაჩაროსო.

— არცა ვჩრი, თქვენ — თქვენთვის, მე — ჩემთვის!

ჩვეულებს არიგება ლია ლომიძე.

მაგრამ გოგო გულჩვილია და თავისი მუქარა არასოდეს სისრულეში არ მოჰყავს.

ამ ბოლო დროს ბელას ახალი საწუხარი გაუჩნდა. დათო ვაშაიძეს მარინე ქობულოვასთან ერთად პატარა პიესა მოემზადებინა. როლები შესაფერისად გაენაწილებინათ: დათვი დათო ბრძანდებოდა, მარინე კი — ბაჭია. ბელამ ეს ამბავი მაშინდა შეიტყო, როდესაც ყმაწვილები ლია მასწავლებელს წარუდგნენ, შეგვა-მოწმეთ, კარგად გამოგვივიდა თუ არაო.

მარინე მეორე ვარსკვლავს ხელმძღვანელობს, რომელსაც მისი წინადადებით „სიხარული“ დაერქვა. „სიხარული“ რა სახელიაო, დაუწუნა მაშინ ბელამ. მე რომ ხელმძღვანელი ვიყო, ვარსკვლავს რომელიმე ნამდვილი ვარსკვლავის სახელს ვუწოდებდიო.

ბელას აზრით, მარინე ცოტა მეტი-ჩარაა. ყოველ დღე სკოლაში ახალ-ახალი ნახატებიანი წიგნი მოაქვს. სიმართლე რომ ითქვას, მარინე კარ-

გა გამართულად და სასიამოვნოდ კითხულობს, მაგრამ თუ კითხვა უნდა, თავისთვის იკითხოს; შესვენება კი იმიტომ არის, რომ მოსწავლეებმა ცოტა გაიარ-გამოიარონ. ხოლო მარინე ბავშვებს ამის საშუალებას არ აძლევს. მასწავლებელი გავა თუ არა, კრუხივით შუაში ჩადგება, ყმაწვილებს გარს შემოიკრებს და წიგნის კითხვას დაიწყებს. ამიტომაც შეარქვეს დედიკო. იმასაც თავი ნამდვილი უფროსივით უჭირავს. „ნელი ხელმძღვანელიც კი, რომელიც თითქმის ყოველ შესვენებაზე ჩვენთანაა და ათას რამეს გვასწავლის, უფრო ხმადაბლა ლაპარაკობს“, — ფიქრობდა ბელა.

დათოსა და მარინეს მიერ პიესის მომზადებამ მთლად გაუტეხა გული ეჭვიან გოგოს. როგორ, ბაჭიას სათქმელს განა მი კი ვერ დავისწავლიდი, რაღა მაინცდამაინც მარინე გამოარჩიაო, — შფოთავდა ის, დათოს კი გაუთავებლად საყვედურობდა: ბიჭებმა მეგობრობა არ იციოთ.

დათო ბელას ჩაქინებამ ჩააფიქრა,

ეს გოგო მართალი არ იყოს, და ამიტომ, როცა ერთხელ ნელი ხელმძღვანელი კლასში შემოვიდა და ვარსკვლავების კუთხეების დათვლიერება დაიწყო, გულწრფელად შესჩივლა: — კუთხეები კი წესრიგშია, მაგრამ ჩვენი ამხანაგობა — ვერაო!

ნელიმ მიზეზი იკითხა და გაიღიმა ბელა ამ ლომიძე წაათამაშა:

— ხელმძღვანელო, — დაიწყო მან, — თუ შეიძლება, მითხარით, ვარსკვლავები ერთმანეთს მართლა ვეჯიბრებით თუ ტყუილად? თუ მართლა ვეჯიბრებით, მაშინ ხომ უნდა ვცდილობდეთ, რომ კარგი საქმეები სწორედ ჩვენს ვარსკვლავში ვაკეთოთ და არა სხვაგან?

— ამისხენით, რაშია საქმე! — სთხოვა ნელიმ ბავშვებს.

უცბად დათო წამოდგა:

— მე და მარინე ქობულოვამ პატარა პიესა მოვამზადეთ. მარინე კარგად კითხულობს და ბაჭიას როლი ამიტომაც მივეცი, არ მეგონა, რომ ამით ჩემს ვარსკვლავს დავაზარალებდი. ახლაც ასე მგონია. მართალია, ვარსკვლავებად ვართ დანაწილებული, მაგრამ ხომ ერთ ჯგუფში ვსწავლობთ? განა ვარსკვლავის წევრს ეკრძალება სხვა ვარსკვლაველთან მეგობრობა?

ოქტომბრელთა ვარსკვლავის ხელმძღვანელი, მეხუთეკლასელი პიონერი ნელი ოთიაშვილი დაფიქრდა. ბავშვების დავა ძნელად გადასწვებტად მოეჩვენა.

— სერიოზული ამბავია, — თქვა მან. — მოდი ნელი ნიკურაძე მოვიწვიოთ, ჩვენი პიონერხელმძღვანელო, და ერთად ვიმსჯელოთ, მართალია თუ არა დათო. შეიძლება ოქტომბრელთა კლუბსაც შევეკითხოთ, ან თუნდაც ოქტომბრელებთან მეგობრობის საბუქოს, სადაც ძალიან საპატიო შემადგენლობაა უფროსი პიონერებისა და კომკავშირელებისა.

მეორე დღეს დავა მოულოდნელად ჩაცხრა, რადგან ლია მასწავლებელმა საკითხი კამათის გარეშე გადაწყვიტა: ამგვარი შეკითხვის დასმამ არ გეკადრებათო. დათო ვაშაიძეს გულშიც არ გაუვლია არც ბელას წყენიება და არც თავის ვარსკვლავის დაზარალებათო. ვარსკვლავები იმიტომ ეჯიბრებიან ერთმანეთს, რომ მთელი კლასი დაწინაურდესო. მერე გაიხსენა ის დღე, როდესაც პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლეში საზეიმოდ მთელი კლასი ოქტომბრელთა რიგებში მიიღეს და ალაში დიდი ამბით დათომ ჩაიბარა. განა შეიძლება, რომ ამ ბიჭს თანაკლასელთან მეგობრობა ავუკრძალოთო?

მასწავლებლის სიტყვებმა ბელას გული კი დაუამა, მაგრამ უსიამოვნო გეჟებისაგან მთლიანად მაინც ვერ გამოიხსნა თავი.

„რა იქნებოდა, წინასწარ ეთქვა, — აღარ მეწყინებოდა. განა მეგობარს რაიმეს უნდა უმალავდნენ? არც არათერი დათუნას წამოსცდენია, ვითომ რატომ?“

ბელა მომდევნო ღღებში მეგობრებს აღარ გაჰყარებია. ნელი ხელმძღვანელმაც ვერ შეარიგა ისინი. კვირა დღეს კი დათომ ვეღარ მოითმინა, ბელასთან შინ მიიბრინა და შეგონება დაუწყო:

— თუ ბიჭებთან მეგობრობა გინდა, გოგოსავით კი არ უნდა იბუტებოდე წამდაუწყებ, ვაჟაკი უნდა იყო. ახლა წამოდი, ეზოში ჩავიდეთ, ფერადი ცარცები ვიშოვე, ასფალტზე ვხატოთ და გავეჭიბროთ, ვინ სწრაფად და სწორად დახატავს იმ ნიშნებს, რომლებიც რამდენჯერმე გვიჩვენეს ღია მასწავლებელმაც, ნელი ხელმძღვანელმაც. და ჩემო ბელა, თუ ჩვენი ვარსკვლავის დაწინაურება გინდა, უნდა ივარჯიშო კიდევ სწრაფ ხატვასა და სირბილში, რომ გაზაფხულზე ოქტომბრელთა ჯგუფების შეჯიბრებაზე გავიმარჯვოთ, რომ თქვან: ნელი ხელმძღვანელის ვარსკვლავი ყველაზე პირველიაო.

— ჩვენ ხომ მაგ თამაშს „პატარა ცისკარი“ შევარქვით, რადგან პიორების „ცისკარს“ ჰგავს?

— დიახ, შევარქვით. და იმ დღეს, შენ რომ ავად იყავი, ნელი ხელმძღვანელმა დამარიგა, ბელა ძალიან სწრაფი და საზრიანი გოგოა და გა-

ჯგუფის მებრძოლი ზაზა დავითულიანი თანაპლასნელთა შორის.

ავარჯიშეო. ჰოდა, წამო ეზოში ბელას მთელი ნაწყენობა ერთბაშად გაუქრა. მერე თვითონაც გაიხსენა:

— ნელი ხელმძღვანელი ხომ ჩვენი სკოლის ოქტომბრელმშენებელ გველაპარაკა, პიონერმშენის მსგავსი არისო, გვითხრა და ჯართისა და მაკულატურის შეგროვება დაგვაავალა: მერე ის იყო, ვეზიდებოდი და ვეზიდებოდიო. მაგრამ სწავლა? ჩვენთან ხომ ყველა გამართულად ვერ კითხულობს? მაგალითად, მე-

დათომ გაიცინა.
— რა გაციხებს?
— ისა, რომ, რაც მეტს ისწაველი, შენც უფრო გარგებს და

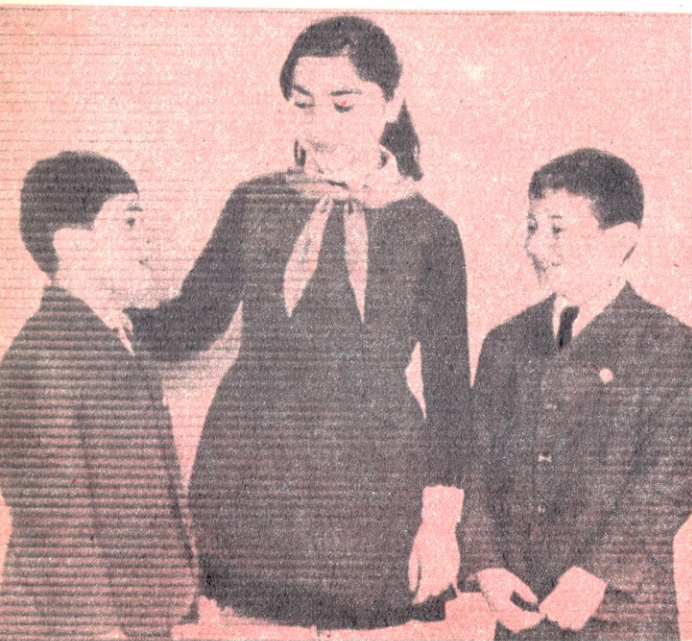
სხვებსაც, დახმარებით კი შენცა და მეც თამროს უნდა დავეხმაროთ. ასე აკეთებენ სხვა ჩვენი ჯგუფის ვარსკვლაველებიც: „ყაყაჩო“, „ვარდი“, „სიხარული“...

— მასწავლებლობა არ არის ჩემი საქმე, — დაფიქრებით თქვა ბელამ და მერე უცებ ინატრა: — იცი, რა მინდა, დათო, — ჩვენც, ოქტომბრელებსაც, გვეკონდეს ჩვენი საკუთარი კონკურსი, დიდი შეჯიბრება, ისეთი, როგორიც პიონერებს აქვთ. ახლა ჩვენ მხოლოდ მათს საქმეებს ვიმეორებთ. ასე არ არის? ისიც კი, რასაც ჩვენ ჩვენი სურვილითა და მონდომებით ვაკეთებთ, მათს მეგობართა საბჭოს ეთვლება.

დათომ გაიღიმა.
— სულ ილიმები და ილიმები, — აღშფოთდა ბელა.

— ვილიმები, მაშ, რა ვინ გოგო და ვინ ამოდენა თავსატეხი. ასეთ საქმეებს ჩვენზე უფროსები ავგარებენ. მათ იციან, რომ კაცს, რომელმაც გამართულად კითხვაც არ იცის, არ შეიძლება მოსთხოვო ნამდვილი მუშაობა. ამიტომ მეგობართა საბჭო, რომელიც პიონერებს და კომკავშირელებს ჩვენს მოსავლელად დაუარსებიათ, ნამდვილად საჭიროა. ისინი რომ არ დაგვხმარებოდნენ, განა ჩვენ მარტონი შევძლებდით ისე ლამაზად წარმოგვედგინა შემოდგომის ზეიმი, ან ანბანთან გამოთხოვების საღამო, ანდა ზღაპრების სამყარო? გახსოვს, დიდებსაც უხაროდათ და ტაშს გვიკრავდნენ.

— არ ფიცი, — თქვა ბელამ, — ალბათ, მართალი ხარ და, ალბათ, ყველაფერი ჩემი ბრალია: ისიც, რომ შენ გაწყენინე, და ისიც, რომ ასე გელაპარაკები.

ყურადღებით უსმენენ ნელი ხელი. ქლვანელს დათომ და დათუნა.

ამ დროს, სად იყო და სად არა, დათუნა რობაქიძე გამოჩნდა. ბელას თავი დაუკრა და დათო განზე გაიხმო.

ბელა აიძრინა, რაღაც უნდოდა ეთქვა, მაგრამ თავი შეიკავა. ერთხანს თვალმოუშორებლივ უყურებდა, როგორ გატაცებით ლაპარაკობდნენ ბიჭები, მერე კი ვეღარ მოითმინა და გვერდით ჩაუქროლა.

— ბელა! — დაუძახა დათომ, — მე დათუნას გაცხვები, გადაუღებელი საქმეა, შენთან ბოდის ვინდი, მერე ვითამაშოთ, არ მოიწყინო!

— მალე დაბრუნდები?
დათო შეყოვნდა, მერე ამხანაგს მიუბრუნდა:

— დათუნა, მოდი ბელაც წავიყვანოთ. ცოტას ესეც მოგვებმარება.

— რა ხდება? — იკითხა გოგომ.

— ქვემო სართულიდან მეოთხეზე ააქვთ შეკრებილი სამუზეუმო მასალები. მათ ძალზე ფრთხილი გადატანა უნდა. დათო ახლო ცხოვრობს და ამიტომ ნელი ხელმძღვანელმა აქ გამომგზავნა, დაუძახეო, — აუხსნა დათუნამ.

ბავშვებმა მშობლები გააფრთხილეს და სკოლისკენ მოკურცხლეს.

მათი სკოლა — თბილისის 146-ე

სამუშალო — ვარკეთილშია. იგი ახალია ისევე, როგორც მთელი ვარკეთილის უბანი, მაგრამ უკვე მოუსწრიათ მისი გულმოდგინედ გამართვა. პირველი სართული მოძრავ გამოფენებს ეთმობა ხოლმე. ხელოვნების მუზეუმიდან აქ მონაცვლეობით მოაქვთ და მოაქვთ ექსპონატები და ბავშვები ხალისით ეცნობიან მათ.

მეორე სართულზე ლენინის მუზეუმი.

მესამეზე — საქართველოს მუზეუმი.

მეოთხეზე, სადაც ყველა ოქტომბრელთა კლასი სწავლობს, პიონერთა ორგანიზაციის 50-ე წლისთავისათვის პიონერული და კომკავშირული მუზეუმის მოწყობა ჰქონდათ გათვალისწინებული. მასალები დიდი ხნის მანძილზე გროვდებოდა და ქვემოთ, პიონერთა ოთახში ინახებოდა. როგორც ჩანს, ახლა, საგაზაფხულო არდადეგების წინ, მისი გამართვა გადაეწყვიტათ. აი, აქ მოვიდნენ ჩვენი ყმაწვილებიც. კიბეები მხიარულად აირბინეს და უცბად შედგნენ. უფროსები დერეფანში ფუსფუსებდნენ. აქ იყვნენ პიონერხელმძღვანელები — ბიძინა ჩოლოყაშვილი და ნელი ნიკურაძე, რაზმეულის საბჭოს თავმჯდომარე დათო მამნიაშვილი,

ოქტომბრელთა კლუბის თავმჯდომარე ლია დალაქიშვილი, პიონერები, კომკავშირელები...

— მოსახმარებლად მოხვედით? — გაიგონეს მათ ნელი ოთიაშვილის ხმა. მერე ხელმძღვანელიც გამოჩნდა, მხიარული, ხალისიანი, და ბავშვებს თავისთან უხმო.

ეს დღე — მუზეუმის გამართვის დღე — ბელას, დათოს და დათუნას დაახსოვდათ, როგორც განუმეორებელი მადლასვლა, როგორც დღე, როცა თითქმის ხელთ ეხებოდნენ გმირი პიონერების და გმირი კომკავშირელების ხსოვნას, მათი ცხოვრების დაუვიწყარ დღეებს. აჰქონდათ კიბეებზე ჩარჩოებში ჩასმული მათი პორტრეტები, აჰქონდათ ფრთხილად, ყველაზე მალალ სართულზე რათა შემდგომ ნათელი კედლებიდან მზირალნი ენახათ; აჰქონდათ ლამაზი, პატარა ბროშურები თითოეულ გმირის შესახებ მოამბენი, და მათ ყმაწვილურ სულში ისახებოდა გაურკვეველი, გამოუკვეთელი, მაგრამ კეთილი და ამაღლევებული სურვილები. ო, როგორ უნდოდათ, გაეკეთებინათ რაღაც დიდი თავიანთი ხალხისა და ქვეყნისათვის, ყოფილიყვნენ ძლიერნი და ამაყნი მტრის წინაშე, როგორიც იყო ეს სახელოვანი უფროსი თაობა!

წლებანდელმა ჩამთარბა. შესვენა-გაზსაც სხვა ეზბი მისცა.

ბ ი ო რ ბ ი ქ ა ჭ ა ხ ი ძ ა

რა მთა-ბარი გვექონია!

ელმავალი მიგვაფრენს
სწრაფზე სწრაფი, ახალი.
ირგვლივ ველ-მინდვრებია,
შორს, შორს მთები მაღალი.

არ ილევა ყაყაჩო,
ყველგან შუქის მომფენი,
ანრილ-დახრილ სერებზე
ჩამომსხდარი სოფლები.

მაგარებლის გუგუნნი
სიმღერაა გაბმული.

გავიარეთ გვირაბი —
დიდი გამოქვაბული.

მოჯარდნენ და მოჯარდნენ
მთები ძმებად ამღვარი...

რა ხანია მოვდივართ,
ჯერ ზღვის პირი სად არის!

ვეუბნები დედისკო:
ბებოც წამოგვეყვანა.
რა მთა-ბარი გვექონია,
რა ფერადი ქვეყანა!

ის ღრუბლებიც მთებს იქით
თუ ჩვენს ცაზე მიდრინ, —
მცირე ჩვენი ეზოა,
საქართველო დიდია.

ნაყინი

მხარზე თოფით,
ზურგზე ჩანთით
ცყისკენ თამაშ-თამაშით
სანადიროდ გზას გავედექ
და გავედი ჭალაში.

— რეზოაო, — აჩურჩულდნენ
ყვავილები ცქრილა,
მისალმება ვერ მოვასწარ,
შაშვმა შეიფრთხილა.

შევგრიალდი, დავინახე,
თოფი მარჯვედ გავმართე,
— ვესროლო თუ არ ვესროლო?! —
ჩემს თავს გავეკამათე.

მოლზე ხგოდა მაცვლის ბუჩქთან
ის ხმატკბილი ფრინველი.

ვუყურებდი, არ ვჩქარობდი
ამ სიცოცხლის მხილველი.

მიკვირს, უმალ სად მოვძებნე
მონდენილი საფარი
და ჩემს ხელში, თოფის ნაცვლად,
როგორ გაჩნდა ფანქარი.

მივხვდი მაშინ, კაცის გულში
რა სიკეთეს რა ბადებს,
რასაც უხმოდ სილამაზე
და სიცოცხლე ღალადებს:

დავჯექი და იმ გუნებით
ის ფრინველი დავხატე.

ნ ა ნ ა შ ა ბ ა თ ა შ ე ი ლ ი

არ მავიწყდება

არ მავიწყდება, არა,
ის დიდი რიდი, ღხენა,
როცა პირველად ვნახე
ლამაზი „დედა-ენა“.

ფერად-ფერადი ჩხირი,
ოცდაცამეტი ასო...

მე პირველ მერხზე დამსვეს
ერთ ჭინკა ბიჭთან, მახსოვს.

ასე გავიდა წლები...
ფიქრი აყვავდა სულში.
ფერად-ფერადი ჩხირი,
თითქოს მიყიდეს გუშინ.

ქ ე თ ე ვ ა ნ მ ი ქ ა ძ ა

რა ვახსენებდი იცის!

ეს გაზაფხულიც ფუნჯით
უბადლო სურათს ხატავს,
ფერებით სავსე ხურჯინს
ნიავეს მთა-ბარში აგანს.

გყემალს უბოძა თეთრი,
ნუშს-ვარდისფერი კაბა.
ნაკადული ღვარს ერთვის,
ია ლურჯ თვალებს ნაბავს.

ყველგან სიცოცხლე დადის,
ხნულშიც სიცოცხლე ხარობს.
გადაუყრია დარდი,
ჰე, რას კისკისებს წყარო!

უნდა ავიდე მთაზე,
უნდა ვესგუმრო კორდებს.
გულია ღხენით სავსე,
ნეგავი ფრთები მქონდეს!

სულ შემოვივლით ფეხით
მშობლიურ გყეებს, მთა-ბარს.
ვერ შემაშინებს მეხიც,
ლამაზ ბუნებით დამგებარს.

მოვინახულებ მრავალს
მთის წვეროებს და უბეს.
ო, ისე მაღლა ავალ,
ქოჩორში წავწვდე ღრუბელს —
აბრიალებულ ღრუბელს,
რომ ცანცანებს და იწვის.

ო, ჩვენს დალოცვილ მხარეს
რა გაზაფხული იცის!

მატარებელი მასკულისაუნ მიქიან

ქალაქი
ბერაბიშვილი

მხატვარი
ზურაბ ზორჩიძე

მოთხრობა

თავჩაღუნული მიცდიდა. აღარ დამაცადა, რომ მე-
კითხა რამე.

— რა გვიგე, იცი, რამიზ? იცი, რა წავიკითხე? მი-
თხრა სლუკუნით, — წელან ვანდა მასწავლებელმა შინ
რომ გამგზავნა...

ვიგრძენი, ბიჭები მოგვიახლოვდნენ უკანიდან, მაგრამ
არ გავნძრეულვარ. ავის მოლოდინმა გამაშეშა.

...— რვეულების ასაღებად რომ მივედი, სურათი მო-
მხვდა თვალში, საყვავილეზე იყო მიყუდებული... უბრა-
ლო ჩარჩოში ჩასმული...

— საყვავილეში თეთრი იასამნის ტოტები ეწყო.

ფურცლები სცვიოდა. ვიფიქრე, წყლის გამოცვლა დავი-
წყებია-მეთქი... სურათი ხელში ავიღე და საყვავილეს
წავეტანე... წავეტანე და რალაცნაირად ის ქალაღი შემ-
რჩა ხელში... სურათის უკან იდო...

— რა ქალაღი?

— მისი ვაჟის დაღუპვისა. — გული ამოუჯდა.

— რას ამბობ, გოგო, იქნება კარგად ვერ წაიკითხე. —
ბიჭებმა წრე შეკრეს მელსის გარშემო.

მელსი სლუკუნებდა.

— ყოველი სიტყვა ზეპირად მახსოვს... შარშან მა-
რტში მიუღია.

— ტყუილი იქნება. შეიძლება შეცდომით მოვიდა, —
ვთქვი მე, — ვანდა მასწავლებელს ახლაც მოსდის შეი-
ლისაგან წერილები.

— რა თქმა უნდა, ტყუილია, ფრონტზე ხშირად ხდებ-
და ასე. — დამეთანხმა თუზო, — ნახავენ თავმოგლეჯილ
კაცს და წადი გაიგე, ვინ არი.

— არა... ტყუილი არ იქნება, — სლუკუნებდა მელ-
სი, — მე ვიცი...

— წამოდით, ფოსტალიონს ვკითხოთ. — თქვა ლა-
ლემ.

სტანგელამ მოირბინა და ქაქანით გვითხრა:

— წამოდით, ლახტი არ გინდათ?

ხმა არავის გაუცია. აგებედ-დაგებედა, გაბრუნდა და
წავიდა.

გზის გასაყართან ბიჭები შევჩერე.

— ყველა ხომ არ წავალთ ფოსტალიონის საძებ-
ნელად, ორნიც ვეყოფით.

თუზოს ვანიშნე, შენ წამომყე-მეთქი.

— არა, ყველა ერთად უნდა წავიდეთ, — დაიყინა
ასმათმა, — მე და მელსი შინ შევირბენთ, წიგნებს დავა-
წყობთ და ახლავე აქ გავეჩნდებით.

ფოსტალიონს კითხვა-კითხვით მივაგვენით. სოფლის
თავში ავედი. ლაღე ვილაღის იზოში შევიდა და დია-
სახლისს დაღუწყო ძახილი, დანარჩენები ორღობეში ვე-
ლოღებოდით.

ფოსტალიონმა ძღივს გამოათრია დიდი ჩანთა ვიწ-
რო კუტიკარში. გამარჯობათ, ბავშვებო. აქ რამ მოგიყვა-
ნათო, დაგვძახა და წინ გაგვიჩერდა. თვალები თეთრზე
ჰქონდა დაყენებული, იტყოღი, საკუთარ ცხვირს მიშ-
ტერებიაო, იღგა და ენას აწკლატუნებდა, არყის სუნად
ყარდა.

— რა გინდათ, თქვე მღლის ლეკვებო, ლუკმას
აღარ შეაქმევთ კაცსა? ამ ქალაქია ღღეს სოფელში დავ-
წანწალეზ.

ყველას ერთად არ გვეტყვისო, წავგვიჩერღულა ლა-
ლემ. ეგენი რა შუაში არიან. შენთან მარტო მე და რა-
მიზს გვაქვს საქმეო, უთხრა და განზე გაიყვანა. მეც მი-
ვეღი.

— მხოლოდ კაცურად, გულახდიღად გვითხარი, არ
დაგვიღაღო. — განღობიღივით ეტუტუნებოღა ლაღე.

— ყვეღაღურს გეტყვიო, თუ სამხედრო საიღუმ-
ლოღება არ არი.

ამან კი შეგვაღქკრიანა.

— ლაღა ძია, ჩვენში ეგეთები მოღის? — შესციინა
ლაღემ.

— როგორები? — იკითხა ლაღამ და წეკოს მოუკი-
ღა. სავარცხელა ასანთი განგებ შეატრიაღა ხელში, რომ
დაგვენახა, ნაფაზი დაარტყა და ხვეღებით ჩაბეირღა.

— როგორები და ისეთები, რომა თითქოს უცხოები
ვიყოთ, ისე გვეღაპარაკები. — ვუსაყვეღურე იმ იმე-
ღით, რომ ორი ღღის წინათ ჩვენსას დაღეული არაყი
გაახსენღებოღა.

— ხომ იცი, გულანთ ბიჭო, ჩემი კუბღირასავით

მიყვარხარ. მაგრამ სამხედრო საქმე მაინც სხვაა.
— ჩვენც ხომ სამხედროები ვართ, არ გინახავს, ემო-
რიგობთ ხოლმე?

— ლადა აქეთ-იქით ატრიალებდა თავს, მაგრამ ვერ გა-
მეგო, მე მიყურებდა თუ ლაღეს.

— რა გინდათ, გამაგებინეთ? — გვეითხა ხველებ-
ხველებით.

— ვანდა მასწავლებელს მართლა მოუვიდა შვილზე
შავი ქალაღი?

— ლადამ თავი აარაცრაცა, ალბათ ძალიან უნდოდა,
თვალბში ჩაეხედა ჩვენთვის, ხან ერთს მოგვიბრუნდა
და ხან — შეორეს.

— საქმე გამოგელიათ? — შემოგვდრინა, — დამეკა-
რგენით აქედან!

ფეხი არ მოვიცვალეთ.

— მამაშენმა არ დაგარიგა, სხვის საქმეში ნუ ჩაე-
რვიო? — ქოჩორში ხელი წაავლო ლაღეს.

— ის სხვა არ არის, ჩვენი მასწავლებელია...

— ზოგჯერ არ ვუჭერებდით, ვაბრაზებდით კიდეც...
რომ გეცოდნოდა, ასე აღარ მოვიქცეოდით...

ველარაფერი აწამა, ყურებაკეცილი თბილი ქუდი
ორჯერ მოიხადა და ისევ დაიხურა. აცახცახებულ ნიკაპ-
ზე შეივლო ხელი და თავი ჩაღუნა.

— სიტყვა მაქვს მიცემული...

მე და ლაღე გავშრიით.

— კი მაგრამ, წერილები... წერილები ვიღასგან
მოსდის?

— ლადამ პირი აგვარიდა და ჩანთაში მოათვათურა
ხელი.

— შვილის მეგობრები სწერენ, თავისი ყოფილი მო-
სწავლეები. აი ახლაც აქა მაქვს ერთი წერილი. — ჩან-
თიდან საძკუთხა ბარათი ამოიღო და გამოგვიწოდა.

უხმოდ გამოვბრუნდით. ჯერ თვალებადქცეული მე-
ლსი, მერე ასმათი დავინახე, მერე-ლობესთან ატუზული
ბიჭები. კრინტი არავის დაუძრავს. გველოდებოდნენ
რას ვიტყოდით.

— წერილებს თურმე მოსწავლეები სწერენ... თავისი
ყოფილი მოსწავლეები, — თქვა ლაღემ და წინ წავიდა,
— ჩვენ კი...

მღუმარედ მივდიოდით.

— ასა, საყვარელო, შენი ლურჯი კაბა მაინც მათ-
ხოვე. — მხრებზე ხელი მომხვია და ჩამჩურჩულა მელ-
სიმ.

ვერაფერს მივუხვდი. რაში დასჭირდა ჩემი გამონა-
ცვალი, როცა ახალი კაბა აცვია-მეთქი. გაკვირვებით შევ-
ხედე.

— ამ მხიარული კაბით როგორ წამოვიდე? — მელ-
სის დიდრონი თვალები ცრემლით ჰქონდა სავსე.

ბიჭები გარეთ გვიციდინდნენ. ვანდა მასწავლებელთან
გაპირებდით წასვლას.

ახლავე მივიდეთ და ყველაფერზე ბოდიში მოვუხა-
ლოთ, თუხნებოდა რამიზი ბიჭებს. ფანჯრიდან ვუყუ-
რებდით.

„აი როგორები ყოფილან თურმე. მოზრდილი კაცე-
ბივით დაფიქრებულები დგანან. რამიზს ნიკაპზე შე-
მოუღვია მელნიანი ხელი და განზე იყურება, ლაღე სა-
ხელარუშხული და შემეკრთალი ჩანს, უპეებთან უფრო
ჩამუქებია ჭორფლი, შუქოს მოქანცული იერი გადა-
ჰკრავს. ყველას თვალს არიდებს, თითქოს გულაცრუე-
ბულია ყველაფერზეო, თუხოს კი ძალიან ნაზი და ჰკვი-
ანი სახე აქვს... ჩემსავით ნაღველს თუ გაუგო გემო.“

— ჩქარა, გოგო, მომიძებნე კაბა. — მელსის სველი
წამწამები უბზინავდა.

უნებურად გაიქცინა.

— რომელ კაბაში გინდა ჩაეტო? — მივედი და
დავეტოლე. მთელი თავით მაღალი გამოჩნდა.

დაგვინახეს თუ არა, რომ სახლიდან გავედით, ბი-
ჭები წინ წავიდნენ.

— დედავ ჩემო, რამხელა წუხილი უტარებია მარ-
ტოკას. უცხო მხარეში გადმოკარგულს... საბრალო ვან-
და მასწავლებელი... ზამთრის გრძელ დამეებში, სიცივე-
ში, სიბნელეში გაძლება არ უნდოდა? — ჩურჩულებდა
მელსი.

მზე ახალი ჩასული იყო და მის მაგიერ წითელი
ღრუბელი ანათებდა სოფლის თავზე.

გზისპირა სახლის ღია აივანზე ვიღაცა ქალი ტიროდა
მოთქმით,

— სონა, — თქვა რამიზმა, — წერილი მოუვიდო-
და. უმცროსი ბიჭის წერილია მოსდის და იმას შეს-
ჩივის ხოლმე, როცა წერილი მოუვა. მანდვე ხარ იქ-
ნება შენი ძმებისა და მამაშენის ამბავი შენ უფრო
გაიგო.

ბინდებოდა.

ვიწრო ორღობეში დავუხვიეთ და მანულოთ მოწნუ-
ლი ჭიშკრის შორიხლო გავჩერდით. ვანდა მასწავლე-
ბელი სკოლის დამლაგებლის სახლში ცხოვრობდა, ქი-
რით ეკავა აივნისანი პატარა ოთახი.

ჭიშკარში შესვლას ვერ ვებდავდით, მერე, როგორც
იყო, რამიზი შევაგულიანეთ. არაფერი უთქვამს, ერთი
კი შემოგვხედა საყვედურით და ფრთხილად შეაბიჯა
ღია კარში.

მელსის ჩემი მკლავი ეჭირა და მთელი ტანით თრთო-
და. ბიჭებიც ვაბუხსულები იდგნენ. რამიზმა დააგვიანა.
გულმა ველარ მოგვითმინა და ერთიმეორის მიყოლებით
მევედით ეზოში.

საკმაოდ ბნელოდა უკვე. რამიზი აივნის მოაჯირს
დაყრდნობოდა და თითქოს გაქვავებულიყო. ფეხაკრე-
ვით მივუახლოვდი და ღია ფანჯარაში შევიხედე.

ოთახს ლამპის შუქი ანათებდა. ვანდა მასწავლებელი
მაგიდასთან იჯდა თავჩაქინდრული. ნიავი ოდნავ უტო-
კებდა შუბლზე ჩამოშლილ თეთრ თმას. მაგიდაზე თეთ-
რი იასამნებით სავსე საყვავილე იდგა. აი, მასწავლებე-
ლი შეინძრა და საყვავილესკენ წაიღო გამხმარი, აკანკა-
ლებული ხელი. რაღაცა აიღო, ჯერ სარკე მეგონა, მერე
მივხვდი, რომ სურათი იყო... ჩარჩოში ჩასმული შვილის
სურათი. სულ ახლოს მიიტანა. ორივე ხელით ეკავა და
თვალბით ეალერსებოდა.

შუბლზე თავი მაღლა ასწია და ლამპის შუქზე ცრემ-
ლით სველი ყვრიმალბები აუბრწყინდა... ვანდა მასწავ-
ლებელი ტიროდა.

ბიჭები სუნთქვაშეკრულები იდგნენ ჩემს უკან. რა-
მიზმა თავი ჩაღუნა.

მასწავლებელმა რაღაცით იგრძნო ჩვენი იქ ყოფნა:
სურათი მიაყუდა, თვალბები შეიმშრალა და წამოდგა.

იმავ წუთს წყნარად დაიძახა რამიზმა: „ვანდა მას-
წავლებლო!“

ღია კართან შევგუფდით, მასწავლებელი გვიყურე-
ბდა, მაგრამ თვალბებს არ უჭერებდა, ალბათ უკვიროდა,
ამ უდროობას აქ რისთვის მოსულანო.

— შემოდით... ოთახში შემოდით. — როგორც იყო
მოახერხა და ოთახის შუაგულისკენ გვანიშნა.

ბიჭებმა წინ მე და მელსი გავგვიშვეს. კარის ზღურბლს
ძლივს გადავციდით და იქვე გავჩერდით... აღარ ვიცო-
დი, საით წამელო ხელები.

უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდა.

ვანდა მასწავლებელი არაფერს ამბობდა. ვუყურებდით
და თითქოს ველარ ვცნობდით: მოხუც, ჯანგატეხილ ქალს

პგავდა, თითქოს სამუდამოდ ჩაჭრობოდა ნაცრისფერი თვალების შუქი.

— ხომ არაფერი მოხდა? — შეგვეკითხა დაღლილი ხმით.

— თქვენთან მოვედით, პატივცემულო... — ხმა ჩამიწყდა.

— და კიდევ ბოდიშის მოსახდელად მოვედით, ვანდა მასწავლებლო, — ყველაფერზე ბოდიშის მოსახდელად. — უთხრა რამიზმა.

ვანდა მასწავლებელს თვალელები წამოენთო, ალერსიანად შემოგვხედა და იმ წუთში უკვე სხვანაირი მეჩვენა.

— არ ვიცოდით... გვაპატიეთ. — ამას ლაღე ამბობდა.

დუმილი ჩამოვარდა. ბიჭები საყვავილეზე მიყუდებულ სურათს მისჩერებოდნენ. ახალგაზრდა მფრინავი თითქოს ჩვენ გვიღიმოდა და თავმოწონებით გვეუბნებოდა, აი, რა კარგი დედა მყავსო.

ოთახში დიდხანს იდგა დუმილი და ალბათ ყველამ ვიგრძინეთ, რომ ყველაზე დიდი სათქმელი სწორედ ამ დუმილში ითქვა.

მასწავლებელი სულ ახლოს მოვიდა. ბიჭებს ალერსით გადაუხვია ქოჩრებზე ხელი და ჩვენ შუა ჩადგა.

— გმადლობთ, ჩემო კარგებო... გეყოფათ, დამშვიდდით და შინ წადით. — გვეუბნებოდა აცრემლებული, მაგრამ მაინც ალერსიანი.

ჭიშკრამდე მოგვაცილა.

ბიჭები როცა ეზოდან გავიდნენ, თითქოს დიდი ქალები ვყოფილიყავით, მე და მელსი ჩამოგვითვა და გაგვიწოდო.

— დღეს მისი დაბადების დღეა.

სახლამდე ვეღარ გავაჩუმე მელსი, სულ დიდი ხმით ტიროდა. სანამ რამიზმა არ უყვირა, არ გაჩერდა.

— წამოდი, საპონი წამოიღე, — მითხრა რამიზმა, — შენც წამოდი, — მიუბრუნდა მელსის.

— რა ჯანდაბად მინდა ჭირიანი ღორის ხორცით გაკეთებული საპონი, მაშინაც სარეცხი რომ დავრეცხე, ერთ კვირას საქმელს ვეღარ მივეკარე.

— ნუ გეშინია, ახლა ისე აღარა ყავს, დედამ დაფნის ფოთოლი უყო. — იცინოდა რამიზი. — თანდათან ოსტატდება.

— წამოვალ, სჯობია ბნელში წამოვიდო. არ დავინახავ მაინც. — თქვა მელსიმ.

ასმათი და მელსი რომ გავისტუმრე, შინ შევედი და პირქვე მივწეკი საწოლზე. დედა მეზობელთან იყო გადასული, ომარი კი (ჩემი პატარა ძმა) ბებოს ჰყავდა თავისთან წაყვანილი ჩაწეული ლამზა ოდნავ ანათებდა ოთახს, კოჭლი კაცის ნაბიჯბიჯით ისმოდა ძველი კედლის საათის ხმა.

„ომ-ში ყველა ჯა-რის-კა-ცე-ბი ვართ“; თითქოს დამარცხვით ამბობდა საათი.

მთავარია. არ მოეშვა, არ დაგლახაკდევო, იტყოდა ხოლმე ვანდა მასწავლებელი. აი თურმე რატომ ამბობდა... თვითონაც ჯარისკაცი ყოფილა, ბევრის ამტანი და მტკიცე... თუ ჯარისკაცობაზე მიდგება საქმე, ვანდა მასწავლებელი სულაც არ იქნება რიგითი... როგორი არწივები დაუზრდია.

ეცადეთ სულით არ დაჩიავდეთ და ყოველგვარ გაჭირვებას ადვილად აიტანთო. დღენიადავ ამას გვარიგებდა. მი ბევრჯერ ვიგრძენი ამ სიტყვების სიმართლე. ამასწინათ ბებოს ვახლდი ქალაქის ბაზარში, ვაშლისა და ჩირის გაყიდვაში ვეხმარებოდი. მხოლოდ ბაზარში მივხვდი, რატომ დაიყინა ბებომ ჩემი წაყვანა. დახლებს შუა

ჩემიკბილა ბიჭები დაწანწალებდნენ და ხილს იტყუებდნენ დახლებიდან. მე ბებომ მცველად დამაყენა დახლის გარედან. რაკი მეტი საქმე არ მქონდა. ბაზრის მწანწალებს ვადევნებდი თვალს და ამითი ვერთობოდი.

უცხად ორმა ბიჭმა ჩამირბინა გვერდით, ხის ყუთებიდან ანაგლეჯი ფაცრებით ხელში, გადაჰკრეს ფიცრები დახლს და დიდრონი ვაშლები აიტაცეს. მაშინდა მივხვდი, რომ ფიცრის ბოლოებზე ლურსმნები ჰქონდათ და ჰქობილი.

ერთ მათგანს მელნით მოსვრილი შარვალი ეცვა და იმაზე მივხვდი, რომ მოსწავლეები იყვნენ. ძალიან მეტიკნა გული... პიონერი და ქურდბაცაცა?

ვფიქრობდი, თუ კიდევ ჩამოიარეს, ვეცემი და დავიჭერ-მეთქი, მაგრამ თან მეშინოდა — ზოგის ხელში დანასაც ვხედავდი. ცუდი წარმოდგენა დამრჩებოდა ქალაქელ ბიჭებზე, ბაზრიდან რომ ადრე წამოვსულიყავი. კიდევ კარგი, რომ იქვე შევესწარი გლახაკების განკითხვის დღეს... არ ვიცი რა უკრძა იმ ჯგუფებს; „პიონერთული პატრული“ თუ კიდევ სხვა რამე. ისინი მოულოდნელად გამოჩნდნენ ეტყობოდა, ყველა გასასვლელი და გასამართმი ადგილები ეკავათ, რაკი ყველა ქურდბაცაცა. დიდი თუ პატარა, ერთბაშად აწრიალდა.

პიონერებს ძალიან მკაცრად ეჭირათ თავი. სულთად ჩაცმულები ამაყად დააბიჯებდნენ ხალხმრავალ ბაზარში. გაშმაგებულები ეძებდნენ თავიანთი რიგებიდან გამოპარულ მოღალატეებს.

ისინი გასასვლელთან მოაგროვეს. გულმა ველარ მომითმინა და ახლოს მივედი მათ სანახავად. სულ ექვსნი იყვნენ. უნდა გენახათ, რა საცოდავად იდგნენ ანხანაგების გვერდით: ვირთხებივით იყურებოდნენ, დამფრთხლები და შემანებულები.

მაშინ მივხვდი რას ნიშნავდა სულიერი დაჩიავება. მართალია ვანდა მასწავლებელი, ომის დროს ყველანი ჯარისკაცები ვართ... აქაც შეიძლება ჩაიდინოს ადამიან-მამიუტევებელი ღალატი. დედის შორეული ნათესავი — ელამი დარია ქმარს აღარ დაელოდა და ფეხმოგარეხილ საწყობის გამგეს გაჰყვა სხვა სოფელში, მერე რა, რომ მისი ქმარი უგზო-უკვლოდ იყო დაკარგული?

დედა კი გმირია, ნამდვილი გმირი. სამხედრო სესხის ობლიგაციებს რომ დაარიგებენ ხოლმე, ყველაზე დიდ თანხაზე აწერს ხელს. შარშან ზაფხულს რომ მიწა-მწვარა გამიჩნდა ფეხისგულზე და ღამეებს თეთრი თვალით ვათენებდი, მას შემდეგ ფეხშიშველა აღარ გავუტარებია, ფეხსაცმელების დაკერებაც კი ისწავლა. სატანკო კოლონის ასაგებად რომ ფული შევიტანე, მაშინაც მისი იმედი მქონდა, თუმცა ბებომაც ამბა მხარი, რაც დამაკლდა ის ფული, მან დამიმატა... არხ, არა, ძალიან ყოჩაღია დედა... საკვირველი ის არის, საპნის გაკეთება რაღამე მოაფიქრა, ან სად ისწავლა! გაჩნდება ღორის ჭირი და იცოცხო, საპონი ყველას თავზე საყურად აქვს სოფელში... მადლობას რომ ეტყვიან, ისიც კი ეჩოთრება, პეტრეს მზე უნდა იფიცოთ, ამას მოაქვს საპნის სოდაო, ეტყვის ხოლმე მეზობლებს...

მელსი სულ ვერ იტანს შინაური საპნის სუნს. მდინარეზე ჩაიტანს ხოლმე გარეცხილ სარეცხს და საათობით უყრია წყალში. მას შემდეგ, რაც მუნი იხადა, თვალს ვეღარ მისწორებს, თითქოს რცხვენია ჩემი. წელან რომ ტიროდა, მაშინ შემომხედა პირველად... არ მეგონა, თუ ასეთი დიდრონი თვალელები ჰქონდა, ნალვლიანი, დიდრონი თვალელები... გოგონები ჩვენზე მალე იზრდებიან...

დედა შემოვიდა. მხრებიდან შალი მოიხსნა და მაგიდაზე დადგა ბურღულით სავსე ვედრო.

— ხელსაფქვავის ტრიალით მხრები ჩამომკვივდა, რატომ არ მომეშველე? — საწოლთან მოვიდა, გვერ-

დით მომიჯდა და თმაში შემეცურა ხელი. — მამაშენის წერილი მოვიდა, ნახე?

მამაშენი ფეხზე წამოვიჭერი. მაგიდასთან მივირბინე და სამკუთხა ბარათი გავხსენი.

— ხმამალა წაიკითხე. — მთხოვა დედამ.

დავუყურებდი უსწორმასწორო ასოებით აჭრელებულ ქალაქს და ცრემლით მევსებოდა თვალები. დედის მრცხენოდა, მაგრამ გული თავისას შერებოდა. ლამპასთან ახლოს მივიდი, დედისგან ზურგშექცევით დავდექი და ბოლომდე ჩავიკითხე. თითქოს სული ყელში მეტყინებოდა, ძლივს ვსუნთქავდი. მამა შორიდან, მეტისმეტად შორიდან მილაპარაკებოდა, მაგრამ მე მაინც მესმოდა მისი ხმა, გულისყურით ვუსმენდი მის ყოველ სიტყვას. მარიგინდა, რა როგორ გამეკეთებინა ოჯახში, მესიყვარულებოდა. მან არ იცოდა, როგორ მიჭირდა უმისოდ. მამა თვითონ ძლიერი იყო და ამიტომ არ იცოდა, რა მძიმე იყო ჩემთვის მისეული უღელი: ტყეში და წიქვილებში დღედაღამ სიარული, ვენახის მოვლა და ყაყავა ლადიმერას ბრიგადაში მუშაობა...

— დილაზევე მისწერე, შვილო, კარგად ვართ-თქო, ჩვენზე ნუთაფერს იღარდებ, მტერს არ გავაცინებთ, მაგრად ვიქნებით-თქო.

გვიან დავიძინეთ.

იმ ღამეს მამა დამესიზმრა. შაბიამნიანი ტანსაცმელი ეცვა და ვენახიდან მოდიოდა აპარატოკიდებული. მიხაროდა, რომ უკვე სახლში იყო მამა, რომ დილის ძილის გაბრტყელებაც შემეძლო და ბავშვებში თამაშიც, ჩვენ კარებზე ყველა მომსვლელს მამა გასცემდა პასუხს. დილით რომ გავიღვიძე, დიდხანს ვიწექი გაუნძრევლად ლოგინში და სიზმარში ნახულს შევხაროდი.

დედამ დამიცაცხანა და ფეხზე წამომავდო. სანამ სკოლაში წავიდოდი, ძროხისთვის უნდა მომეველო, სანამ დედა ძროხას მოწველიდა, ხბო უნდა მჭეროდა, მერე კი გაკვეთილებისათვის უნდა გადამეველო თვალი.

გაკვეთილებისთვის თვალის გადავლება არც თუ

ვანდა მასწავლებელი ბოლო გაკვეთილზე შემოვიდა, ჩვეულებრივზე უფრო გამხდარი და ფერმიხდილი ჩანდა.

„ნუთუ სჯერა შვილის სიკვდილი?.. ნეტა როგორმა სიზმრებმა აწვალა ღამით? როგორ იხილა შვილის დაღუპვა, აღმოდებულ თვითმფრინავს ხედავდა თუ სამშო საფლავის ვარსკვლავებით აფერადებულ ყორღანს?... შეიძლება ცოცხალი ნახა და ალერსით გული იჭერა“...

— რამის! — ცარცი გამომიწოდა და დაფისკენ მანიშნა.

გაკვეთილების შემდეგ შინ წასულებს ზორბეგა წამოგვეწია ქაქანი და გვითხრა: ახალი ამბავი გავიგე, ლექსა ფრონტზე წასულა ამ დილითაო. — არ დავუჭერეთ.

— გუშინ ტრაქტორი იმიტომ შეუკეთებია, რაკი წასვლას აპირებდა. მაშ რა გგონიათ, რისთვის გამოუძახებს ლალესა?

მალაღი, ტოქი ბიჭი იყო ზორბეგა, წელს პირველად იყო ჩვენს კლასში, დარჩენილებიდან შემოგვემატა. ტყუილს ცერცვივით აბნევდა ხოლმე და ამიტომ არც ახლა გვჯეროდა მისი.

— თუ არა გჯერათ, წადით და თქვენი თვალთ ნახეთ, ვინ ამუშავებს ნაფუზარში ტრაქტორსა.

მაინც, შენი აზრით, ვინ ამუშავებსო, უნდოდ ჰკითხა შუქომ.

— ჩემი აზრით კი არა, აი ემ თვალებითა ვნახე, რომა ლაღე იჭდა.

ახლავა გავახსენდა, რომ ბოლო გაკვეთილზე ზორბეგა არ ჩანდა. ვანდა მასწავლებელს მაინც როგორ გამოჩა?

სოფელში ვისაც შევეკითხეთ, არავინ არაფერი იცოდა. ბოლოს დალაქ დათასთან შევბედეთ შესვლა. სამართებელს ლესავდა, ზედ არ შემოუხედავს, ისე გვიპასუხა, ეს არის ერთი საათის წინ ეტლით წავიდაო სადგურში.

— ჯარში გამოუძახეს?

დათა სამართებლის ლესვას მორჩა და ერთი შემო-

იოლი საქმე იყო. რაკი წიგნები არა გვქონდა, ყველაფერს რვეულებში გვაწერინებდნენ.

სკოლისაკენ მიმავალს გზაში ბიჭები დამემგზავრნენ და მათგან გავიგე, რომ ლექსა სულაც არ ყოფილიყო ავად. ზორბეგა ამბობდა, კალოებზეა და ტრაქტორს არემონტებსო.

მესამე გაკვეთილზე ახალი შესულები ვიყავით, რომ ლაღე გამოიძახეს სამასწავლებლოში. დიდი ხანი არ გასულა, ისევ შემობრუნდა და წიგნი და რვეულები წამოკრიფა თავის მერხიდან. სად მიდიხარო, ვანიშნეთ, მაგრამ არაფერი გვიპასუხა.

აზა მარტო იყო და მეღსი მასთან გადაჯდა პირველ მერხზე, ჩემთან კი შუქო გადმობარჯდა. ძალიან მოწადინებული იყო, რომ მასწავლებლისთვის თავი ეჩვენებინა და ახერხებდა კიდევ, კითხვებზე სპასუხოდ სულ მალა ეჭირა თითი.

გვბღვირა. იდგა და სამართებელს უსინჯავდა ფხას. აჩქარებული სუნთქავდა და ათას ხმაზე უმღეროდა ფილტვები.

— წამო, გამოეცალე, ვერა ხედავ, დაბოღმილია. — მითხრა შუქომ და მამაშენი გარეთ გავცვივდით.

შუა გზაზე ვიდექით და აღარ ვიცოდით რა გვეღონა. გოგონებმა გამოიარეს სკოლიდან და ცქერა დაგვიწყეს, ალბათ პიონერხელმძღვანელს თუ ჰყავდა დატოვებულე. ბი. მან რას აკეთებთო, დაგვიძახა ასმათმა. რაკი ხმა არ გავეცით, თვითონ მოიბრინა და მეღსი თან მოიყოლა.

— არა მჯერა. — თქვა, როცა გაიგო, რაშიც იყო საქმე, — როგორ დავიჭერო, ისე წავიდა, რომ გაცილება არავის გახსენებია.

— რა დროს იგებია, გოგო, ვერ გაიგე, რომ ომია? „ნუთუ მართლა არავინ გააცილა, სულ არავინ?“

— თუ მართლა ერთი საათის წასულა, სადგურზე

ჩავუსწრებთ, ზემოდან გვიან მოდის მატარებელი, —
თქვა შუქომ. — ზორბეგ, წამო, პაპაშენის ჯორი შევა-
ბათ.

— ცემით მოჩკლავს.

— შერიგება ჩემზე იყოს. — შუქომ ხელი მოჰკიდა
ზორბეგას და ორავენი აღმა გაიქცნენ.

ასმათსა და მელსის მივებრუნდი. თქვენ ხომ მაინც
არ წამოხვალთ, წიგნებს გაგატანთ-მეთქი შინ. ასმათმა
თეზოსაც გამოართვა წიგნი და რვეული, მელსის რაღაც
წასჩურჩულა და ორივემ სახლისკენ გაკურცხლა.

ლოდინით გული გადაგველია. ის იყო ზევით ვაპი-
რებლით წასვლას მე და თეზო, რომ ბიჭებიც გამოიჩნდ-
ნენ, საექიმოს ორთვალაში თოთიას თეთრი ჯორკხენა
შეებათ და მეეტლის კოფოზე წამოსკუბებულებიყვნენ.
ზორბეგას ეჭირა ადვილი.

გაგვიჩერა, დავესხა და, კიდევ ხომ არავის ელოდ-
ებითო, გვითხრა. ის იყო დავიძარით, რომ გოგოები აკი-
ვლდნენ წყაროს მხრიდან.

ასმათი და მელსი მორბოდნენ და თან სავსე ჩანთას
მოაქანებდნენ. ასმათი ბიჭივით მარდად მორბოდა, მელ-
სი კი მორცხვობდა, ცალი ხელით კაბის ბოლოს ისწო-
რებდა.

აირწინაღის ჩანთაში არყით სავსე ჩარეჟიანი ბოთლი
იღო, კომშები, ვაშლი და კაკალი ეყარა. თქვენსას ყვე-
ლაზე ბოლოს შევირბინე, ეს ჩირი და ჩურჩხელები დე-
დაშენმა გამომატანაო, შესცინა მელსიმ თეზოს.

ჩირიც და ჩურჩხელებიც რომ დავამატეთ, ჩანთა
ძილიგულდასავით გაიბერა, ძლივს შევკარით.

ზორბეგამ თავისებურად დაუწრუპუნა ჯორს და
დავიძარით.

— აბა, დამთხვეულებო, არსად გადაცვივდეთ, ლექ-
სას მშვიდობით დაბრუნება უსურვეთ. — გოგონები
ხელს გვიქნევდნენ და უკან მოსდევდნენ ორთვალას,
სანამ ჯორი ოთხზე არ გადავიდა და ბუმბულივით არ
მოიტაცა ეტლი.

სოფელს რომ გავცდით და მინდორში გავედით, ზორ-
ბეგამ შოლტის ტარი ნაფუზრისკენ გაიშვირა.

— აგერ, სად მუშაობს ლალე, გინდათ გავუაროთ?

— რა ღროს ეგ არის, გააჭენეო, შეუტია შუქომ.
ვენახებამდე სულ ჭენებით ვიარეთ, მაგრამ ბოგირს
რომ მივუახლოვდით, ჯორი გაგვიოჩნდა, არაფრით არ
უნდოდა ბოგირზე გადასვლა. ზორბეგა დაბლა ჩავიდა,
ჩიჩვირზე ხელს უსვამდა და უყვავებდა: კარგი, ბორია,
გაბედე, როგორმე გაბედეო.

— მიდი, ბორია, მიდი, გაბედე, თუ გიყვარდე. —
დასძახოდა კოფოდან შუქო.

ბორიამ როგორც იყო გადაიარა ხიდი, მერე კი ალ-
ბათ შიშისა თუ სიხარულისაგან ისეთი გოხინი ატეხა.
რომ იქაურობა შესძრა.

მზე დასავლეთისაკენ იყო გადახრილი, ვერხვებს გზა-
ზე გადმოეფინათ შრიალა მწვანე კაბები, გზის მთელ
სიგრძეზე ქარით დარწეული ჩრდილები ფარფატებდნენ.

ბიჭები მხარიმხარ ისხდნენ და, რაც უფრო ვუახ-
ლოვდებოდით სადგურს, ლაპარაკის ხალისი დაეცარგათ.
თეზო ჩემს გვერდით იჯდა და ნაღვლიანი თვალებით
გაპყურებდა სადგურის თეთრ შენობას.

რკინიგზა თავისუფალი იყო. ტელეგრაფის მავთუ-
ლებქვეშ გავიარეთ. მავთულეებზე ჩიტები ისხდნენ.

— ე მაგ ხაზზე ამბობენ, სხვა სახელმწიფოსიაო,
აბა შეხედეთ, ბოძებიც სხვანაირია, აქეთ-იქიდან სოკო-
ებივით აქვს ასხმული თეთრი ჭიქები. — მეუბნებოდა
თეზო.

— სხვა სახელმწიფოსი კი არა, ის არ გინდა? ჩვენს

საზღვარზე ფრინველს არ აჭაჭანებენ და იმეზავს ვიღაც
შვებლდნენ? — შეედავა ზორბეგა.

— შეთანხმებით ყოფილა. — არ დაუთმო თეზომ.

— ანაზღად დიდ თხრილს წავადექით, რასაც გზა
გაიტანდა, თხრილი მიწით იყო სახელდახელოდ ამოვსე-
ბული, მაგრამ მიწა კარგად არ იყო დამჯდარი. ხელმეო-
რედ დაგვჭირდა ბორიას ხვეწნა და შეგულიანება.

ამასობაში მზე ჩაიწვერა. სადგურთან უკვე ახლოს ვი-
ყავით ორთქლმავლის შორეული მოძახილი მოაწყდა.
სადგურთან აღმართულ მთებს და ექოდ დაიშლა. ხი-
დისკენ გავიხედეთ. მძიმედ მოდიოდა სატვირთო მატა-
რებელი. დაღლილი კაცივით ხენეშით მოდიოდა ორთ-
ქლმავალი. გრუხუნით გადმოიარა ხიდი და სიჩქარეს
უმატა, სულ არაფრად ჩააგდო ჩვენი სადგური.

— ეშელონია, — გუთხარი ბიჭებს, — დასავლეთი-
სკენ მიდის.

— ხალხი არ მოჩანს ზედ, სამხედრო საქურველი თუ
მაიქვს. — თქვა თავისთვის თეზომ.

— ფრონტზე მიედინება. — ამოიოხრა შუქომ
ჯორკხენა თანაბარი ნაბიჯით მირბოდა. ორთქლმავ-
ლის შორეულ ხმას ასდევდა მისი ჩაქჩაქი. უკანასკნელი
ბოგირი საკმაოდ განიერი იყო და ბორიას ხვეწნა აღარ
დასჭირვებია; გრიხინით გადაგვატარა.

— ვითომ ჩამოვუსწარიო? — შევხედე ბიჭებს.

ბინდდებოდა. ზორბეგამ აკაციების ქვეშ გააჩერა ორ-
თვალა და მაშინვე სადგურის შენობისკენ გაიქცით.
ლექსა სადგურში არ დაგვხვედრია.

— ზემოდან რომ არაფერს ჩამოუვლია, რას უნდა
გაპყლოდა? — შუქოს დამნაშავესავით ეჭირა თავი.

მოვდექით და ძებნა დაუწყეთ, ხომ არსად შეიპატი-
ყესო. ადრე აქ ჭარხლის ურმებს ჩამოვდევედით ხოლმე
და საცა ერთი კუნძული იყო, ვიცოდით.

ლექსა არსად ჩანდა.
— ეტლი მაინც სად გაქრა? — დავეძვდი მე. — გა-
მოდის, რომ აქ სულაც არ მოსულა.

შუქომ შუბლში იტყვიან ხელი, როგორ ვერ მიეხვდი,
რათონში გამოცხადდებოდა, ბირდაპირ იქ წაიყვანდა მე-
ეტლეთ.

ბნელდებოდა. გამოდევნებას აზრი აღარ ჰქონდა.
თავჩაქინდრულები ვიდევით ბაქანზე.

სადგურში მატარებელი შემოდის. მორიგი გა-
მოვიდა და მწვანე-ყვითელი ალაში ასწია.

მატარებელმა გვერდით ჩაგვიქროლა და ქვანახში-
რისა და მანქანის სუნი შემოგვაფრქვია. დიდი სისწრა-
ფით მიგვლაგდნენ ღია და დახურული ვაგონები. მაღლა
შეშვერილ ქვემეხებს მწვანე ტოტები ერჭოთ ლულე-
ში. მანქანის კაბინებში აქა-იქ ჯარისკაცები იდგნენ.

— ესეც დასავლეთისკენ მიდის. — თვალი გააყო-
ლა თეზომ.

— ორმოცდასამი ვაგონი იყო. — თან უხაროდა და
თან ენანებოდა შუქოს.

ცოტა ხანს კიდევ ვიდევით ბაქანზე.
— წამოდით, რათონში წავიდეთ; — გვითხრა ზორ-
ბეგამ, — ჯანიანი ჯორცხენაა, გვატარებს.

— გამოდევნებას აზრი არა აქვს, ვეღარც იქ ჩავუ-
სწრებთ. — ვუთხარი ბიჭებს და გრძელ სკამზე ჩამოვჯექი.

ხიდის მხრიდან კვლავ მატარებლის ხმაური მოისმა,
იქით დავიწყეთ ცქერა, გვინდოდა გამოგვეცნო, სახალხო
იყო თუ სატვირთო. ელმავალმა მტკვრის ქარი მოიყოლა.

ჩვენს წინ პირველ ლინდავზე შემოგრიოდა და ზან-
ზარი აუყენა ბაქანს. მძიმე შემადგენლობის მატარებ-
ელი ჩანდა. რამდენიმე ვაგონი რომ გაგვცდა, მაშინ მივხ-
ვდით, რომ სამხედრო ეშელონი იყო. ღია ვაგონებზე
ერთმანეთისკენ ზორთუმშიშვერილი ტანკები იდგა. —

ზოგან შეჯავშნული თვითმავლები და მანქანებიც მო-
ჩანდა. გადახურულ ვაგონებში კი ჯარისკაცები ისხდნენ.

მატარებელმა სვლას უკლო. ერთმანეთს ეჯახებოდ-
ნენ დამუხრუჭებული ვაგონები. „ზა როდინუ. ზა სტა-
ლინი“, ვკითხულობდით ხმამაღლა თეთრ წარწერებს
მწვანედ გადაღებულ ვაგონებზე.

— ვითომ ამ ზაფხულსაც დაგვახვენიებენ ფაშისტე-
ბი?

— ზამთარში იმიტომ დავიწითო უკან, რომ ტექნი-
კას ვეღარ ვიყენებდითო.

— ტექნიკა ახლა ჩვენი იკითხონ.

— ხელავთ, ბიჭებო, ეს სატანკო კოლონაა, წედან
რომ წავიდა, ის კი შერეული იყო. — ამბობდა თეზო.

— ვინ იცის სწორედ ის არის.. ჩვენი სატანკო კო-
ლონა.

— „საქართველოს ნორჩი პიონერი“? არა მგონია. ვი-
თომ ასე მალე აავგეს?

— რატომაც არა. იცით, როგორ მუშაობენ სამ-
ხედრო ქარხნები?

მატარებელი ჩერდებოდა.

— მოდი ჯარისკაცებს ვკითხოთ. — აიხირა ზორბე-
გამ.

— შენს ტყავში დავიციე, მიგზავნილი არავის ეგო-
ნო. — დასკინა შუქომ. — შენ იცი რა არის სამხედრო
საიდუმლოება?.. გასცემ და თავი აღარ შეგრჩება კი-
სერზე, თუ უტვირო თავი გაბია, მით უმეტეს.

თანდათან მუქდებოდა ბინდი.

ჩვენ წინ მატარებელი იდგა, მაგრამ ჯერ ჩქამი არ
ისმოდა შიგ.

„ტარა-23“, „ტორმოზ მატროსოვა“... „სევ. დონ“
„ბელორეჩინსკ“, — ვკითხულობდი ვაგონებზე. ამ წა-

რწერებმა თითქოს წამით გადახსნეს ბინდდაკრული ც-
და ხელმეორედ გამითენეს მზიანი დღე...

...ქლის წვერებამდე შემოლასტული ურმის კოფოზე
მჯდარი ჯერ სადგურის თეთრ შენობას მივშტერებოდი;

მერე, როცა მამა რკინიგზის ხიდის ქვეშ შეუძღვა კამე-
ჩებს, ხილმა და მტკვარმა თვალზედა მაქციეს. სადგური
კი ქვანახშირისა და მანქანის სუნით დამახსოვდა და

კიდევ — ჩიხში ჩაყენებული სატვირთო ვაგონებით. ამ
ვაგონებს ჰქონდათ ისეთი ნიშნები, ისეთი უხილავი შო-
რეული გზების მტკვარივით გამჯდარი სივრცეების სუნი.

იქნება ამ წარწერებსაც ეღოთ წილი, როცა ვაგონები
შორეულ ქალაქებს, ტრამალებში გადაჯარგულ ჩემთვის
მიუწვდომელ დაბა-სოფლებს მახსენებდნენ. „სევ.
დონ“... „კავკასკაია“... „ხარკოვ“. მეჩვენებოდა, რომ

სადგურს დომბასას ქვანახშირის სუნი უდიოდა...

ახლა კი ნაომაოი, ფერდებულეწილი ვაგონები ტო-
კავდნენ ჩემ წინ, წასასვლელად წრიალებდნენ, თითქოს
ბრძოლის აზარტში შესულებს შორით ეძახდა აკვამლე-
ბული სივრცე.

„როსტოვ ნა დონუ“, „ტაგანროგ“ — გარკვევით
ეწერა ვაგონებზე, მაგრამ ახლა არავის შეეძლო სკოდ-
ნოდა, რა ხდებოდა იქ.

ყვირილმა გამომიყვანა ფიქრებიდან.

— რას გავს ეს! — ოფიცირი ვაგონიდან ჩამოხტა და
სამორიგოსკენ წამოვიდა მგლური ნაბიჯით, — მაინტე-
რესებს, ვინ ბედავს სამხედრო ეშელონის გაჩერებას ამ
საქათმესთან. — ორდენებით აყვავებულ მქერდზე ღურ-
ბინდი უქანავებდა, ეტყობოდა, პირველად არ მიდიოდა
ომში.

სადგურის მორიგე ჯარისკაცივით გაჭიმული იდგა
ბაქანზე.

— ეს საბოტაჟია, მეტი არაფერი. — ყვიროდა ოფი-
ცერი, — ამის გულისთვის ხალხს ხერტენ... გაინძერი,
სანამ ცოცხალი ხარ, სასწრაფოდ გაუშვი ეშელონი!

— არ შემიძლია, ამხანაგო მაიორო, — ხელი აუღო
თვალზეწამოგულდულმა მორიგემ, — „დეესტი ტრიცატი“
ძლივს გასცდა ისრებს, მძიმე შემადგენლობაა და უჭირს
აღმართში.

მორიგის ოთახისკენ წავიდნენ. მერე მისრე გამო-
ვარდა მორიგის ოთახიდან და შუქნიშნისაკენ გაიქცა თავ-
პირის მტვრევით.

— საწყალი რკინიგზელები! — ამოიოხრა ვილაც
კაცმა ჩვენს გვერდით.

ვაგონების კარები თანდათან იღებოდა და ჯარისკა-
ცები იხედებოდნენ. დაბლა არავინ ჩამოსულა გუშაგის
მეტი.

ანაზღად ორთვალაზე დატოვებული გატენილი ჩან-
თა გამახსენდა და იქით გავიქეცი. ჩანთა გავხსენი თუ
არა, ყველამ ერთად დაიწყო შიგ ხელების ფათური.

ვაგონებთან მივიდით, მაგრამ ვერაფრის შეთავაზება ვე-
ღარ გავუბედეთ რკინისქულიან მეომრებს. თითონ გამო-
გველაპარაკნენ. რაკი გაღიმებულები დაეინახეთ, უფრო
ახლოს მივიწიეთ. ზოგს ჩირს ვუწვდიდით, ზოგს —
ჩურჩხელას. მერე სხვა ვაგონებისკენ წავედით, რაც
მოგვხვდებოდა ხელში, ვიღებდით და ვარიგებდით. უცებ
ზორბეგას შევასწარი თვალი, დიდი კომში ეჭირა და მა-
ღლა იწვილიდა. ავიხედე და სამხედრო ფორმაში გამო-
წყობილი ქალიშვილი დაეინახე — პირწავარდნილი ასმა-
თი იყო, ქერა თმა მოკლედ ჰქონდა შეკრეჭილი და პი-
ლოტურა ეხურა. სულ ხატავდა სამხედრო ფორმა...

„თუ ომი გაგრძელდა, შეიძლება ასმათიც წამოვიდეს
ფრონტზე ჩვენთან ერთად, ასმათი ისეთია, აუცილებლად
წამოვა... მელსი კი ვერ შესძლებს. ოღნავ შებინდდება

თუ არა, შიშით გარეთ ვეღარ გამოდის, პატარა ჩქამზე თვალბად იქცევა ხოლმე“...

ჩანთა დაგვიცარიელდა და ახლა დამნაშავეებივით ვიდექით ჯარისკაცების წინ. მათ კი ჯერ არ განვლებოდათ სიხარული, ერთი ჩასპანდი სალდათი ხელში აცეკვებდა არყით სავსე ბოთლს.

ელექტრომავალმა იკივლა და ვაგონები ერთმანეთს მიეხალხნენ, თითქოს მუჭლუფუნების კვრით აფრთხილებდნენ ერთმანეთს, მივდივართო, გაისმა სასტვენის ხმა და მოკლე შეძახილები. მატარებელი დაიძრა.

— ბიჭო, ახლოს მოდი, რამე უნდა გითხრა. — დამიძახა ულვაშა ჯარისკაცმა და კიბის საფეხურზე ჩამოდა ფეხი.

მაშინვე მივირბინე. — აჰა, ეს ჩემგან გქონდეს. — მითხრა და პილოტურა დამაგდო მხარზე.

მატარებელმა სვლას უმატა. შეჩვეულებული ვიდექით ბაქანზე და ხელის ქნევით ვაცილებდით დავდავით მიმავალ ვაგონებს.

მატარებელი ისრებს გასცდა და ხელაწეულმა თეთრმა შუქნიშანმა ჩვენსავით გულდაწყვეტილმა გაადივნა თვალი.

აკაცისთან მივიწყებულმა ჯორცხენამ გოხინით შეგვახსენა თავი.

— მაინც საიდან აკეთებენ ამდენ ტანკებსა და ზარბაზნებს. — ჰკვირობდა ზორბეგა და კოჭოზე შესკუპებული სადავეს იკრეფდა ხელში.

— ჩქარა წადი, იმ თხრილს მაინც გავცდეთ, სანამ მთლად არ ჩამოხნელებულა. — ვუთხარი ზორბეგას.

ზორბეგამ შოლტით გააფიცა ჯორი და სულ გრიხინით წავედით ნაყარ გზაზე. თხრილზე ისე გადავიარეთ, რომ არც ბორიას გამასხრებია ვინმე და არც გაუცინია.

— აი, წელან რომ იძახდი, საიდან აკეთებენ ამდენ ტანკებსა და ზარბაზნებსაო, აქედან წაიღეს რკინის მილები. — ვუთხარი ზორბეგას.

მილებს აქ რა უნდოდაო, კისერი მოიღრიცა ზორბეგამ. სწორედ მაგიტომ დაგტოვეს იმავე კლასში, რომ არაფერი არ იყო, დასცინოდა შუქო.

— ეგ თხრილი ახლა ბაქოდან ბათუმამდე გრძელდება; ვეებერთელა მილები ამოყარეს და სამხედრო ქარხნებში წაიღეს, — ვუბნებოდი ზორბეგას, — აღრე იმ მილებით ნავთობი მიედინებოდა... ბაქოს ნავთობი.

რაკი თხრილს გავცდით, ჯორცხენა ნებაზე მივუშვით. პილოტურა ხელიდან ხელში გადადიოდა. სულ ახალი იყო, გატკეცილი და ზედ ხუთქიმიანი ლალისფერი ვარსკვლავი უბრწყინავდა. ჯერ შუქომ დაიხურა, მერე — თეზომ. მიეცით, ბარემ ზორბეგამაც გაძაძლოსო, თქვა შუქომ. ზორბეგამ გვერდზე დაიხურა და მე შემომხედა. ძალიან უხდებოდა.

ბოლოს, როცა გული იჭერეს, მე დამხურეს. — ჯარისკაცის სახსოვარია, გაუფრთხილდი. — მითხრა შუქომ.

ორთვალა ნელა მიიწეოდა გზაზე. სპილენძისფერმა ღრუბლებმა უცბად დაკარგეს ფერი და მალე ჩამობნელდა.

ბაჭები ხმას აღარ იღებდნენ. გატკრენილები ისხდნენ, ალბათ ყველა თავის საფიქრალს გაეტაცა. სად იყვნენ ნეტა?..

მე კი ისევ სადგურს ვუტრიალებდი. მეგონა, რომ სადღაც იქ, ვაგონში... იმ ეშელონის ვაგონში იჭდა მამა. ის ულვაშა ჯარისკაცი რაღაცით ჰგავდა მამას... ისეთი კეთილი ღიმილი ჰქონდა.

„ვინ იცის, ახლა სად მიარღვევს ამ კუნაპეტ სიბნელეს სამხედრო მატარებელი და საით მიჰყავს ის გულ-

ლია ჯარისკაცები; ასმათს რომ წააგავდა, ისე ჩემთვისაც ქალიშვილი. იქ, შორეთში სადღაც კიდევ მატარებელი და მის ერთ-ერთ ვაგონში ზის ჩვენი სოფლიდან ფიქრგაყოლილი ლექსა, ჩვენი ლექსა... და ყველა მატარებელი დასავლეთისკენ მიდის.

შორს მარტო შუქი გამოკრთა და მაშინვე მიიმალა.

— ლალეს ტრაქტორია. — დარწმუნებით ამბობდა ზორბეგა.

— ალბათ ღამეც მუშაობს. — უხაროდა თეზოს.

— ლალე კი არა, ის არ გინდათ? თვითმფრინავების სათვალთვალო პუნქტია, სიონს ქვემოდან რომ მიწუროდგას..

— მერე ეგრე უნდა რომავდე სამხედრო სააღუპლოებას? — შევუტიე შუქოს.

შევატყვე, რომ შეცბუნდა.

სოფლიდან ხშირად ჩამოვსულვართ იმ მიწურის სანახავად მე, ლალე და შუქო. სანამ ახლოს მივბედავდით, შორიდან გუყურებდით ხოლმე სამხედროების ფუსფუსს. მერე სხვა გასართობი გავგიჩინდა და სულ გადაგვაიწყდა იქაურობა.

სოფელში ხმა დაყარეს, ჩვენი თვითმფრინავი ჩამოუვლიათ გერმანელებს და სიონს ზემოთ პირდაპირ ვაშლის ბალში ჩავარდნილაო. შუა ზაფხული იდგა, მთელი სოფლის ბავშვები იქ ჩავიხენცეთ... ლამაზი თვითმფრინავი იყო. ორმოტორიანი.

მხოლოდ შასები აქვს დაზიანებულიო, იძახდნენ თავგახტორილი მფრინავები. კარგი ბიჭები იყვნენ. შემდეგ დღეებში. როცა ცოტანი მივდიოდით, შიგნითაც გვიშვებდნენ თვითმფრინავში. ყველაფერი საკვირველი და თვალის მომტაცი იყო. მაგრამ ყველაზე მეტად საკვირველი ის იყო, როგორ ადიოდა ჰაერში ამხელა მანქანა ძალიან მძიმე რომ იქნებოდა. ამას იმითაც ვატყობდით, რომ ნარწყავ მიწაში ღრმად იყო ჩაფლობილი თვლებით.

მერე გადახურული სატვირთო მანქანა ჩამოვიდა

თბილისიდან და ახლოს აღარ მიგვაკარეს იქაურობას.

ერთ დღიას კი, სოფლიდან რომ გამოვხედდეთ, სიონს ზეგომთ თეთრად აღარ ბრწყინავდა ჩვენი თვითმფრინავი...

ერთმანეთზე უკეთესი ბიჭები იყვნენ მფრინავები და აბა მათ დიდხანს რა გააჩერებდა აქ. და მერე იმდროს! ვანდა მასწავლებლის ვაჟიც მას ეგვანებოდა, მათსავით თავგადასხორტილი ჩანს სურათში. ვინ იცის, მის თვითმფრინავს სად გაუთავდა ბენზინი იმ ბიჭებსავით, ან შეიძლება დააზიანეს და მტრის ტერიტორიაზე დაეშვა..

პილოტურა თავიდან მოვიხადე და ისე, რომ ბიჭებს არ შეემჩნიათ, გულზე მივიხუტე. მერე თვალუბთან ახლოს მივიტანე და ვცადე დამენახა ცის შუქით ანთებული ლალის ვარსკვლავი, რომელზედაც ჩაქუჩ-ნამგალი იყო შეტოლებული.

ვარსკვლავიანი ღამე დგებოდა. ბუნდოვნად მოჩანდა შორს. ჩვენი სოფლის თავზე აღმართული მთები, გამოღმა მთა უფრო ახლოს იყო. ტყეში რომ წავედით, სწორედ იმ ქედზე მივლოდვით ხელის ურმებით.

ქვა-კირით ნაშენი ძველი ეკლესია თეთრად მოჩანდა სიბნელეში, ალბათ ვარსკვლავების შუქით იყო განათებული. ირგვლივ კი წყვილი იდგა.

წარმოვიდგინე ჩემი თავი იქ, უკაცრიელ, ჩალამებულ ტყეში და რატომღაც შემეშინდა. ახლა იქ ალბათ სიო დასისინებს და ათას ხმაზე აკვნესებს ქედის წვერზე მიმოფანტულ ოლეებს. ეკლესიაში ბნელა, მაგრამ ჩამონგრეული თალიდან იღვრება ვარსკვლავების შუქი. დგას შეშინებული ლურჯი ანგელოზი და წამით ვერ ხუჭავს თვალებს. კვლავ დასავლეთისკენ იცქირება და ხანძრებით შებოლილ ცას ხედავს...

იმ ანგელოზს მელსის თვალები აქვს. ალბათ არც მელსის სძინავს ახლა, ისიც შიშისგან გაფართოებული თვალუბით გაჰყურებს სივრცეს და მამას ელის...

ზოგჯერ დედამაც იცის შეკრთომა. ძილი გაუფრთხება, ადგება და მთელ ღამეს დაბორიანებს.

ქალები მაინც სუსტები არიან. რაღა აშინებთ, ახლა ხომ ისე საშიში სახანახავი აღარ არის სივრცე. სოფლებში უკვე მოუერიდებლად ანთია შუქი, უკან აღარ ვიხევთ, მატარებლები დასავლეთისკენ მიდიან.

მალე, სულ მალე, აღარ შეეშინდება საყდრის ანგელოზს, აღარც დედას შეეშინდება და აღარც მელსის. აგერ, ფანჯრებიდან შუქი გამოკრთის, ადამიანები ღია ფანჯრებიდან უყურებენ ცას, ელიან ომში წასულებს და უკვე აღარავის ეშინია.

ვანდა მასწავლებელი დამიდგა თვალწინ. თავჩაჩინდრული იჯდა შვილის სურათთან და ჩუმად ტიროდა...

ტიროდა საყდრის ანგელოზიც.

მელსიც ტიროდა.

რატომ?..

აი რატომ. დედა იტყვის ხოლმე, როგორც ტირიფები პირველები გრძნობენო ქარს, ასევე ქალები გრძნობენო, გულით გრძნობენო, სიმძიმის შორეულ ზარს...

სოფელში შევდიოდით. წყნარი ღამე იდგა. სულ არ იძვროდა ჰაერი ჩაბნელებულ მინდვრებზე.

მხოლოდ რუს პირთან წყნარად შრიანდებდნენ ტირიფები.

ახლა რომ მოთხუებენ შიშსა ვიყო

ღმის ჩვენ ვხვდებით რასაზღარიის
დამსახურებული კადავოგის, სოცი-
ალისტური ზომის ზიროს ნიკო-
ლოზ ჯაფარიძის კატარა მო-
გონებას თავის ზავზვოზაზე.

ბავშვობიდანვე მამასთან მეგობრულ ურთიერთობაში ვიყავი. მაყვარდა მისი ტყბილი საუბარი, როგორც კი თავისუფალ დროს იპოვიდა გვერდით მომიჯდებოდა ხოლმე და რაღაზე არ მებაასებოდა. მიამბობდა, როგორი გაჭირვებით დაამთავრა ქუთაისის კლასიკური გიმნაზია... სანოვაგეს სოფლიდან ზურგით ეზიდებოდა ხოლმე და საჭმელსაც თავისი ხელით იკეთებდა...

მამა იყო დინჯი, დარბაისელი კაცი, არ მახსოვს რომ უხეშად ან სიტყვით მოემართოს, ან ცუდად მომპყრობოდა, რაც არ უნდა დამეშაფებინა, მხოლოდ დამშვიდებით მომიტიებდა. მამა ჩემს თვალში ყოველისმემძლე, სიკეთისმატარებელი ადამიანი იყო და ბუნებრივია, თუ მისი სიტყვა და რჩევა-დარიგებანი მწამდა.

— ბავშვობაში დიდი სიყვარული მქონდა ცხოველების მიმართ. რაც ცნობილი გერმანელი ზოოლოგის

ბრემის წიგნის („ცხოველთა ცხოვრება“) გაცნობამ ერთი ორად გამიღვივა: ჩვენმა თანასოფლელებმა რომ გაიგეს ჩემი ასეთი ვატაცება ცხოველებით, ხშირად მოჰყავდათ ხოლმე საჩუქრად, ხან რა, ხან რა.

ერთხელ მაჩვი მომიყვანეს. მეტად ურჩი იყო. ავდექი და სამზარეულოში დავაბინავე. ღამით ხმაური მომესმა. მიველ, ფანჯრიდან შევხედე და დავინახე, რომ ხოჭოებზე ნადირობა გაეჩადებინა. ერთ კვირაში მუსკრი დავალო სამზარეულოში ამ მწერს და თავისი კეთილი საქმიანობით მთელი ოჯახის მადლიერება დაიმსახურა. მაჩვი მოთვინიერდა, ეზოში თოკით მყავდა ხეზე გამობმული. ერთ დღეს, იქვე ჩაძინებულ ლეკვს მიეპარა, უკბინა და უჩუმრად დაბრუნდა თავის ადგილზე. მერე კი ისე დამეგობრდნენ, რომ საჭმელსაც ერთად შეექცეოდნენ.

ზამთრობით მაჩვი ბუნაგს ნიადაგში იკეთებს, ეს გამომჩნა მხედველობიდან და მაჩვი სიცოცხლეს გამოეთხოვა. ამის მერე, დათვის ბელი მაჩუქეს. სანამ პატარა იყო დაცუნცულებდა თავისთვის ოთახებში და საწოლიდან თუ რომელიმეს ხელი გვეჭონდა ჩამოშვებული, მოიკალათებდა იმასთან და თითებს ულოკავდა; მაგრამ თანდათან თავისი მხეცური ბუნება გამოავლინა. მაშინ ჯაჭვით დავაბით ეზოში, ღონიერი იყო, აიწყებდა ხოლმე და სამზარეულოში იწყებდა თარეშს. საკვირველია, ჩემი უფროსი ძმის დიდი რიდი ჰქონდა, დაინახავდა თუ არა, თავს ჩალუნავდა და თავის „ბუნაგში“ მიძინებულბდა. ორი წელი გვეჰვდა დათვი ოჯახში, მერე კი ზოოლოგიურ პარკს გადავეცი. ერთ მეღიასაც ბევრი ველოლიავე, მაგრამ სულმა მაინც წასძლია, მეზობლის ქათამი დაითრია და ტაბახმელისაკენ მოუხვია.

მიუხედავად ცხოველებისადმი ჩემი დიდი სიყვარულისა და სურვილისა, რომ ზოოლოგი გავმხდარიყავი, მერე ქიმიამ გამიტაცა და ამ დარგით განვაგრძე სწავლა.

ქიმია შემაყვარა ჩემმა მასწავლებელმა ს. ლოლობერიძემ. ქიმიის ისეთ გაკვეთილებს გვიტარებდა, არ შეიძლებოდა ამ „საიდუმლოებით სავსე“ მეცნიერებას მოზარდი არ მოეხიბლა და არ მიეხილა.

გადავწყვიტე უმაღლესი განათლება მიმეღო ოდესის უნივერსიტეტში, ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის საბუნებისმეტყველო განყოფილება-

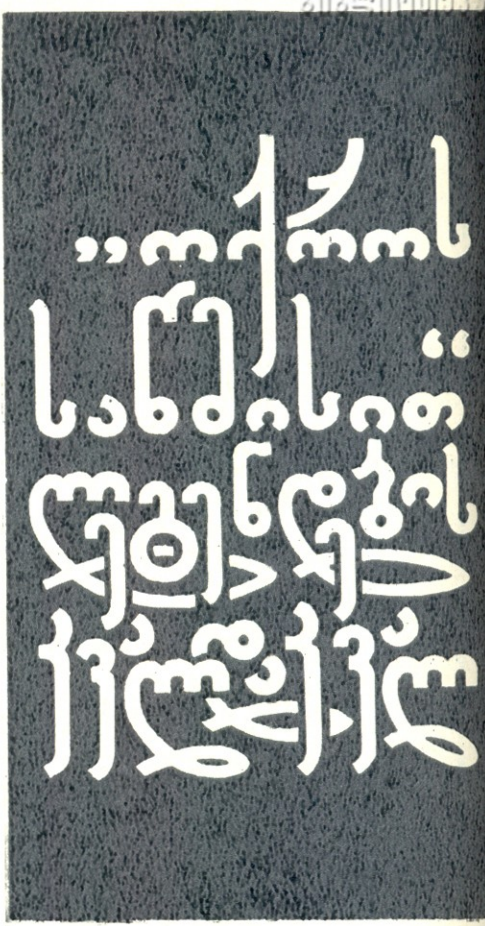
ზე, ქიმიის განხრით, მით უმეტეს, რომ ეს სურვილი ჰქონდათ მამასაც და ჩემს უფროს ძმასაც. დავამთავრე უნივერსიტეტი და მას მერე შეუწყვეტლივ ვეწვევი პედაგოგიურ მუშაობას.

აბა ვინ მოთვლის, რამდენ მოსწავლეს გაუვლია ჩემს ხელში, მათგან სიხარულიც ბევრჯერ განმიცლია და გულისტკენაც, ასე იზრდება ბავშვი, მაგრამ განსაკუთრებით დამამახსოვრდა ერთი ბიჭუნა ა. კ. მაშინ VII კლასის მოსწავლე იყო. შევამჩნიე, რომ ლაბორატორიაში ყოველთვის ბოლო რიგში ჯდებოდა და გაკვეთილის მსვლელობაში არავითარ წონაწილეობას არ იღებდა. ერთ გაკვეთილზე შევნიშნე, რომ რვეულში მეტისმეტად ფაქიზად დაეხაზა საშინაო დავალება. შესვენებაზე ავდექი და თვალსაჩინოებისათვის ერთი ნახაზის შესრულება დავავალე და ქალაღიცი მივეცი.

თვალი ვერ გაძღებოდა იმ ნახაზის ყურებით, ისე უფაქიზესად იყო შესრულებული. ახალი გაკვეთილი ავხსენი ამ ნახაზის საშუალებით და მოსწავლეებს ვუთხარი, რომ ის მოსწავლე ა. კ. მიერ იყო შესრულებული. ამხანაგებმა კმაყოფილებით გადახედეს თანაკლასელს. იმ დღიდან მას გამოცოცხლება დაეტყო, მთელი ყურადღებით იყო გაკვეთილზე, და არა მარტო ქიმიის, სხვა საგნებშიც. ამ გახალისებას უთუოდ მისი ავტორიტეტის აწევამ შეუწყო ხელი, რაც ალბათ მანამდე აკლდა თანაკლასელებში. ეს მოსწავლე იმიტომ მოვიგონე ბაშყებო, რომ მინდა იცოდეთ, — სანიმუშო სწავლისა და ყოფა-ქცევისათვის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა ურთიერთბატვიცსება და გულისხმიერება...

მე დიდად ბედნიერი ვარ იმით, რომ ჩემი ყოფილი მოსწავლეები ამჟამად ნაყოფიერად შრომობენ ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა მხარეში, ბევრი მათგანი ცნობილი მეცნიერია. მათ თავიანთი თავდადებული საქმიანობით კეთილი წვლილი შეაქვეთ სამშობლოს ზრდისა და წინსვლისათვის.

ახლა მე რომ თოთხმეტი წლისა ვიყო, მიზნად დავისახავდი მეცნიერებისა და ტექნიკის მტკიცე საფუძვლების ათვისებას. ვიოცნებებდი კოსმონავტიკის არსის შესწავლაზე, რათა მონაწილეობა მიმეღო მზის სისტემის პლანეტების საიდუმლოების გარკვევის საქმეში.

ბერძნული მენია
ფოტოები
არმაზ ვანატურიანსი

ბერძნული მითოლოგიის მიხედვით, ძველად კოლხები, სხვა სიმდიდრესთან ერთად, ფლობდნენ, ოქროს საწმისს — ზღაპრული ოქროსმატყულიან ვერძის ტყავს, ფაზისის (რიონის) პირას წმინდა ჭალაკში ბერძნულზე რომ იდო და ურჩხული იცავდა.

ერთ წევარამ ღამეს ბერძნებმა — არგონავტებმა კოლხთა მეფის აიეტის ასულის, მზეთუნახავ მედეას დახმარებით გაიტაცეს ოქროს საწმისი. მედეაც თან წაიყვანეს, ფაზის — მდინარეს დაუყვნენ და უკიდევანო ზღვაში გაუჩინარდნენ.

ღლით კოლხთა ორი ფლოტი გამოედევნა მათ. პირველს მედეას ძმა აფსირტე მეთაურობდა, მეორეს — მამამისი, მზის შვილი აიეტი.

ოქროს საწმისი. მედეა აიეტი. აფსირტე. კოლხთა ფლოტი...

მეორე ლეგენდა მოგვითხობს: ამირან-პრომეთეოსმა ცეცხლთან ერთად ადამიანებს მისცა „სელის ფრთიანი, უაფრიანი მარბენალი ზღვაზე ხომალდი“. ზევსმა ის კავკასიონის მაღალ ქედზე მიაჯაჭვა.

ამირან-პრომეთეოსი. ზევსი. კაკასიონი. პირველი ხომალდი... ამ ლეგენდებს განამტკიცებს ისტორია.

ძველად საქართველოზე დადიოდა დიდი სავაჭრო საქარავნო გზა. ინდოეთიდან მომავალი ეს გზა კასპიის ზღვისკენ ეშვებოდა, მერე მდინარე მტკვარს ამოჰყვებოდა, ლიხის უღელტეხილს გადადიოდა და შორაპანში ჩადიოდა, აქედან კი ყვირილა-რიონით — ქალაქ ფაზისში (ფოთში), საიდანაც აღმოსავლური საქონელი დასავლეთში მიჰქონდათ.

ამ დიდ სავაჭრო გზაზე მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ ჩვენი წინაპრები — იბერიელები და კოლხები, რომლებიც, სხვათა შორის, კარგი ხომალდმშენებლები და ზღვაოსნები იყვნენ.

...ათასეული წლების შემდეგ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოგზაურობის მოყვარულმა ახალგაზრდებმა ისტორიულ, ზეპირსიტყვიერ და ეთნოგრაფიულ მასალებზე დაყრდნობით ააშენეს ძველკოლხური ტიპის ხომალდი, რომელსაც „ოქროს საწმისი“ უწოდეს და გაჰყვინ ლეგენდების გზას.

1970 წლის შემოდგომაზე „ოქროს საწმისი“ შორაპანიდან ფოთისაკენ დაემგზა და საუკუნეების მანძილზე შეწყვე-

ტილი ნაოსნობა გააცოცხლა. ამ მოგზაურობამ გააღვივა ჩვენი ახალგაზრდობის სიყვარული მშობლიური ქვეყნის ისტორიისადმი: ჭაბუკებსა და ქალიშვილებს ინტერესი აღუძრა ზღვაოსნობისა და საწყლოსნო სპორტისადმი: დამტკიცა ყვირილა-რიონზე ნაოსნობის აღდგენისა და უნიკალური სამდინარო ტურისტული მარშრუტის (ქუთაისი-ფოთი) დაარსების შესაძლებლობა.

1971 წლის შემოდგომაზე „ოქროს საწმისმა“ კვლავ აუშვა იალქანი და საქართველოს ზღვისპირეთი მოიარა: ფოთი-ბათუმი-ანაკლია-ოჩამჩირე-სოხუმი-ფოთი.

ორივე მოგზაურობა ძალზე ხალისიანი, თანაც მძიმე და ფათურაკიანი იყო.

აქ მოთავსებული ფოტოსურათები ოდნავ წარმოდგენას მაინც მოგვცემთ „ოქროს საწმისის“ მოგზაურობისა და მისი ეკიპაჟის თავგადასავლის შესახებ. მართალია, სიძნელეები და ფათურაკები აქ არა ჩანს, მაგრამ ამისათვის ჩვენს ფოტოხელოვანს ნუ გავკიცხავთ — გაჭირვების ჟამს ის თავისი მეგობრების ხვედრს იზიარებდა. თუმცა, მერე, როცა ყველაფერი კარგად ჩაივლიდა, მასთან

სშირად გვიკამათია: ეპ, უნდა გადაგედო, ბიჭო, უნდა მოგესწრო...

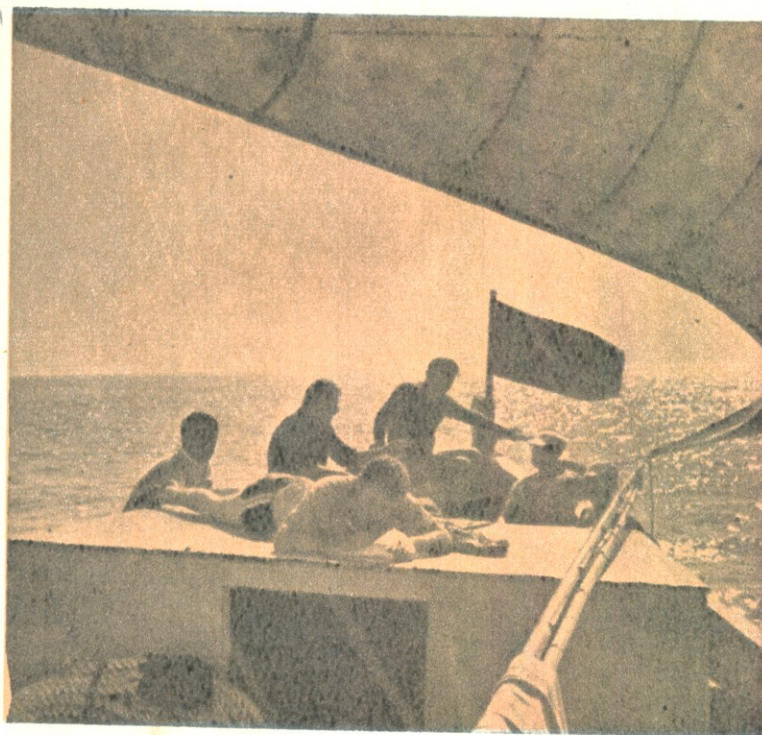
— ახლა კი ამბობთ, მაგრამ მაშინ ფოტოაპარატი რომ არავის გახსოვდათ! არმაზ, ხოფი მოუსვი! არმაზ, აფრა მოქაჩე! არმაზ, ღუსა გაქლიბე*!.. ასეც რომ არ იყოს, რა მესურათებოდა, როცა ბეწვზე ეკიდა „ოქროს საწმისის“ ბედი.

ამაში იძულებული ვართ დავეთანხმობთ მას და ჩვენს თავს გადახდენილი მრავალი ფათურაკიდან ორიოდე ამბავი თვითონ მოგიტხროთ: პირველი — მოგზაურობის დაწყებისას, შორაპანში რომ გადაგვხვდა, ხოლო მეორე — მეორე მოგზაურობის დროს, ზღვისპირეთში.

I

ფოთიდან რკინიგზით ამოტანილი „ოქროს საწმისი“ შორაპნის სადგურში იდგა, პლატფორმაზე ჯაჭვებით ისე მაგრად იყო დაკრული, რომ ამ ორას ოცკილომეტრიან გზაზე ერთიც არ შეტოკებულა. ახლა მით უმეტეს რა უნდა

* ღუსის გაქლიბვა მეზღვაურთა შორის გავრცელებული ოინია: ძველი მეზღვაური ახალბედას ქლიბს აძლევს და უბრძანებს, ღუსა გახეხეო. ახალბედაც გულმოღვინედ მუშაობს და დარწმუნებულაა, რომ პირგაღესილი დემირი ფსკერს უფრო მაგრად მოეკიდება.

მოსვლოდა, მაგრამ ყოველი შემთხვევისათვის მორიგეობა დავაწყეთ — ორი შუბოსანი ოქროსსაწმისელი ხომალდზე ათევედა ღამეს.

ფათერაკი მაინც მოხდა: ვაგონების შემადგენლობა, რომელშიც ხომალდიანი პლატფორმა შედიოდა, ორთქლმაქალს მოაბეს და გზას გაუყენეს.

მოულოდნელობისაგან თავზარდაცემული „დარაჯები“ აყვირდნენ: პარიჭა, გვიშველეთ, „ოქროს საწმისი“ მოიტაცესო!

ექსპედიციის ბანაკი მდინარის მარცხენა მხარეს, მალღობზე იყო, ლიანდაგი კი მარჯვენა ნაპირს მიჰყვებოდა, ასე რომ, მათი ყვირილი მატარებლისა და მდინარის ხმაურში ჩაინთქა. რაკი დარწმუნდნენ, რომ ჩვენ ვერ გაგვაგონებდნენ, ბიჭები ფრთხილად გადაცოცდნენ მეორე პლატფორმაზე, მერე მესა-

ჯარის ძარი კათილ ფიქრთა აღმავალია: თუ ასე იპროლა, ორ დღეში მოვივლით საპარტოვალს მთელ სანაპიროს.

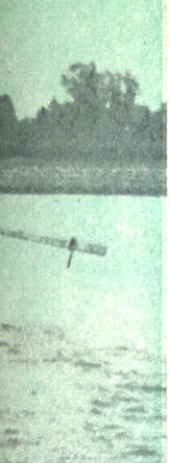

ექსპედიციის მებურთი, მრავალზინაბული გივი ზაფია შვირილაშაძე აფიქრა: ამდენი ფათერაკი თვით ბისკაის შურაშიც არ გადახმდებოდა.

ფათერაკს არ უშაშიდა: რობინზონ კრუზო და მისი მებრძობი ფოტოგრაფი „დაიბირა“ — ასეთია ჩვენი ფოტოხელვაი.

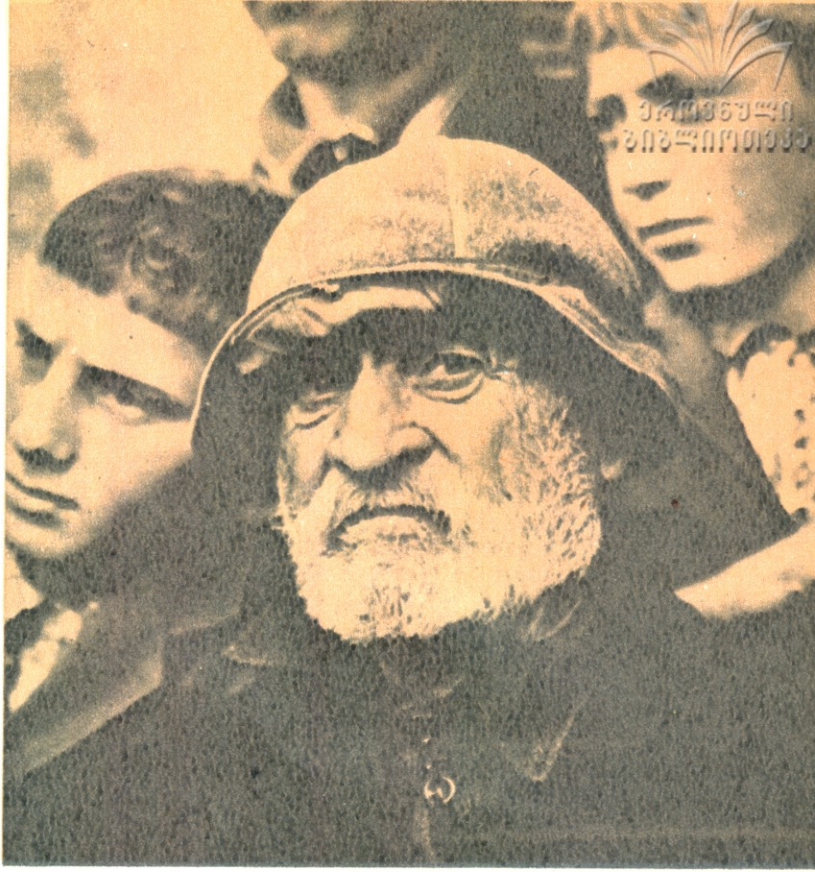
ვეზაის რეზინარავთ მრისხანი მამუნის ნაჯღის ბა

ჩვენსა და თავთხა-
ლახში ჩვენს ხომალდს
უპირის, ამ ზაფხუა გაგვი-
ლიმა — ურემი წამოგ-
კაფია.

უპირილა-კიონის სანა-
კიროზე დიდი თუ პატა-
რა გაოცებულნი: ხო-
მალდით ჩამოსული პი-
რავალი სტუმრები ხარ-
თო.

ქართული
ბიბლიოთეკა

მეზე, ასე აღმოჩნდნენ ორთქლმავლის
კაბინაში.

ორივეს ძველკოლხური ტანსაცმელი
ეცვა (ექსპედიციის ფორმა) და ორი
კვირის წვერმოშვებული იყვნენ (კი-
ნოში იღებდნენ). მემანქანეს ისინი მოჩ-
ვენებები ეგონა.

— ახლავე გააჩერეთ ორთქლმავალი!
— ?! — მემანქანეს თითქოს ენა მუ-
ცელში ჩაუვარდა და გაოგნებული იდ-
გა. ამდენი წელია დადის ამ ტრასაზე
და ასეთი შიში არასოდეს უჭამია.

— რას გარუმებულხარ, ვერ გვიცა-
ნი? — ხმას უმატეს ბიჭებმა.

— პირველად გხედავთ, — ძლივს
ამოთქვა მან.

— „ოქროს საწმისი“ გაგიგონიათ?
ამ სიტყვებმა მემანქანეს შვება მოჰგ-
ვარა.

— ოქროს საწმისი როგორ არ გამი-
გონია, მუხის ტოტზე იდო, ვიღაც გა-
დამთიელმა გაიტაცაო. ეს ძველთაძველი
ამბავია, — დაიწყო მან და ალბათ კი-
დევე იტყოდა რამეს, ჩვენს ბიჭებს რომ
არ შეეციათ:

— ლეგენდას მოეშვი, მუხის ტოტზე
კი არა, აგერ ვაგონზე დევს. გადამთი-

ელმა კი არა, შენ გაიტაცე... გესმის,
შენ!

— ოქროს საწმისი? მე გავიტაცე?
არაფერი მესმის! — გაკვირდა მემანქა-
ნე, რომელსაც ასეთი დანაშაული აღ-
ბათ სიზმრადაც არ ჩაუდენია, მაგრამ
სიტყვის თქმა ვინ აცალა:

— აბა, ახლავე უკან დააბრუნე მა-
ტარებელი და დააყენე იქ, სადაც იდ-
ბა, თორემ...

და მემანქანემ შემართული ოთხი მუშ-
ტი დაინახა: ესენი, ეტყობა, არ ხუმრო-
ბენო, გაიფიქრა და...

ამ შემთხვევამ დაგვარწმუნა, რომ
„ოქროს საწმისი“ რკინიგზისათვის არ
იყო გაჩენილი. შეიძლება კიდევ რამე
ახალი ფათურაკი მოგვსლოდა, ამიტომ
მეორე დღესვე მშენებლებს ვთხოვეთ,
ვაგონი — ამწეთი დაგვხმარებოდნენ, და

ხომალდი მდინარისაკენ ჩავაცურეთ. ეს
მოხდა ბონდის ხიდთან, სადაც შავი
ყვირილა და ცისფერი ძირულა ერთდებ-
იან.

ჩვენი მოგზაურობაც იქიდან დაიწყო.

II

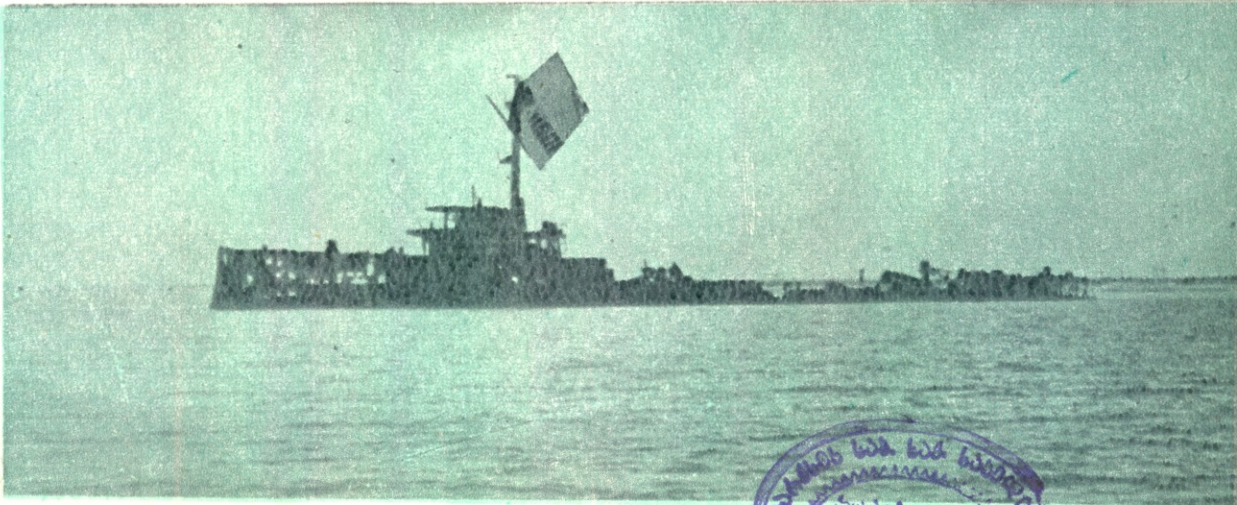
ალიონზე დაიძინეს ღამის მორიგეებ-
მა. ხომალდი ძველი კურსით მიდიოდა,
მაგრამ ადგილი გვეუცნაურა. ბიჭებმა
რუკა გაშალეს, შავი ზღვის ლოცია გა-
დაფურცლეს, ბინოკლით უმზირეს მთებ-
სა და ნაპირს, მაგრამ ადგილის უსუსტი
განსაზღვრა ვერავინ შეძლო.

თენგიშმა რუკას დახედა, მერე ბი-
ნოკლი მოიმარჯვა და გაკვირვებულმა
წამოიძახა:

— უცხო ნაპირია, იალქნიანი გემი
დგას!

გონებათ სოხის წლის
ხალი ეს ოდესლაც
თუხაცა რას ვერჩით —
ომა ღლასაც იცავს...
ნ.

— იალქიანი ხომალდი საქართველოში ერთადერთია, მას „ოქროს საწმისი“ ჰქვია, — ამაყად გაენაცხადე მე.

— შეხედეთ!

გავიხედეთ და თვალს არ დავუჯერეთ. ბინოკლი გარკვევით ჩანდა ორანძიანი გემი — ნამდვილი „სანტა-მარია“.

ასე რიგრიგობით ვტყვებით მისი ცქერით. ხომალდი მარცხნივ რჩებოდა. წყლის მომარაგება გვინდოდა და ნელ-ნელა ვუახლოვდებოდით ტყიან ნაპირს.

ღამის მორიგების გარდა ყველანი ნაპირზე გავედით. ხუმრობა საქმე ხომ არ არის, „ოქროს საწმისმა“ მთელი დღე და ღამე დაჰყო ზღვაში.

ნაპირზე ევკალიპტის ტყე შრიალებდა. ტყეში ადვილად ვიპოვეთ წყარო. მარილიანი ზღვისა და მწველი სიცხის შემდეგ მტკნარმა წყალმა გული დაგვიამა. შევყოვნდით.

ამ დროს მოხდა, რაც მოხდა:

— მეჩვენება თუ სინამდვილეა! — წამოიძახა გუძამ.

— რა ნახე ასეთი?

— აფრიანი გემიდან წამოსული ნავი გვიახლოვდება.

— მერე?

— დმერთმანი, თურქები არიან.

— ბიჭოს, ეს მართლა სასწაულია! — ახლა არმაზი ალაპარაკდა.

— რა გააჭირეთ საქმე, თქვით, რას ხედავთ, — გაბრაზდა თენგიზი.

მაგრამ პასუხის თავი ვისა ჰქონდა. ნაპირიდან საშინელი ყვირილი მოისმა. ყველანი წამოვხტით და აი, რა ვნახეთ: უცნაურად ჩაცმული, თავით ფეხებამდე შეიარაღებული წვეროსნები

კვალკოლხურ ხომალდს ღან-ღვივით დასდევდა მოტორიანი ნავი, სადაც კინოოპარატორები იხსდნენ.

პლაჟზე დარბოდნენ, რაც ძალი დაღონე ჰქონდათ უსტვენდენ და ღრიალებდნენ. ბოლოს ერთად შეჯგუფდნენ და თოფებს ბათქა-ბუთქი აუყენეს.

ჩვენ გავისუსეთ. ექიმ ტყეში დაიგრუნუნა. ცოტა ხნით ხმაური მიწყნარდა.

ამ დროს არმაზი ხესთან მიცოცდა და გადაიხედა.

— ნუ გეშინიათ, ბიჭებო, ნავში ჩახდნენ, მგონი მიდიან, — თქვა მან.

მაგრამ ნავი ზღვაში შორს არ შესულა, რატომღაც მოტრიალდა და ყაჩაღები ისევე ნაპირზე გადმოვიდნენ.

— ათნი არიან, — ვთქვი მე.

უცებ ტყის სიღრმიდან ყვირილი მოისმა. მეკობრეები კვლავ ერთად შეიყარნენ, რაღაცა მოითათბირეს და გაიქცნენ იქითკენ, საიდანაც ხმა მოდიოდა.

ამ დროს, სად იყო და სად არა, ბურქებიდან კაცმა გამოყო თავი, იგი თავდამსხმელებზე უფრო საშინელი შესახედავი ჩანდა: თხის წოწოლა ქუდი ეხურა, თვითონაც თხის ტყავში გახვეულიყო. შიშველი ხმალი ერტყა. ქამარში ორი დამბაჩა გაერტო. მხარზე თოფი წამოეგდო.

— ჩუ, ხელი არ შეგვიშალოთ! — თქვა მან.

მაღე მის გვერდით მეორე კაცი დავლანდეთ. პირველზე უფრო საშინელი — შავი და მაღალი, ბანჯგელიანი, ისიც თხის ტყავში გახვეულიყო, თავზე კურდღლის ტყავი ჩამოეფხატა. დანისა და თოფ-დამბაჩის გარდა, ნაჯახიც ეკიდა.

ამ ორს ხუთი სხვა მოჰყვა. ისინიც ამასვე იმიორებდნენ:

— ჩუ, ხელი არ შეგვიშალოთ!

ამის თქმა და სროლის ატეხა ერთი

იყო. ჩვენს თავზე ტყვიის ცეცხლზე გაუდაიარა. ბედი, რომ ამბავი სულ რამდენიმე წუთს გაგრძელდა, თორემ ჩვენი დაგვემართებოდა.

ნაპირზე ამოსულები აკვილდნენ, პლაჟზე უმწეოდ დარბოდნენ და იხვეწებოდნენ:

— გნებდებით, გნებდებით, ოღონდ ნუ დაგვხოცავთ!

ერთი სიტყვით იარაღი დაყარეს და მიწაზე დაცვიოდნენ, წუთიც და, ტყიდან გამოსულებმა მათ ხელ-ფეხი შეუკარგა.

გამარჯვებულთაგან ორი კი, ზემოთ რომ აღვეწრეთ, ჩვენკენ წამოვიდა...

— თქვენ აქ როგორ გაჩნდით! — თქვა პირველმა, რომელიც უფროსი ჩანდა.

— ჩვენ ოქროსსაწმისელები ვართ, თქვენ კი ვინ ხართ? — ჰკითხა გუძამ.

— რობინზონ კრუსო გახლავართ! — წმინდა რუსულით წარმოთქვა მან.

— მე პარასკევა მქვია, — ქართულად ამეტყველდა ინდოელი.

— არც ჩვენ ვართ მტრები, — ალაპარაკდნენ წუთისწინ გაკოჭილი ყაჩაღები და მათი მცველები.

— ეს კუნძული ჩემია, ეს გემი კიდევ ამ კაპიტანისაა, მაგრამ მეზღვაურებმა აჯანყება მოუწყვეს. მე და ჩემმა მსახურმა პარასკევამ გავათავისუფლეთ კაპიტანი, მერე აჯანყებულნი კუნძულზე გამოვიტყუეთ და, თქვენც ხედავდით, როგორ დავსაჯეთ.

— ფილმს იღებთ? კარგი საქმეა. ჩვენ კიდევ რა არ ვიფიქრეთ.

— ჩვენც უარეს დღეში ვართ, არ გვეტონა, შავ ზღვაზე სხვა აფრიანი ხომალდის თუ იყო.

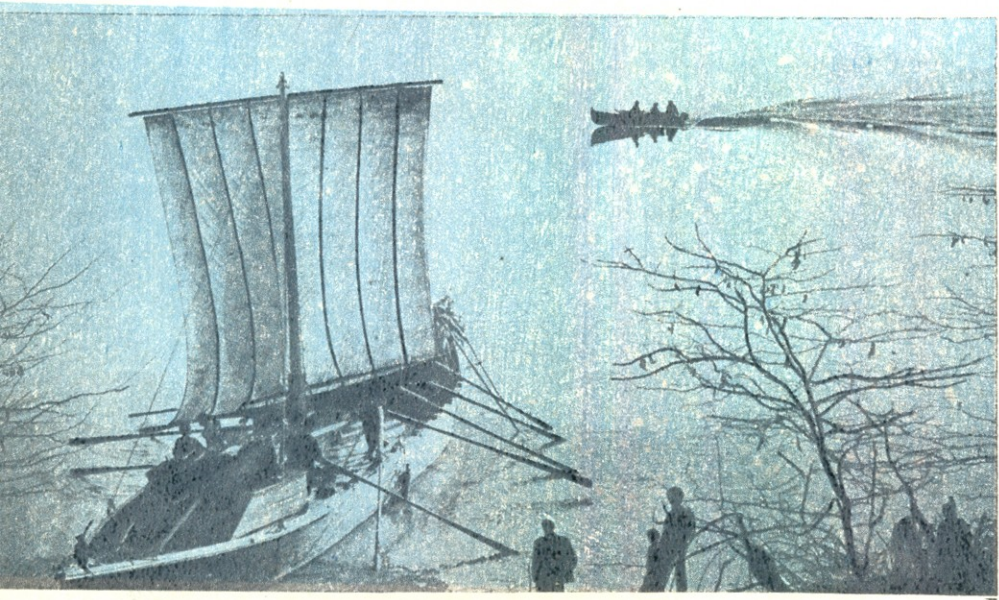
— რა ჰქვია თქვენს გემს?

— „ისპანიოლა“. გაიხსენეთ კინოფილმები „ჩაძირული კუნძული“, „შავი კაპიტანი“; მაღე „რობინზონ კრუსოსაც“ ნახავთ, რომელსაც ოდესის კინოსტუდია იღებს.

— რას ამბობთ, ნუთუ ეს ოდესის ნაპირებია, ერთ ღამეში ამდენს როგორ გავივლიდით?! — დაეჭვდა არმაზი.

— ეჰ, ოქროსსაწმისელები ხართ და მშობლიური ნაპირები კი ვერ გიცვინათ! ახლა სოფელ კინდლში ვიმყოფებით, სადაც ევკალიპტის ტყეა. ფილმში ეს იქნება კუნძული და ჯუნგლი, — იღიმებოდა მსახიობი — რობინზონ კრუსო.

ზემოთქმული წვეთია იმ თავგადასავალთა ზღვიდან, „ოქროს საწმისა“ და მის ეკიპაჟს თავს რომ გადახდა. უფრო სრულად მას შეგიძლიათ გაეცნოთ წიგნში, რომელსაც გამოცემლობა „ნაკადული“ სცემს, და ნახოთ დოკუმენტურ ფერად ფილმში, რომელიც საქართველოს ტელევიზიამ გადაიღო.

თანდაბული კოცონი

გივი
გუთხუი

მხატვარი
ელეზარ
აგოკაძე

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

ნიავე დაუბერა და ალი გვერდზე გადახარა.

ეფრემამ უკან დაიწია, კვამლი ხელის გაქნევით მოიგერია, ადგილიდან გადაინაცვლა და ცეცხლს ნიავეს მხრიდან მოუარა.

ბიჭებს ახლადმოკილ ნაყანოებში გაერეკათ ღორები, თვითონ პანტის ქვეშ მოგროვილიყვნენ და ცეცხლი გაეჩაღებინათ. შუაღლე იყო, ცხელია. მოშორებით ჩამწკრივებულები წყნარად მოგუგუნესა და მოტყაცუნე კოცონს მისჩერებოდნენ.

— ნეტავი გამაგებინა, ამ პაპანაქებაში რამ მოგაგონა ცეცხლის დანთება? — ჰკითხა დათომ ეფრემას.

— ჰეი, შენ რა იცი...

— ეხლამც მოგვიტანა ტაროები! — ინატრა ბეჟიამ.

— აი, მაგიტომ დავანთე! — თქვა ეფრემამ.

მთელი ზაფხული გვალვა იყო და ერთიანად გადახმა სიმიინდი. ვინც მორწყო, მარტო იმისი ვარგოდა, ასეთები კი სოფელში თითებზე ჩამოითვლებოდნენ, რადგან ყველა ვერ

ახერხებდა რწყვას. ნელი ტაროებში ვიათი ხილი გახდა. ახლა ბიჭები იმანე ოცნებობდნენ, საიდან მოეტანათ.

— ვისი ყანიდან აპირებ, ეფრემ!
— ხეთისოსი...

— ის კაცი მთელი ღლე იქ არის, დაგიჭერს და, ხომ იცი, რასაც გიწამს.

— მივეპარებით, განა. ეგრე თავალებულეები მივალთ!

ყველანი დაფიქრდნენ. უცებ ბეჟიამ წამოიძახა:

— მოდი, სიკოს ბოსტანში ვინმე წადით, ვერ გაიგებს და, გინდაც მოგასწროთ, რა შეუძლია.

ეს აზრი ყველას მოეწონა, მაგრამ ტაროების მოსატანად ვინ უნდა გაეგზავნათ, ერთბაშად ვერ გადაწყვიტეს.

სიკო ახალგაზრდა კაცია, წვრილმეილის პატრონი. შარშან დახეიბრდა. შეშის ქრისას ხე დაეცა და რის ვაი-ვაგლახით ძლივს გადაარჩა. მაგრამ, ვაი ასეთ გადაარჩენას, ექიმებმა ხელი მაჯასთან მოაჭრეს, ფეხი — ბარდაყში. ახლა ყავარჯნით ძლივს დადის, მუშაობის დროს თოხს უხელო მკლავზე იბამს და ჯახირობს ცოდვა-ჭირით.

ბიჭები დიდხანს იყვნენ დადუმებული და თავჩაღუნულნი. მარტო ეფრემა ვერ ისვენებდა, წამდაუწყუმ გააწყლაუნებდა პირს, ხან გულაღმა გაიშოტებოდა, ხან წამოაჯდებოდა, მიბრუნდებოდა ცეცხლისაკენ, დაიჭერდა გალულუტებულ გრძელ ჯონს, მიუჩინჩხილებდა კოცონს და დადარს გამოქექდა.

— ჩქარა, სანამ კაი ცეცხლია! — წამოიძახა მოუთმენლად.

— კი მაგრამ, ვინ წავა?

— ვინა და აგერ...

ყველა ნოდარისკენ მიბრუნდა.

ის განმარტოებით იჯდა, ხელში ჯიბის დანა ეჭირა და შვინდის მომსხო წკეპლისგან მშვილდს აკეთებდა.

— წახვალ?

— სადა?

— ტაროების მოსატანად.

— რო არა გვაქვს?..

— არ იცი სადა გვზავნით?

— აბა საიდან მეცოდინება!

— სიკოს ბოსტანში...

— იპ, გადით ერთი!..

ისევ ჩაღუნა თავი და მშვილდს ლამბის ჩასაბმელი ნაჭდევი გაუკეთა.

— წადი, ჰო!

— რაღა მე ჩამაცოდვი?

— ნოდარ, მიყურე აქა, გენაცვა-

ლე, — მოეფერა ეფრემა, — შენ პატარა ხარ, არაფერს გეტყვიან. მიხვალ, გაძვრები ღობეში, მოტეხ ერთ ათიოდე ცალს და წამოხვალ, მეტი არაფერი.

— არ წავალ!
— წადი და ღორებს ორი დღით შეგინახავთ.

— დაანებე თავი, თუკი არ უნდა — თქვა ბეჟიამ.

— არც ისა და არც ისა!.. მოდი, წილი ვყაროთ, ვისაც შეხვდება, ის წავიდეს! — წამოიძახა სანდრომ.

— წილი კი არა, ჯობი ვზმანოთ, ხელის წავლება ვისაც ბოლოს მოუწევს, იმან მოიტანოს.

— ეგრე იყოს!
— ხომ ყველა ყაბულსა ხართ! — წამოიძახა ეფრემამ.

— კი! — თქვა ნოდარმა.

— იცოდეთ, მერე შარი არ იყოს!
— არა!

ეფრემამ ჯობს ჯერ თვითონ წაველო ხელი, შემდეგ — ნოდარმა, მერე ბეჟიამ... თავიდან ისევ ეფრემამ დაიწყო. ბავშვების ხელებმა რიგრიგობით გადაიხაცკლეს და სულ ბოლოში ნოდარს მოუწია.

— აჰანდე!
— არც ახლა?
— შენზე თურმე უპრიანი ყოფილა და უარს ამბობდი!

ნოდარმა მორცხვად გაიღიმა და ჩაილაპარაკა:

— მოიტათ დიდი ჩანთა, ვისა გაქვთ?

— განა რამდენის წამოღებას აპირებ, რო...

— რა ვიცი, რამდენიც ჩაეტევა.

— ეჰე, ერთი ამას უყურეთ!

— ჯერ სულ არ მიდიოდა და!

— მართლა არ დააქციო ი კაცი, ბიჭო!

— თუ მოტანაა, მოტანა იყოს! აბა ცოტას გულისთვის წავიდე?

— ეს აღარა ხუმრობს!

— შენი ზურგჩანთით წადი!

— ჩემსაში ცოტა ჩაეტევა.

— ჩვენ კი გვეყოფა და, მეტი რად გვინდა.

— გვეყოფა კი არა, კიდევაც დაგვრჩება.

— კარგი, ჰო, მივდივარ!

ნოდარმა ზურგჩანთა შეისწორა, სამშვილდედ გამზადებული ჯობი ხეზე მიაყუდა და თქვა:

— ეს აქ იყოს!

— ჰო, მაგას აი აქ შეგინახავთ! —

უთხრა ეფრემამ და ჯობი მალა, პანტის ტოტებზე შეღო.

ნაყანობის გადაღმა ქვა-ლორლიანი რიყე მოჩანდა. ერთიანად გადაყვითლებულ კალაპოტში გვალვისაგან ჩამშრალი მდინარე ნაკადულისხელადა მოჩხრიალეზდა; მერე ისევ რიყე იწყებოდა და მურყნისა და წნორის ბუჩქებს იჭით, ოდნავ შემალლებულ ადგილზე სოფელი შეფენილიყო. იქვე, განაპირას, იყო სიკოს ბოსტანიც, რომელიც პატრონს კუნელისა და ასკილის ჯაგებით შეეღობნა.

ნოდარი რიყეზე გავიდა და, როგორც კი ბუჩქებს შეეფარა, უმაღლეს მუხრდა და უკან მოიხედა. გაღამკილ მინდვრებში ღორები დასუნსულუბდნენ, ბიჭებს კი აქეთ-იქიდან ფიჩხები მიჰქონდათ და ცეცხლს აერიდნენ.

გეზი პირდაპირ სიკოს ბოსტანისაკენ აიღო. როცა მიუახლოვდა, ირგვლივ მიმოიხედა. რაკი იქ ახლომანლო არავინ იყო, ღობე თავიდან ბოლომდის დაათვალიერა, მაგრამ გადასაძრომი არსად ჩანდა. მეტი გზა

არ ჰქონდა, ზედ უნდა ასულიყო და მადლიდან ჩამომხტარიყო.

ღობეს ნარიყი კუნძი მიყუდა, ზედ ავიდა, მოავლო მარჯილს ხელი, აიწია და ჭაგებზე ფრთხილად შედგა. კვლავ მიმოიხედა და უმაღლეს მირს ჩაბტა. როგორც კი სიმინდებში შევიდა, მაშინვე ტენიანი მიწის გრილი სურნელი შეიგრძნო და ტანაყრილი, დატარებული სიმინდი შეათვალღერა. ნიავე განუწყვეტლივ აშრიალებდა თავქვე დაკიდებულ ბრტყელ ფოჩებს. ის იყო ტაროს ხელი წაატანა, რომ იქვე ახლოს ვილაცამ ჩაახველა. ნოდარი შეკრთა, ჩაილუნა და გაიხედა. სიკო ზევიდან კოჭლობით მოდიოდა, პირში პაპიროსი ეჭირა, ყავარჯნის მაგიერ თოხს იბჭენდა და გაფშევილ ხის ფეხს ფრთხილად ადგამდა. აი, იგი პამიდვრებთან გაჩერდა და თოხის ტარს დაეყრდნო. ცოტა ხნის შემდეგ კი გადმოვადებული წყლის წყნარი ლიკოიცი გაისმა.

სიკოს ბოსტნის ერთ ნახევარზე სიმინდი ედგა, მეორეზე — პამიდორი, ხახვი, კომბოსტო, ჭარხალი და კარტოფილი. ახლა მას პამიდვრის მოსარწყავად გადმოეყვანა წყალი და, როგორც კი ნაკადულმა დახუნძლულ ბუჩქებს დაურბინა, სიკომ თოხის ტარი მკლავზე შეიბა, მერე ხის ფეხი განზე გააბოძიკა, ფრთხილად წაიხარა და პამიდვრებში თოხი დაატრიალა.

ბიჭუნა მიწაზე ხელიკივით გაწვა და სული განაბა. ახლა მას მხოლოდ წყლის ლიკოიკია ესმოდა, ხანდახან — თოხის ჩაკაჩუიცი... ცოტა ხანს იყო ასე, მერე ნელ-ნელა ასწია თავი და სიკოს გახედა. იგი თოხზე დაეყრდნო და ის იყო, თავქვე უნდა გადმოებიჯებინა, რომ წაიქცა და პირქვე დაცემულმა ვაიო, წამოიყვირა.

ნოდარმა იმ წამსვე ისევ დადო მიწაზე თავი და თვალები დახუჭა. სიმინდის ფოჩების შრილისა და წყლის ჩუმი ლიკოიკის მეტი აღარაფერი ისმოდა. მერე ისევ აიხედა და დაინახა, რომ სიკო წამოდგომას ლამობდა, მაგრამ ამაოდ წვალობდა.

აღდა და სიკოსკენ გასწია. „რომ მითხრას, აქ რა გინდა, საიდან გაჩნდიო, რა ვუთხრა?“ — გაიფიქრა და ნაბიჯი თანდათან შეანელა. ამასობაში უკვე მიუახლოვდა და სიკომაც გამოიხედა. მის გამოხედვაზე ბიჭი შეკრთა, შეჩერდა და გაქცევა დააპირა, მაგრამ ისე დაიბნა, ადგილიდან ფეხის მოცვლაც ვერ მოახერხა.

სიკოს წაქცევის დროს სახე რალაცისთვის დაერთყა. ყბაზე ღრმა ნა-

კაწრი დასჩნეოდა და ნიკაპზე სისხლი წვრილ ნაკადად ჩამოსდიოდა.

— მოდი, მოდი... — დაუძახა მან. ნოდარი მივიდა, მხარში ხელი ჩავლო, მაგრამ ძვრაც ვერ უყო.

— მოიცა, გამიშვი... — თქვა სიკომ, ცალ მუხლზე წამოიწია, ხის ფეხი წინ გაიშვირა, თოხის ტარს ხელი ჩაელო და ასადგომად წამოიწია, მაგრამ წელი ვეღარ აიტანა. მერე ხელი ისევ გაუშვა თოხის ტარს და ცალფეხმორთხმული დაჯდა, ხისა კი წინ გაშვერილი დაიტოვა და თან პამიდვრებს გახედა. წყალს რუ გაეხარამა, ახლა თავქვე მირბოდა და ფხვიერი მიწაც სულ ერთიანად მიჰქონდა.

ნოდარმა თოხი აიღო, წყალს კვალში ჩაუდგა და აქეთ-იქით მიანაკადულა, პამიდვრებში პატარ-პატარა რუებად დაქსაქსა.

ნაპირზე წამოძდარი სიკო ბიჭს თვალს ადევნებდა. ეტყობოდა, ჰქუში უჯდებოდა მისი ნამუშევარი და მოწონების ნიშნად ხანდახან წამოიძახებდა:

— ჰო, ეგრე!.. კარგია, ყოჩაღ!.. გაიზარდე დიდი კაცი!

ნოდარი თანდათან უფრო გამხნევდა და გახალისდა. სანამ პამიდვრები კარგად არ მოარწყო, არ შეუტყუენია. მერე სიკოს მოუტრიალდა და შეეკითხა:

— ახლა რაღა გავაკეთო?

— არაფერი. გაეზარდე მშობლებს დიდი ბიჭი! დატრიალდი და, რაც მწიფეა, დაკრიფე!

— არ მინდა.

— დაკრიფე და წაიღე შინ!

— არა, ძია სიკო!

— ნუ გერიდება! მიდი, ტაროებიც დაამტკრიე!

— არც ტაროები მინდა, — შეყოყმანდა და გაწითლებულმა პირი მოარიდა, — მე განა მაგიტომ გადმოვედი, დაგინახე და...

— ვინ გეუბნება მაგიტომ გადმოხვედიო. მიდი, ნედლი ტარო ხლია!

— არა, ძია სიკო, დიდი მადლობა!

— ი, მიდი, რო გეუბნები!

— ეჰ, არა!.. — უთხრა და ღობეზე გადახტა.

მიმავალს თვალწინ წარმოუდგა განელებული კოცონი, ტაროების მოლოდინში თმენადაკარგული ბიჭები და, თუმცა ეუხერხულეობდა, რომ მათთან ხელცარიელი ბრუნდებოდა. მაგრამ მაინც თამამად მიაბიჯებდა.

პროფესია

მასწავლებელს მოსწავლეთა მშობლების პროფესიის გაგება აინტერესებდა.

— არა, ფრიც, — ჰკითხა მან ერთ-ერთ მოსწავლეს, — რა ხელობის კაცია მამაშენი?

— ავადმყოფი.

— მე გეკითხები, რას აკეთებს?

— ახველებს.

— რას აკეთებს, როდესაც ჯანსაღად არის?

— მაშინ არ ახველებს.

— კი მაგრამ, ფრიც, მინდა გავიგო, ვინ არის მამაშენი, როცა იგი არც ავად არის, არც ახველებს და არც ლოგინში წევს.

— მაშინ ჯანსაღად არის, ბატონო მასწავლებელო.

ზოოპარკობანა

— დედა, მეთამაშე რა, ზოოპარკობანა! — სთხოვა გიზელამ.

— რომ არ ვიცი?

— მაგაზე ადვილი არაფერია:

— ასწავლა გოგონამ, — მე პატარა მაიძუნი ვიქნები, შენ კი მოკოლადი და ბანანი მომეცი.

ენის ცოდნა

— ჰო, ლონდონში იყავი, არა?

— ჰკითხა ჰანსმა ამხანაგს, — მერე, არ გაგვირდა შენი ინგლისურით?

— მე არა, ინგლისელებს გაუჭირდათ.

განსწავლული ფერმერი

ამერიკაში მოგზაურობის დროს კარუზო ერთ ფერმერს ესტუმრა.

— მე კარუზო ვარ, — უთხრა მომღერალმა მასპინძელს.

— მართლა კარუზო ბრძანდებიო? სახელგანთქმული კარუზო?

სიამაყის გრძობით აღვსილმა კარუზომ, რომ ამ ქვეყანაშიც იცნობდნენ ღიმლით დაუქნია თავი.

— გესმით, — გასძახა ფერმერმა ჯალაბს, — მოდით აქ, ჩვენ კარუზო გვეწვია, კუნძულის ცნობილი ბინადარი რობინზონ კარუზო.

გიორგი ღარიშპაშაშვილი

ცხოვრების დაუვწყარი ფურცელი

უსინათლო მასურბელი

ეს იყო ორმოცდაათიან წლებში. მოწარმე-მეურნეობის სახელმწიფო ქართულ თეატრში სპექტაკლი „ლადო კეცხოველი“ იდგმებოდა. იმ დღეს უაზროვნე-ტო წარმოდგენა იყო და ბავშვებთან ერთად უფროსე-ბიც ესწრებოდნენ. მგზნებარე რევოლუციონერის, ლადო კეცხოველის როლს რესპუბლიკის სახალხო არ-ტისტი გიორგი ღარიშპაშაშვილი ასახიერებდა.

მაღალი, ახოვანი გიორგი ღარიშპაშაშვილი გარეგ-ნულად ძალზე ჰგავდა პიესის გმირს, ხოლო მისი მჭე-ქარე ხმა, მისი ჩინებული თამაში მთელი ძალით წარ-მოგვიდგენდა ხალხის თავისუფლებისათვის თავდადე-ბულ რევოლუციონერს.

ჩემს გვერდით, მარცხნივ შავსათვლიანი კაცი იჯდა, იმის იქით კი — ასე ორმოციოდე წლის მამაკაცი, მას თან 10-11 წლის ბიჭუნა ახლდა.

— სოსო, აი ის ძია, — მან გიორგი ღარიშპაშაშვილი-ზე მიუთითა, — ჩემი პიონერხელმძღვანელი იყო.

— როლის, მამიკო? — იკითხა გაკვირვებულმა ბიჭუ-ნამ.

— როცა შენოდენა ვიყავი.

— მართალს ბრძანებთ, — ჩაერია ლაპარაკში შავ-სათვლიანი მამაკაცი, ისე, რომ თავი არ მიუბრუნებია. მწერა სცენისაკენ მიეპყრო. გულმკერდი ორდენებითა და მედლებით ჰქონდა დაფარული. თავიდანვე მივაქციე ყურადღება. მისი სახე მეცნაურა, მაგრამ ვერაფრით ვერ გავიხსენე სად მენახა. იქნებ ფრონტზე ვიყავით ერთად, მინდოდა მეკითხა, მაგრამ მომერიდა, მან ლაპარაკი განა-გრძო:

— როცა გიორგი კომკავშირელი ყმაწვილი იყო, პი-ონერებთან მუშაობდა. იქიდან დაიწყო მისი გატაცებაც სცენით.

— დიახ, ჩვენს დრამწერს ხელმძღვანელობდა, სპექ-ტაკლებს დგამდა, — თქვა სოსოს მამამ.

შავსათვლიანი ახლაც ერთ წერტილს მისჩერებოდა და ისე უსმენდა.

ალბათ უსინათლოა, — გავიფიქრე, მაგრამ თეატრში რაღად მოსულა?

ძალზე დავინტერესდი გიორგი ღარიშპაშაშვილის წარსულით, პიონერებთან მისი მუშაობით. ალბათ ეს ჩემი პროფესიული დაინტერესება იყო.

— თქვენც მისი პიონერი ხომ არ იყავით? — ვკითხე შავსათვლიანს.

— არა, — გაიღიმა მან, — მისი პიონერი არ ვიყა-ვი, მაგრამ მისი მოწაფე კი ვიყავი, აი აქ, ამ სცენაზე.

— თქვენ მსახიობობდით? — ვკითხე და უმად ვი-ცანი მისი სახე. ბავშვობის შთაბეჭდილება ხომ ძალზე ძლიერია და გამახსენდა მოწარმე-მეურნეობის ქართუ-ლი თეატრის სპექტაკლი „არსენა მარაბდელი“. ის ვგო-ნებ ცრუ არსენას თამაშობდა. ვკითხე, დამიდასტურა. ბედნიერმა ღიმილმა გადაჰკრა სახეზე, მერე უცებ სა-ხელი და გვარიც გამახსენდა — ანდრო ქერეჭაშვილი. ჯერ ფინეთის ფრონტზე იბრძოდა თურმე, მერე დიდ სა-მამულო ომში. ტანკისტი ყოფილა და ნაღმის აფეთქების დროს თვალში სინათლე დაჰკარგვია.

— ახლა ხომ აღარ გიკვირთ, უსინათლო კაცი თე-ატრში რომ მოვსულვარ?

— რასა ბრძანებთ.

— მე უველაფერს ვხედავ ჩემს თეატრში. ხანდახან ისე მომინდება გიორგის ნახვა... სიწმარში ვნახულობ ხოლმე, ვგრძნობ სიწმარს რომ არის და მინდა მეტხანს გაგრძელებდე.

უკანასკნელი სურათი დაიწყო და ჩვენი საუბარი ამით დასრულდა.

ლადო კეცხოველი მეტეხის ციხის სარკმლიდან მგზნებარე სიტყვას წარმოთქვამს. გიორგი ღარიშპაშა-შვილის მჭექარე ხმა აწანწარებს თეატრის დარბაზს, უცებ გასროლა და... მასურბელის გმინვა მუსიკის ზან-გებს უერთდება. რევოლუციის რაინდი დაცა, მაგრამ, საქმე რისთვისაც თავი დადო მან, უსათოოდ გაიმარ-ჯვებს. ეს გრძნობა ვიპყრობს და მოგვყვება თეატრიდან გამოსვლისას.

ფოტო სურათი საოჯახო ალბომიდან

რამდენიმე დღის შემდეგ შევხვდი გიორგი ღარიშ-პაშაშვილს. დავათვალიერე მისი ფოტოარქივი. უამრავი სურათია. როლები, როლები...

— ბატონო გიორგი, მე პიონერხელმძღვანელი და-რისპაშაშვილი მაინტერესებს, — ვუთხარი ღიმილით.

— ვინ გითხრათ, რომ მე პიონერხელმძღვანელი ვიყავი? — მეკითხება გაკვირვებული გიორგი.
 — ჩიტკორესპონდენტმა მოგვიტანა ამბავი, ხომ იცით, გაზეთის მუშაკებს არაფერი დაგვემალება. იქნებ მაშინდელი ფოტოსურათი გქონდეთ?
 — მაქვს, — მითხრა და საოჯახო ალბომიდან ფერგადასული ფოტოსურათი ამოაძვრინა. დავხედე, მაშინვე ვიცანი გიორგი დარისპანაშვილი, იგი შუაში ზის.
 — ეს თქვენი პიონერული კოლექტივია?
 — არა, ჩვენი პიონერული კოლექტივის დრამატული წრე.

უკან მხრიდან დავხედე ფოტოსურათს. „1924 წელი. თბილისის მე-3 რაიონის მე-2 პიონერული კოლექტივის დრამატული წრე“, — ეწერა სურათს.

— საინტერესოა, თუ იცით, სად არიან ახლა ეს ბიჭუნები და გოგონები?

— როგორ არა. ბევრი მათგანის გზა-კვალი ვიცი, — მითხრა გიორგიმ. და დამისახელა ვინ სად არის, სად მუშაობს, — აი ეს ბიჭუნა, — განაგრძო გიორგიმ, — უკან რიგში მარჯვნიდან პირველი გოგი ჩახავა. ალბათ თქვენთვის ნაცნობია ეს სახელი და გვარი.

— როგორ არა, მარჯანიშვილის თეატრის მსახიობი იყო, სცენაზეც ბევრჯერ მინახავს, კინოშიც.

— ჩვენი დრამატული წრის წევრი იყო. ჩვენთან მიიღო პირველი სცენური ნათლობა.

ცნობრების სპეცური

გიორგი დარისპანაშვილი იმ ხანად მაკარონის ქარხანაში მუშაობდა. ახალგაზრდა მუშა თბილისის მე-3 (ახლანდელი 26 კომისრის) რაიონის 9 იანვრის სახელობის კომკავშირის უჯრედში ირიცხებოდა. კომკავშირის უჯრედმა მე-2 პიონერული კოლექტივის ხელმძღვანელად დანიშნა. ეს კოლექტივი იმავი მე-3 რაიონში იყო, კომკავშირის უჯრედის გვერდით. გიორგი მაშინ თეატრით იყო გატაცებული და კოლექტივში მისვლისთანავე დრამატული წრე ჩამოაყალიბა. თვითონ ძირითადად ამ წრეს ხელმძღვანელობდა, ხოლო მისი თანაშემწეები კოლექტივს განაგებდნენ.

თითქმის ყოველდღე ხვდებოდა გიორგი თავის პიონერებს. როგორც კი ქარხნის საყვირი სამუშაოს დამთავრებას აუწყებდა, წინსაფარს მოიხსნიდა და პიონერებთან გარბოდა. იცოდა მოუთმენლად ელოდნენ ბავშვები,

დართოდ გახელილ თვალებით, ცნობისმოყვარე სახეებით, ათასი შეკითხვით: რატომ? საიდან? ხელმძღვანელს ხომ უნდა დაეკმაყოფილებინა მათი ცნობისმოყვარეობა. ეს იოლი საქმე როდი იყო. ამიტომ გიორგი თვითონაც ეწაფებოდა ცოდნას, სწავლობდა, კითხულობდა...

იმ წლებში სცენა მებრძოლი ტრიბუნა და მასობრივი აგიტატორი იყო. პიონერული დრამატული წრე პატარა ეკლესიაში მართავდა წარმოდგენებს. ეს ეკლესია იყო მათი პიონერული კლუბი.

სწორედ ამ ეკლესიის სცენაზე ნახა პატარა გოგი ჩახავამ პიონერთა პირველი სპექტაკლი. ნახა და მოიხიბლა. მთელ ღამეს არ სძინებია. სცენაზე ნახა ედგა თვალწინ და ძაღვზე მოუნდა თვითონაც ყოფილიყო პატარა მსახიობი. თვითონაც ეთამაშა, მაგრამ როგორ? ბევრი ფიქრის შემდეგ დრამატული წრის ხელმძღვანელთან მისვლა გადაწყვიტა.

ეკლესიაში ახალი სპექტაკლის რეპეტიცია მიმდინარეობდა. გოგის შესვლა არავის გაუგია. იგი კართან აიტუზა და რეპეტიციას შესცქეროდა სულგანაბული. ზოგიერთ პიონერს იცნობდა, თავისი უბნელი იყო. გვიან შენიშნეს გოგი. გიორგი დარისპანაშვილი მიხვდა, რომ ბიჭს რალაცის თქმა უნდოდა და ვერ გაებედა.

— რა გინდა, ბიჭიო? — ჰკითხა.
 გოგიმ მორცხვად დახარა თავი და თქვა:
 — დრამწრეში ჩამწერეთ.
 — მერე, პიონერი ხარ?

მან თავი გაიქნია და ბავშვებს გადახედა. ყველას წითელი ყელსახვევი ეკეთა.

— პიონერებშიც მიმიღეთ, — თქვა მან უფრო გაბედულად.

როცა პიონერთა რიგებში გოგი ჩახავას მიღების საკითხი დადგა, კოლექტივი ორ ჯგუფად გაიყო. ერთნი სასტიკად წინააღმდეგნი იყვნენ. გოგი ქუჩის ბიჭებს არის აუოლილი და პიონერად ვერ მივიღებთო.

მეორენი პირიქით, მოითხოვდნენ მის მიღებას. პიონერთა

**პიონერული
ცნობრების
მატიანე**

1928 წელს საპაერო ფლოტს საჩუქრად გადაეცა თვითმფრინავი „პიონერი“, რომელიც პიონერთა სახსრები იყო აგებული. ამასთან დაკავშირებით, საპაერო და საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისარიატმა პიონერებს და მოსწავლეებს მისალმება გაუგზავნა.

1929 წლის 18-25 აგვისტოს მოსკოვში შედგა პიონერთა პირველი საკავშირო შეკრება. შეკრებაში მონაწილეობდა 7.000-მდე დელეგატი. 25 აგვისტოს, შეკრების და-

ხურვის დღეს, ვლადიმერ მაიკოვსკიმ ბავშვებს შეკრებისადმი მიძღვნილი ლექსი წაუკითხა.

1930 წლის 15 ოქტომბერს მოსკოვში გაიხსნა ბავშვთა საკავშირო შეკრება. შეკრების დელეგატებს პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სახელით მიესალმა ემელიან იაროსლავსკი.

1932 წლის 21 აპრილს პიონერთა ორგანიზაციის 10 წლისთავთან დაკავშირებით, პარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა მიიღო დადგენილება „პიონერთა ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ“.

ორგანიზაციის მუშაობის შესახებ“. ცენტრალურმა კომიტეტმა პიონერთა წინაშე დასვა ამოცანა: ამაღლებინათ სწავლის დონე, ღრმად შეესწავლათ მეცნიერებათა საფუძვლები, განემტკიცებინათ შეგნებული დისციპლინა.

1932 წლის 24 ნოემბერს ლენინგრადელმა პიონერებმა საპაერო ფლოტს გადასცეს თვითმფრინავი „ლენინსკიე ისკრი“, რომელიც პიონერთა და მოსწავლეთა თანხებით იყო აგებული.

საყვი ყვავილი

ნინო წაკადული

დაბადების 100 წლისთავი

შესრულდა ასი წელი ცნობილი საბავშვო მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის ნინო წაკადულის დაბადებიდან.

მწერალმა მთელი თავისი ხანგრძლივი სიტყვით (გარდაიცვალა 81 წლის ასაკში) ეროვნულ საბავშვო ლიტერატურის წინსვლას უაღრესად დაეძაბა. მან შექმნა ბავშვებისათვის მშვენიერი საკითხავი ზღაპრები და მოთხრობები:

„ულუ და თეთ“, „მასობლა“, „ჩვენ დავიპარებთ“, „ორი დედოფალი“, „მართა და ნიკო“, „არისა“ და მრავალი კიდევ სხვა, რომელთაც დღესაც საპატიო ადგილი უჭირავთ მოზარდის წიგნის თაროზე. მწერალი უმომჯებლოდ შრომასთან ერთად მშობელ საზოგადო მოღვაწეობას. აღსანიშნავია მისი დამატებითი ჯიხურა საბავშვო წიგნების მომზადებისა და გამოცემის საქმისათვის. წლების მანძილზე საქმეობდა შერეულ „ნაქაღის“ რედაქციის შემადგენელი მუშაკი იყო, შემდგომ კი — მისი რედაქტორი. ნინო წაკადულის შემადგენელი მონაწილეობით გამოვიდა „პიონერის“ წინამორბედი შერეული „მთელი სივნი“.

ამა წლის იანვარში საქართველოს მწერალთა სახალის კლუბში გაიხატა მწერლის დაბადების 100 წლისთავისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო, რომელიც საბავშვო ლიტერატურის ზეიზად იცა!

პატარა ნაკადულის პირას ამოვიდა დიდი, ლამაზი ყვავილი. ნაკადულს ყვავილი უყვარდა, ურწყავდა პირს და ნახ სიმღერებს უმღეროდა. ერთხელ მეტი სიყვარულით ნაკადულმა ბევრი წყალი შეამზახუნა და დასველა ყვავილი.

ყვავილი გაუჩავრდა ნაკადულს: — თავი მომაბეზრა ამ საძაგელმა ლელემ, — თქვა მან, — სულ დამისველა და გაშიფუჭა ჩემი მშვენიერი კაბა! წადი, დაიქარგე აქედან, ახლოს აღარ მომეკარო!

ნაკადულს გული ატკინა ყვავილის საყვედურმა. დაიწია უკან და მოშორდა ყვავილს.

მზე უფრო და უფრო აცხუნებდა. ყვავილს მოსწყურდა, კაბა დაემტვრა და დასუსტდა.

— ნეტავი აქ იყო ახლა ჩემი საყვარელი ნაკადული, — ნატრობდა ყვავილი და ეძებდა თავის მეგობარს, მაგრამ მისი სუსტი ხმა არ ესმოდა შორს წასულ ნაკადულს, ამჟამად ყვავილი კი უწყლოდ ჭკნებოდა სიციხესაგან.

ნერთა ორგანიზაციამ ქუჩას უნდა ჩამოაშოროს ბავშვები და საზოგადოებრივ საქმიანობაში ჩააბასო. გიორგი დარისპანაშვილიც ამ აზრისა იყო და გოგი ჩახავა პიონერად მიიღეს, მერე დრამატურში ჩარიცხეს. აი, აქედან დაიწყო მისი თეატრალური კარიერა. იმ პატარა სცენამ მისცა დიდი სცენის საგზური, იქ პიონერულ კოლექტივში მიიღო პირველი წრთობა, იქ გამოუმუშავდა ის საუკეთესო თვისებები, რომელიც მერე დაეხმარა ცხოვრებაში. ეს თვისებები იყო შრომის-მოყვარეობა, ცოდნის წყურვილი და, რაც მთავარია, სამშობლოს უსაზღვრო სიყვარული. სამშობლოსათვის განსაცდელის უამს მან საქმით დაამტკიცა ეს და ვაუკაცურად დადო თავი ჩვენი ქვეყნის თავისუფლებისათვის. სევასტოპოლში

იბრძოდა, მეტყვიამტრკვევე იყო. ერთ-ერთ ბრძოლაში მისი ამხანაგი რომ სასიკვდილოდ დაჭრეს, ორი ტყვიამტრკვევით ანადგურებდა მტერს, უთანასწორო ბრძოლაში გამირულად დაიღუპა.

ზიტაძე მურაშკოვის თეატრზე

პიონერული დრამატული წრე ისე გაძლიერდა, რომ ეკლესიის პატარა სცენა უკვე აღარ იყო საკმარისი. პიონერებმა ეგრეთწოდებულ მურაშკოვის თეატრზე მიიტანეს იერიში. ეს თეატრი რევოლუციამდე კერძო პირს, ვინმე მურაშკოვს ეკუთვნოდა. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ თეატრის პატრო-

გაჯიუსუნია, გაჯიუსუნია!

მე პატარა ნაკადული ვარ, მივრბივარ, მივრაკრაკებ, მივჩუხჩუხებ. გამიშვი, თოვლო, რა გინდა, რომ ჩამალულხარ ჩრდილებში და გამაგრებულხარ ჩემ გზაზე.

ხომ ხედავ, მზე როგორ იცინის, ხომ ხედავ, როგორ ალერსით მაფრქვევს მცხუნვარე სხივებს.

განა ვერ ხედავ, რომ ამოიფეთქა მწვანე ბალახი, ვერ ხედავ, ფერდობზე რამდენი ლურჯთვალა ია და ენძელა ამოსულა?!

გახედე ბაღს, როგორ საამურად აყვავებულა ალუჩა და ნუში! ხედავ, ფრინველები მოფრინავენ შორი ქვეყნებიდან! ხომ გესმის მათი მხიარული ყრიაშული და ძახილი. ეს იმის ნიშანია, რომ გეზაფხულდა. ხომ ხედავ, როგორ იშლება ხეზე კოკორი და იმშუშნება მიწაში გამოღვიძებული ჭიალუა! მალე ამწვანებული ტყეც ამრიალდება!

თოვლო, ჩამომეცალე გზიდან! გეზაფხულია, გეზაფხული! ყველაფერი გაიღვიძებს ზამთრის ძილისაგან და გამოცოცხლდება...

ნი სადღაც გადახვეწილა და უპატრონოდ მიუტოვებია თეატრი. მე-11 არმიის ნაწილები როცა თბილისში იდგნენ, წითელარმიელები მართავდნენ იქ წარმოდგენებს. ეს ის მე-11 არმია იყო, რომელიც 1921 წელს მოვიდა ჩვენში საქართველოს აჯანყებული მშრომლების დასახმარებლად. ჰოდა, როცა მე-11 არმიის ნაწილები თბილისიდან წავიდნენ, პიონერებმა დაიკავეს თეატრი. იქ გადაიტანეს მთელი პიონერული საქმიანობა.

ერთ დღეს ვიღაც უცნობი მოადგა თეატრს. — ვინ მოგცათ უფლება, რომ ჩემი თეატრი დაგიკავებიათ, ახლავე აიცოცხეთ აქედან. — უთხრა მან პიონერებს.

ეს მურაშკოვი არ იყო და ყალბი საბუთებით ცდი-

ლობდა შენობის ხელში ჩაგდებას. პიონერებმა, რა თქმა უნდა. არ დატოვეს თეატრი, უცნობი მეორე დღეს მილიციელის თანხლებით მოვიდა. მილიციელმა დაუჭერა უცნობს, რომ თეატრი მას ეკუთვნოდა და გარეთ გამოიყვანა ბავშვები.

ყმაწვილები სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნენ, მაგრამ პიონერები რის პიონერები არიან, თუ გამოსავალს ვერ იპოვნენ ყველაზე მძიმე მდგომარეობიდანაც კი. ასე იყო ამჟერადაც.

იმ ხანად პიონერთა კოლექტივებს გამოჩენილი ბოლშევიკების, რევოლუციონერებისა და საზოგადო მოღვაწეების სახელს აკუთვნებდნენ, მათ საპატიო პიონერებად იღებდნენ. მე-2 კოლექტივის პიონერებმა გადაწყვიტეს საპატიო პიონერად მილიციის უფროსი, ძველი ბოლშევიკი სიმონ ხმალაძე აერჩიათ. ასეც მოიქცნენ და პიონერთა დელეგაცია გიორგი დარისპანაშვილთან ერთად სიმონ ხმალაძესთან წავიდა. სოხოვეს, რომ დათანხმებულიყო მათ წინადადებაზე და გამხდარიყო თბილისის მე-3 რაიონის მე-2 პიონერთა კოლექტივის საპატიო პიონერი. რა თქმა უნდა, სიმონ ხმალაძე დათანხმდა. მერე თეატრის ამბავი უამბეს და დახმარება სოხოვეს

ის იყო და ის. იმის შემდეგ უბატონოდ ხმას არავინ სცემდა პიონერებს. ის მილიციელიც, თეატრიდან რომ გამოიყვანა, ხშირ-ხშირად აკითხავდა — ხომ არავინ გაწუხებთო. მართლაც, აღარავის შეუწუხებია პიონერები.

მს რა მიყავით, გიჟავო!

1924-25-26 წლებში თბილისში გამოდიოდა პიონერული გაზეთი ჯერ „ახალგაზრდა პიონერის“ სახელწოდებით, მერე კი „ნორჩი პიონერის“ სახელწოდებით. (შემდეგ „ნორჩი ლენინელი“). გაზეთი საქართველოს კომკავშირისა და ბავშვთა კომუნისტური ორგანიზაციის ორგანო იყო. 1925 წლის 6 ივნისის ნომერში გამოქვეყნებულ კორესპონდენციაში, რომელსაც ხელს აწერს პიკორი (პიონერი კორესპონდენტი) მ. ბეგიაშვილი, ვკითხულობთ:

„მე-3 რაიონის მე-2 კოლექტივმა თბილისის მუშათა და გლეხთა მილიციის უფროსი ამხ. ხმალაძე ერთხმად აირჩია საპატიო პიონერად.

ასეთი საპატიო პიონერის ამორჩევით მთელი კოლექტივი აღტაცებაში იყო, რადგან იმედი გვაქვს, რომ ჩვენი საპატიო პიონერი დიდ დახმარებას და ხელმძღვანელობას გავიწევს. ჩვენი კოლექტივი ძლიერ ღარიბია და ამის გამო ცუდ პირობებში იმყოფება.

დარწმუნებული ვართ, რომ ჩვენი საპატიო პიონერი მოვა, დაგვხედავს, გაეცნობა კოლექტივს და გავვიმართლებს იმედებს“.

4 ივლისის ნომერში კი ასეთი წერილია დაბეჭდილი: „მესამე რაიკომს განზრახული აქვს დაანგრიოს ძველი კლუბი და ააგოს ახალი. დეკორაციები და ფარდა ახალ კლუბში არ გამოდგება. მე-2 კოლექტივის პიონერები თხოვენ, როგორც მესამე რაიკომს, ისე თავის საპატიო პიონერს ამხ. ხმალაძეს, რომ ზემოთ აღნიშნული ნივთები გადასცეს მათ“. წერილს ხელს აწერს პიკორი „წითელი ჩაქუჩი“.

როგორც ჩანს ს. ხმალაძე პიონერებს ეხმაურებოდა. გაზეთის 23-ე ნომერში დაბეჭდილ კორესპონდენციაში ვკითხულობთ: „მე-2 კოლექტივის საპატიო პიონერი ხმალაძე ძალიან გვეხმარება. მოგვცა სცენის მოწყობილობა. სკამებს, რომელიც გვაკლია კლუბში, გვიშოვის რაისაბჭო ან კიდევ ჩვენი საპატიო პიონერი“.

გიორგი დარისპანაშვილი იგონებს:

„ამხ. სიმონ ხმალაძემ ძალზე დიდი დახმარება გაგ-

ტრადიციისამებრ პიონერებმა ჯერ კოცონი დაანთეს, მოიწვიეს სოფლის ბავშვები. საუბარი გაუმართეს პიონერულ ორგანიზაციაზე. მერე ახალი გაზეთები წაუკითხეს, საერთაშორისო ამბები გააცნეს, ბოლოს კი წარმოდგენა გამართეს.

ყველა კმაყოფილი იყო თბილისელი პიონერების სტუმრობით, დიდიც და პატარაც. ასეთი საუბრები კოცონთან, სოფლის ბავშვებთან დაახლოება, მათს მშობლებთან ურთიერთობა ხელს უწყობდა ქალაქისა და სოფლის ბავშვების მეგობრობის განმტკიცებას და, რაც მთავარია, ქალაქელი პიონერების მაგალითისამებრ სოფლებშიც იქმნებოდა პიონერული კოლექტივები.

თბილისის მესამე რაიონის, მეორე პიონერული კოლექტივის დრამა-წრე. უშაში ზის ამ კოლექტივის და დრამაწრის ხელმძღვანელი გიორგი დარისპანაშვილი. უკანა მხარეში მარჯვნიდან პირველი — მარჯანიშვილის თეატრის უფილი მსახიობი გიორგი ჩახაბა, (გადაღებულია 1924 წ.).

ვიწია. ნამდვილად ამართლებდა საპატიო პიონერის სახელს. ალბათ ამის გამო იყო, რომ ერთ-ერთ გაზეთში (ალარ მახსოვს რომელ გაზეთში) სიმონ ხმალიაძეზე მეგობრული შარუი მოათავსეს. დგას ფეხებგაშლილი ხმალიაძე, მოკლე შარვალი აცვია და პიონერული ყელსახვევი უკეთია, ფეხებს შორის კი მისი სახელობის მეორე პიონერული კოლექტივი მიაბიჯებს მწყობრად.

შესხვადრები კოცონთან

მე-2 კოლექტივის დრამატული წრე თავის რაიონშიც დიდ მუშაობას ეწეოდა, სამხედრო ნაწილებშიც მართავდა წარმოდგენებს. ერთხელ წვევამდელთათვის სპეციალური სპექტაკლი მოამზადეს. პიესა თვითონ ხელმძღვანელმა — გიორგი დარისპანაშვილმა დაწერა. მეტად ორიგინალური სათაური ჰქონდა „ბატმა მიკბინა“. მთავარ როლში ერთ-ერთი პიონერის პატარა ძმა, მიშკო ძამაშვილი ათამაშეს. პიესა მამაცობაზე და გამბედაობაზე მოუთხრობდა. სპექტაკლი წვევამდელთა საზეიმო გაცილებებისა წარმოადგინეს. მას დიდი მოწონება ხვდა წილად.

პიონერები შეფობას უწევდნენ უსინათლოთა სკოლას. ხშირად აწყობდნენ გასტროლებს სოფლებში. გაზეთ „ნორჩი პიონერის“ 4 ივლისის ნომერში დაბეჭდილი კორესპონდენცია „ჩვენი მსოფსაურობა“ სწორედ ამაზე მოგვითხრობს:

„მე-8 რაიონის მე-2 კოლექტივის დრამაწრემ ექსკურსია მოაწყო საგარეჯოში. ყოველი პიონერი დიდათ იყო დაინტერესებული, რათა დაწვრილებით გასცნობოდა ადგილობრივ მცხოვრებთა მუშაობას და საქმიანობას, დაეთვალა იერებინა საყურადღებო ადგილები, რომლებიც მრავლად მოიპოვება საგარეჯოში. შემდეგ ჩვენ გადავედით სოფელ ნინოწმინდაში, სადაც დიდი დახმარება გაგვიწიეს კომკავშირელებმა. ადგილობრივ დარბაზში ჩვენმა დრამაწრემ გამართა წარმოდგენა-საღამო, რომელმაც დიდათ დაინტერესა ადგილობრივი გლეხობა.“

ერთხელ სოფელ თელეთში ფეხით ავიდნენ, სპექტაკლისათვის საჭირო დეკორაციები გაინაწილეს და ზურგით აიტანეს. სოფელში სიხარულით შეიგებნენ სა-

კომკავშირელი გიორგი დარისპანაშვილი დიდ მუშაობას ეწეოდა მე-2 კოლექტივის დრამაწრეში. ამაზე მეტყველებს გაზეთ „ნორჩი პიონერის“ ფურცლებზე გამოქვეყნებული წერილები.

აი ორი მათგანი:
„მე-8 რაიონის მეორე კოლექტივის დრამაწრის ხელმძღვანელი ძალიან მუყაითი მუშაკია. ის არ ზოგავს თავის ენერგიას დრამაწრის წინ წასაწევად, ამიტომ ჩვენც ვუჭერებთ ჩვენს ხელმძღვანელს და ისე ვიქცევით, როგორც შეგვეფერება პიონერებს.

ხშირად ვმართავთ წარმოდგენებს. ამ უკანასკნელად დავდგით წარმოდგენა რაიკლუბში. წარმოდგენა ჩინებულად ჩატარდა. მთელი დარბაზი აღფრთოვანებაში მოვიდა.

ეს საღამო უფასოდ იყო დადგმული, მაგრამ ხარჯი, რომელიც გავწიეთ, რაისაბჭომ გადაიხადა.“

* * *

„მე-8 რაიონის მე-2 კოლექტივი ამ ახლო ხანში გაუმართავს საბენეფისო წარმოდგენას კოლექტივის ხელმძღვანელს გ. დარისპანაშვილს, ერთგული და ნაყოფიერი მუშაობისათვის 2 წლის განმავლობაში.

იმედია ამ საქმეში რაიბიუროც დაგვეხმარება.“ — წერდნენ მაშინ პიონერები.

ალბათ ეს ბენეფისი გაუმართეს პატარებმა თავიანთ უფროს მეგობარს — კომკავშირელ მუშას გიორგი დარისპანაშვილს. ამაზე არაფერს ამბობს პიონერთა გაზეთი.

მას შემდეგ აგერ თითქმის ხუთი ათეული წელიწადი გავიდა. რესპუბლიკის სახალხო არტისტს გიორგი დარისპანაშვილს იმ მარად დაუვიწყარი დღეებიდან გამოჰყვა პატარების დიდი სიყვარული და მთელი თავისი შემოქმედება მათ უძღვნა.

ბანო ცერცვაძე,

გაზეთ „ნორჩი ლენინელის“ რედაქტორი.

ორი სიმღერა

სამშობლო, მზე რომ უცინის,
არასდროს დაიბინდება,
ღიადი რევოლუციის
არის პირმშო და დიდება.

გვიგევედნენ მგრები სასტიკნი,
ულმობელ დარცმებს ვუძლებდით,
დავამხეთ ჩრდილი სვასტიკის,
ვაშენეთ ბევრი ხუთწლედი.

ვაგრძელებთ წინსვლას შვილები
მამათა გზებით მართალით,
თაობამ კომკავშირლების
დავიპყრეთ ბჭენი ცათანი.

ჩვენ მხრებზე გვაწევს ორმაგი
მოვალეობა, პატივი:

ნორჩ ლენინელთა ქომაგნი
ვართ მომავალნი პარტიის.

დაგვნათის ზეცა ნათელი,
მხნედ ვხვდებით ყველა ავდრობას,
მხარში მიჰყვება ქართველი
საბჭოთა ახალგაზრდობას.

კვლავაც ვაშენოთ, ვაყვავოთ
მთები, ველები, ქედები;
კაცობრიობაც, სამყაროს
ჩვენა ვართ შემოქმედები.

სამშობლო უფრო ბრწყინდება
გვიცქერს იმედით მსოფლიო,
რომ კომუნისმის დიდება
კიდით-კიდემდე მოვფინოთ.

მზე, წვიმა, ქარი გვაწრთობს
გვალაღებს,
ბედნიერია ჩვენი თაობა,
ჩვენი სამშობლო, მზედ რომ
კაშკაშებს,
გვაძლევს სიმტკიცეს, გამბედაობას.

გაუსწორდი, მიჰყე ფეხში,
გაიმართე უფრო მძლავრად,
მეტი ცეცხლი, მეტი ეშნი,
მეტი ღონე, მეტი ძალა!

გული ლალი გვაქვს, მკლავი მაგარი,
ჩვენი პარტიის მზის ქვეშ
ვიზრდებით,
ჩვენი მამების ნაამაგარი
ოქტომბრის შუქი გვმოსავს დიდებით.

ქვეყნის დაცვა ვალად გვაწევს,
შრომა ვიცით მამაცურად,
მკვდარ უდაბნოს მდელიოდ
ვაქვევთ,
ზღვას მხარულით გადავცურავთ.

ჩვენი სამშობლოს დროშა, ღიადი,
ჩვენი მამების სისხლის დიდება,
შუქით მოსილი, ვით განთიადი,
მოგვაქვს მსოფლიოს დახსნის
იმედად.

ვეყოლებით ერთგულ მცველად
ჩვენი ქვეყნის სადარაჯოს,
მტკიცედ ვდგავართ მთაში,
ველად,
რომ სამშობლოს გავუმარჯვოთ.

სული ვამიმღერებია

ყანა ვრცელი,
ზვარი ვრცელი,
ეს რა ვრცელი მინდვრებია!

სილამაზის
მათის ცქერით
სული გამიმღიდრებია.

ყველა ნადირს
აშფოთებს,
ფრინველები არ ფრენენ,

როცა გყეში ნაფოტებს
რიყესავით
აფენენ...

ბ. რიპინინი

ბევრი ზრუნვა და დავიდარაბა უნდა
ლევკს თავისი სიცოცხლის პირველ
წელს, განსაკუთრებით — პირველ თვე-
ში, მანამ, სანამ გაიზრდება და პატრო-
ნისთვის სასურველ ჩვევებს შეითვისებს.
მაგრამ მისი გონიერება ძალიან ადრე
იღვიძებს. ყოველ კვირა, თითქმის ყო-
ველდღე რწმუნდები, რომ შენს შრომას
აშაოდ არ ჩაუვლია, რომ ამ ცელქ არსე-
ბაში, რომელსაც ჯერ ყურებიც კი ვერ
აუცქევტაა წესიერად, თანაც ისე გვერ-
დულად დარბის, გეგონება უკანა ფე-
ხებს წინა ფეხების გასწრება უნდათო,
არის რაღაც ისეთი, რაც მას უფრო და
უფრო საყვარელს ხდის შენი ახლობლე-
ბისათვის.

ეს „რადაც“ ლევკის საოცარი ათვი-
სების უნარია. იგი ყველაფერს ხარბი
ცნობისმოყვარეობით აკვირდება, ცდი-
ლობს გაიგოს ყოველი სიტყვა. ძაღლის
ჩამოყალიბება ძირითადად ორი წლის
ასაკში ხდება. მაგრამ ეს იმას როდი
ნიშნავს, რომ მისი წვრთნა ამდენ ხანს
დააყოფნო. პირობითი რეფლექსები იმ
პირველი საათიდანვე უნდა გამოუმუ-
შაო, როცა იგი შინ მიიყვანე. გავისხე-
ნოთ: „აღვილზე, ადვილზე!“, დღის რე-
ჟიმის მიჩვევა, კვების წესები, გასეირ-
ნება და ა. შ. ზრდასა და განვითარე-
ბასთან ერთად, ეს რეფლექსები ცხო-
ველში თანდათან მეტი და მეტი გროვ-
დება.

ძაღლის სისტემატური წვრთნა ექვსი-
რვა თვიდან იწყება, მაგრამ ამ შენს
აღზარდელს მანამდეც შეუძლია ზოგი
რამ ისწავლოს: მაგალითად, შენს ბრძა-
ნებაზე დაჯდეს, დაწვეს, ადგეს, შორს
გატყორცნილი საგანი მოგიტანოს, მო-
ირბინოს შენს ძახილზე: „ჩემთან!“
და ა. შ.

თავიდანვე მიჩვიე ლევკი ამკრძალავ
ბრძანებას: „ფუ!“ („არ შეიძლება“).

მოთმინება და გულმოდგინება

ასეთი რამ მკაცრად უნდა უბრძანო, ხოლო თუ არ გაგიგონა — მუქარის კილოთიც. პირველ ხანებში ამ დროს შეიძლება მსუბუქად კიდევ გაასილაქო.

მთელი წვრთნა სასუსნავეის თანხლებით ტარდება: ყოველი ბრძანების შესრულებისთანავე მიეცი ლეკვს ხორცის ნაჭერი ან სხვა რამ გემრიელი საჭმელი (ოღონდ ცოტ-ცოტა, რომ არ გამოძდეს და შენმა საჩუქარმა ფასი არ დაკარგოს).

არამც და არამც არ სცემო. მათრახი საჭირო არ არის. არ შეიძლება წვრთნის დროს ძაღლის დასჯა, გაღიზიანება. ნუ დაუყვირებ, ნუ დაკარგავ მოთმინებას. უბრძანე ხოლმე მკაფიო, გამოკვეთილი, ხმით. ცემით მხოლოდ მონად გაზრდი, შენ ხომ მეგობარი, ამხანაგი გჭირდება!

ძალდი ძალზე ადვილად იწვრთნება, თუ მას საკმაო მოთმინებით მოეპყრობი. დროდადრო სიმკაცრეც საჭიროა, ოღონდ — ზომიერი. მოფერება და გულმოდგინება — აი, შენი იარაღი: ამ იარაღით ყოველივეს მიაღწევ, რასაც მოისურვებ.

წვრთნის საერთო კურსში შედის: ძაღლის დაჯდომა (ბრძანება „დაჯექი!“), დაწოლა („დაწექი!“) და ფეხზე დგომა („იდექი!“), პატრონის გვერდით სიარული საბელთით და უსაბელოდ, ბარიერზე გადატომა, კიბეზე ასვლა და პორიზონტულად მდებარე მორზე სიარული, ხელფანურად აყვება (ბრძანება „იყეფი!“). არის აგრეთვე ბრძანებები: „იყურე“, „იხსებე“. მათი აზრი ნათელია.

როცა ძაღლს სანაგარდოდ გაუშვებ, უთხარი: „ისიერნე!“ ეს ძაღლისთვის მეტად სასიამოვნო, სასიხარულო ბრძანებაა. პირიდან რომ რაიმეს აცლი, უბრძანე: „მომეცი!“ ძაღლმა ყოველთვის შენს მარცხნივ უნდა იაროს, საბელოდ არც დაჭიმული უნდა იყოს და არც მოშვებული. როცა რაიმეს გამო გინდა წახალისო, რამდენჯერმე გაიმეორე: „კარგია, კარგია“... თან იმავე დროს მუცელზე ხელი უსვი.

სიტყვიერი ბრძანებების გარდა, არსებობს უქსტით ბრძანებებიც, რომელიც უხმოდ უნდა გაიცეს.

ჩვენ აქ მოკლედ ვისაუბრებ ჩვეულებრივ წვრთნაზე, რომელიც ყველა ძაღლმა უნდა გაიაროს. მაგრამ თუ გინდა, რომ შენმა აღსაზრდელმა უფრო რთული რამ ისწავლოს, რაც უფლებას მოგცემს, მას სასამსახურო ცხოველი უწოდო, საჭიროა სპეციალური წვრთნა.

რასაკვირველია, ბევრ თქვენგანს გაუგონია, რომ არსებობენ მეძებარი ძაღლები, რომლებიც დამნაშავეს კვალის მიხედვით პოულობენ, სანიტარი ძაღლები, უსინათლოთა მეგზური, ფოსტალიონი, მეკავშირე, მზვერავი ძაღლები და სხვ. სასამსახურო ძაღლებიდან ყველაზე ძველი და გავრცელებულია და: რაჯი, მესაზღვრე და ფარების ძაღლები.

ოჯახურ პირობებში ძნელია ძაღლმა წვრთნის სპეციალური კურსი გაიაროს, ხშირად კი ეს შეუძლებელიცაა. მეძებრის მოსამზადებლად, მაგალითად, არსებობს განსაკუთრებული სკოლები — სანაშენებელი მეძებარი ძაღლებისა და მათი გამყოლებისათვის. ამიტომ მუდმივი კავშირი უნდა გქონდეს სასამსახურო მეძაღლეობის კლუბთან, თუ ასეთი რამ შენს ქალაქშიც არის. იქ შენ დაგეხმარებინან იმ სპეციალობით ძაღლის აღზრდაში, რომელსაც მისთვის აირჩევ.

ოღონდ უნდა გაითვალისწინო შენი აღსაზრდელის ჯიშში. მაგალითად, დებერმანს მარხილში ვერ შეაბამ — თოვლში, სუსხში მალე გაითოშება, რადგან თხელი ტყავი აქვს. უნივერსალურ ძაღლად ითვლება აღმოსავლეთევროპული ნაგაზი, იგი ყოველგვარი სამსახურისთვის გამოადგება.

სპეციალური კურსით წვრთნა გაცილებით მეტ ცოდნასა და დროის დახარჯვას მოითხოვს, რომ არაფერი ვთქვათ

მოთმინებასა და გულმოდგინებაზე. მაგრამ სწორედ სპეციალური კურსი აქცევს ძაღლს საზოგადოებისათვის სასარგებლო ცხოველად. ასეთი ძაღლი შეიძლება სასაზღვარზე გაიგზავნოს და იქ იგი მესაზღვრეებს დაეხმარება დივერსანტებისაგან სამშობლოს სასაზღვრების დაცვაში.

იგი გახდება საწყობების, მწაღავლების, სამრეწველო საწარმოების დარაჯი და, შიში ნურაფრისა გექნება — ასეთ დარაჯს წამითაც არ ჩაეძინება!

სასამსახურო ძაღლს სროლის ხმისა არ უნდა ეშინოდეს. სროლის ხმას იგი თანდათან უნდა მიეჩვიოს, თორემ შეიძლება დაშინდეს და სამუდამოდ შიშარა გახდება. უცხო კაცის ხელით მოწოდებული საჭმელი არ უნდა მიიღოს. სასამსახურო ძაღლი კარგად ცურავს, ჩინებულად დარბის და დასტის, გულადია, უცხოების მიმართ მიუნიდობელია. ყოველივე ეს თანმიმდევრული წვრთნით მიიღწევა.

აბა დაუყვირდი, როგორ უჭირავს თავი სწორად აღზრდილ ძაღლს! იგი ტყუილ-უბრალოდ არ ყფვს, უმიზეზოდ არავის არ ერჩის.

გვერწმუნე, რომ ყველა იმ უსიამოვ-

ბოქსერი

ნებაში, ძაღლის პატრონი ზოგჯერ რომ ვარდება ხოლმე, დამნაშავე, ჩვეულებრივ, ძაღლი კი არ არის, არამედ, ადამიანი, უმეტესად კი — ძაღლის პატრონი, რომელმაც წინდაწინ არ გაწვრთნა იგი სათანადოდ, არაფერი იღონა, რათა ასეთი რამ არ მომხდარიყო.

ვინ არის იმაში დამნაშავე, რომ შენმა ძაღლმა ქუჩაში ვიღაცა შეაშინა და ამის გამო ერთი ალიაქოთი ატყდა? რასაკვირველია, შენ. ყოველთვის შენ ხარ დამნაშავე, მაშინაც კი, თუ გამეღვლემა პირველმა მოუქნია ჯოხი ძაღლს. შენ წინასწარ უნდა გაგეთვალისწინებინა ეს.

კარგი ძაღლის ქცევამ ირგვლივ მყოფთა აღტაცება უნდა გამოიწვიოს, შიში და აღშფოთება კი არა. ხალხში ძაღლი მშვიდი და უწყინარი უნდა იყოს, დამით, უკაცრიელ ადგილზე კი — ფხიზლობდეს და პატრონთან არაფერს არ მიუშვას.

წვრთნა აუცილებელია ყოველი სასამსახურო ჯიშის ძაღლისთვის. მეძაღლეობის კლუბები, ისევე როგორც მონადირეთა საზოგადოებანი, ყოველწლიურად აწყობენ ძაღლების გამოფენას, გამოცდას და შეჯიბრებებს, რომლის დროსაც გამოვლინდებიან ხოლმე საუკეთესონი. გამარჯვებულ ძაღლებსა და მათ

ბონი — ბამირი
ერდელ — ბამირი

სიტყვა არ უნდა გატეხო! ძაღლის აღზრდა შენ თვითონ მოგიწევს და სხვების იმედით ნუ იქნები, ამ ტვირთს უფროსებს ნუ აპკიდებ. ამიტომ, სანამ ძაღლს იყოლებ, ყველაფერი აწონ-დაწონე, დაფიქრდი.

თორემ ასეც ხდება ხოლმე: სანამ არა ჰყავს ლეკვი, ბიჭი ეხვეწება, ემუდარება დედას, ათას ფიცს აძლევს, მე თვითონ მოვუვლიო. მაგრამ, უყიდიან თუ არა, ერთი-ორჯერ თავს გაირთობს მისით და მერე მიატოვებს, ყურსაც არ უგდება.

კუდილი

ასე არ ვარგა! რაკი პირობა დადევნი, კიდევაც მოუარე ცხოველს.

ძაღლი თქვენი ოჯახის ყოველდღიური ცხოვრების ერთგვარ ბუნებრივ დანამატად უნდა იქცეს. როცა დედას ან უფროს დას ეზოში ხალიჩის დაბერტყვაში უნდა მიეშველო, უხმე შენს ჯეკს. იგი თქვენს ირგვლივ ირბენს — თქვენც

გაგამხიარულებთ და თვითონაც შუბლებს გაშლის. სამზარეულოში შემა გაქვს შემოსაზიდი? — ძაღლი აქაც „მხარში ამოგიდგება“. კბილებით რამდენიმე ნაპობს შეგიტანს.

რაც შეეხება თავის შექცევას, ძაღლი ისეთი კომპანიონია, რომელთანაც არ მოგწონდება. ძაღლს პატრონის გვერდით ყოფნა ყველაფერს ურჩევნია. ოღონდ ერთი კი დაუძახე და, სიხარულისაგან თავდაფიწყებული მაშინვე გამოიქცევა შენსკენ. განსაკუთრებით კარგია შორი გზის გავლა ტყეში, გორებზე, მინდორში, ზაფხულში ველოსიპედით, ზამთარში — თხილამურებით. ოღონდ ძალიან დიდხანს ნუ არბენინებ ძაღლს შენს უკან მტვრიან გზაზე.

ნუ შეგაშინებს ყინვები: ძაღლი ძალზე იშვიათად იყინება. სამაგიეროდ, სიცხვეს შეჩვეული ძაღლი უფრო ამტანი და ჯანმრთელია.

ხანგრძლივი ვარჯიში, სპორტული წრთობა ორგანიზმს აკაჟებს: იგი შენთვისაც სასარგებლოა და ცხოველისთვისაც, ძაღლი უფრო სიცოცხლისუნარიანი, უფრო ძლიერი გაიზრდება.

ურნალ „იუნი ნატურალისტიდან“

ბამსა

სიტყვა არ გატეხო

ეგუბრუნდებით ჩვენი საუბრის დასაწყისს. სანამ ლეკვს აიყვანდი, ერთხელ და სამუდამოდ მტკიცედ თქვი შენთვის: „მე მას აღვზრდი!“ ჰოდა, რაკი იტყვი,

თუ გინდა ელექტრომავთულს პლასტმასის საიზოლაცია საფარი მოაცილო, ისე რომ მავთული არ დააზიანო, მოღუწე მავთული და იზოლაცია დანის პირით ფრთხილად გასერე. ამის შემდეგ მავთულს იზოლაცია ბრტყელტუჩათი იოლად მოსცილდება.

ქილა ან სხვა ქურჭელი, რომელშიაც ყველი ან ხახვი გქონდათ შენახული, საჭმელი სოდის ხსნარით გამოორეცხეთ და სუნი გაქრება.

სამზარეულოში უსიამოვნო სუნი უმალ გაქრება, თუ ხმელი ლიმონის ან ფორთოხლის ქერქს დაწვავთ.

ტყავის ნაკეთობებზე მელნის ლაქები ადვილად მოსცილდება თბილ რძეში დასველებული სუფთა ჩვრის საშუალებით.

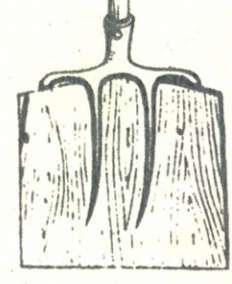
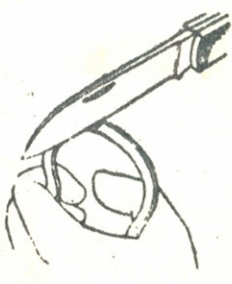
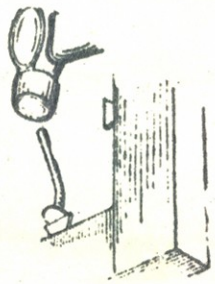
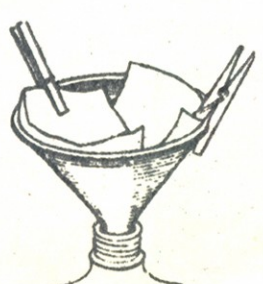
თივის ასაღები ლითონის სამთითა იოლად შეიძლება ნიჩხად გადააკეთო, თუ კბილანებში ფანერის ნაქერს ჩაამაგრებ.

ფანჯრის ჩარჩოში მინის ჩასმისას, სამაგრი წვრილი ლურსმნები ძნელი ჩასაჭედებელია. აიღე სალამფე ლურსმანი, უუით წვრილ ლურსმანს მიაღდე და წვერზე ჩაქუჩი დაარტყი — მინა აღარ დაზიანდება.

ფოტოლაბორატორიაში ქიმიური ხსნარების გაფილტვრის დროს, საფილტრავი ქაღალდი ძაბრში სარეცხის სამაგრით უნდა ჩაამაგრო.

კარის ღრიჭოს შესავსებად მიჭედელი ტყავის ნაჭერი თუ გადაილესა და კარი ვეღარ შეამაგრა, ტყავის ზედაპირზე სქლად გადაუსვი ზეთის საღებავი და კარი ისევ მჭიდროდ დაიხურება.

მობათქამებული კედელი ლურსმნის მიჭედებისას იფშვნება ხოლმე, თუ გინდა ეს თავიდან აიცილო, კედელზე წინასწარ მიაკარი წებოვანი რეზინის ნაჭერი.

საკრები

ყოველ ღიღით

**კონსტანტინე
ბრიგოლია**
რას მოგვითხროვს
„ქართლის ცხოვრება“.

ქართველ ხალხს ადრინდანვე უზრუნვია, რათა მისი წარსული წერილობითაც აღებუდილიყო ქვის ფილებზე, ეტრატებზე და ქალაქის ფოლიანტებზე. ჩვენს წინაპრებს სურდათ, რომ არც ერთი შემთხვევა გმირობისა, ქვეყნისათვის თავდადებისა და უანგარო მსახურების არ მისცემოდა დავიწყებამ, ამიტომ თითოეული თაობა მონდომებული იყო, რათა უსუსტად ჩაეწერა და მომავალისათვის დაეტოვებინა მის დროს მომხდარი ამბები. ამ საქმეს მემატანე ისტორიკოსები აკეთებდნენ. აი, სწორედ მემატანეთა მიერ შედგენილი ჩვენი ერის ისტორიაა „ქართლის ცხოვრება“. პროფესორმა კ. გრიგოლიამ ამ პატარა წიგნში, გაგვაც-

ნო „ქართლის ცხოვრების“ მეცნიერული შესწავლის ისტორია და „ქართლის ცხოვრების“ შინაარსის უმთავრესი მომენტები. თავისი ერის ისტორიით

დაინტერესებულათვის, ეს წიგნი ჩინებული საჩუქარი იქნება. ამ წიგნის ხელმოწერა გამოცემით დიდად საჭირო და სასარგებლო საქმე გააკეთა გამოცემლობა „განათლებამ“.

პანს პრისტინა ანდერსენი

თოვლის დედოფალი დიდი დანიელი მწერლის, „ზღაპრების მეფის“, ანდერსენის სახელი მსოფლიოს ყველა კუთხეშია ცნობილი. 1955 წელს, როდესაც მსოფლიო მისი დაბადების 150 წლისთავს

აღნიშნავდა, ქართულ ენაზე პირველად გამოვიდა მისი ზღაპრების კრებული.

ახლა „ნაკადული“ მკითხველს უფრო სრულ კრებულს სთავაზობს, აქედან ოცდაექვსი ზღაპარი ქართულად პირველად იბეჭდება.

წიგნს წამდგარებული აქვს მთარგმნელის — მწერალ აკაკი გელოვანის ვრცელი შესავალი წერილი, საიდანაც დაინახავთ, რომ მართლაც ზღაპარს ჰგავდა გამოჩენილი მეზღაპრის ცხოვრება, მისი მოგზაურობა, კეთილი გული და ლაღი ოცნება, მისი ადრინდე-

ლი სიდატაკე და გვიანდელი დიდება. ამ წიგნს ინტერესით წაკითხავს ყველა ასაკის მკითხველი.

დილის ყოველდღიური ვარჯიში გაგიკეთებს, გაგიჯანსაღებს ორგანიზმს, გაგინვითარებს კუნთებს, გაგიმაგრებს გულსა და ფილტვებს.

დილის ყოველდღიური ვარჯიში ძალას და მოქნილობას შეგმატებს, ეს კი მეტად აუცილებელია ცხოვრებაში. დილის ვარჯიშის შემდეგ სკოლაში თუ გარეთ, მთელი დღის მანძილზე მხნედ და ხალისიანად იქნება.

აი, რა თქვა დილის ვარჯიშის შესახებ პირველმა კოსმონავტმა — იური გაგარინმა:

„კოსმოსიდან დაბრუნების შემდეგ ჩემი პირველი დილა, როგორც ყოველთვის დილის გა-

სანსკრეცო

სიბცხის რამორამები

ევროპაში ყველაზე მაღალი ტემპერატურა +47° დადასტურებულია ესპანეთში (სიუ-დად-რეალი) და კვიპროსზე (ნიქოზია). აზიაში ყველაზე მეტად ცხელა ტარად წოდებულ უდაბნოში. იქ ტემპერატურა 53°-მდე ადის. ავსტრალიაში (მდ. ფლინდერსის აუზი) ტემპერატურის მაქსიმუმი ისეთივეა, როგორც ინდოეთში. სამხრეთ აფრიკაში სიცხე +47° არ აჭარბებს (მდ. პარანას აუზი). ჩრდილო აფრიკაში სარეკორდო ტემპერატურა (58,7°) დადასტურებულია მოხავეს უდაბნოს „სიკვდილის ველად“ წოდებულ პროვინციაში.

ამ უდაბნომ ეს სახელწოდება ოქროს პირველი მამიებლების დაღუპვის შემდეგ მიიღო. გამდიდრების წყურვილით

შეპყრობილი კოლონისტები პირველად 1848 წელს ეწვივნენ ამ ქვეყანას. „სიკვდილის ველი“ დიდხანს ეგონათ დედამიწის ყველაზე ცხელი ადგილი, მაგრამ 1922 წელს დადგინდა, რომ ლიბიის უდაბნოში, ტრიპოლიდან 40 კილომეტრის დაშორებით ელ-აზიზის რაიონში სექტემბრის თვეში თერმომეტრის სვეტი 57,8°-მდე ადის ხოლმე.

ორივე ამ რაიონში ტიპური უდაბნოს კლიმატია. ეს თავისთავად განაპირობებს ჰაერის მაღალ ტემპერატურას, ამასთან, სიცხეს ჰაერში ატაცებულ სილის ნაწილაკებიც ამძაფრებს. გავარგარებული სილის მარცვლები, პა-

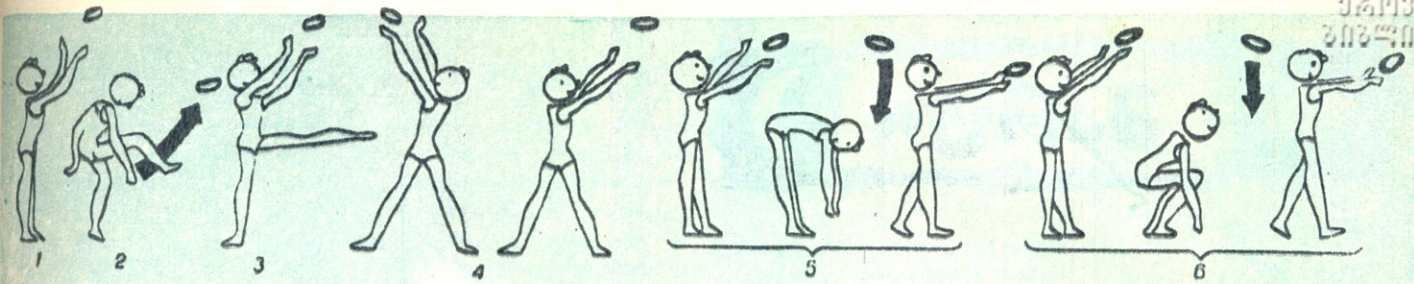

ერის მოლექვლებთან შეჯახებისას მზისგან მიღებული სითბოს ნაწილს ატმოსფეროს გადასცემს.

საბჭოთა კავშირში ყველაზე მაღალი ტემპერატურა შუა აზიის რესპუბლიკებშია. სადგურ რეპეტეკში, უჩ-აჯში, სოჯამუბარეკსა და თერმეზში სიცხე 50° აღწევს. მზის სხივებს ძირითადად დედამიწა ნთქავს. ამის გამო სამხრეთის განედების ნიადაგის ტემპერატურა უფრო მეტია, ვიდრე ჰაერის დაბალი ფენების ტემპერატურა. ნიადაგის ყველაზე მაღალი ტემპერატურა სსრკ-ში რეპეტეკში (თურქმენეთი). იქ სილა 77°-მდე, ზოგან კი 79°-მდეც კი ხურდება.

წყლის ზედაპირის ყველაზე მაღალი ტემპერატურა მექსიკის ყურესა და წითელი ზღვის სამხრეთ ნაწილშია +33°.

დასმულ აუზებში ყველაზე უფრო ცხელია კასპიის ზღვა, იქ ტემპერატურა 37,2°-მდე ადის. მდინარეთა შორის ჩემპიონია ტარი-სუ (ამუდარიის შენაკადი) სოფ შახბურთან იგი 45,2-მდე ცხელდება.

მამხრევებელი ვარჯიშით დაიწყო. ეს ჩვევა ისე გამოქდა ძვალ-რბილში, რომ ჯერ არ ყოფილა შემთხვევა დილის ვარჯიში გამომეტოვებინოს“.

* * *

ვარჯიში დილით, ადგომისთანავე უნდა დაიწყოს. სასურველია თუ გეცმება: ტრუსები, სპორტული, მსუბუქი ფეხსაცმელი, მაისური. თუ არ ცივა ვარჯიში უმაისუროდაც შეგიძლია. ვარჯიშისას აუცილებლად გამოაღე თუ კარი არა, შუკუში მაინც.

ხალისიანად ივარჯიშე, სუნთქვა არ შეაჩერო, თანაბრად ისუნთქე, მოძრაობა ზუსტად და ენერგიულად გააკეთე. ვარჯიშებს შორის შეიძლება ცოტა შეისვენო ხოლმე.

მოდით დღევანდელი ვარჯიში ტომსიკით და-

ვიწყოს. იგი იოლი გასაკეთებელია. სქელი ნაჭრისაგან შეკერე პატარა, ერთი ხელის დადება ტომსიკა, ჩაუარე შიგ ლობიო, ან ნახერხშერეული სილა.

1. ტომსიკა მალლა აისროლე და ორი ხელით დაიჭირე. გააკეთე რვაჯერ.

2. ტომსიკა მარჯვენა ფეხქვეშ ამოისროლე და დაიჭირე. ეს მოძრაობა მეორე ფეხქვეშაც გააკეთე. (8-8-ჯერ).

3. აისროლე ტომსიკა მალლა და გამართული მარჯვენა ფეხი გვერდზე გასწიე; ფეხი დაუშვი და ტომსიკა დაიჭირე. ახლა იგივე მოძრაობა მარცხენა ფეხთან ერთად გაიმეორე. დასწიე ფეხი და ასროლილი ტომსიკა დაიჭირე. ყოველი მოძრაობა 8-8-ჯერ გაიმეორე.

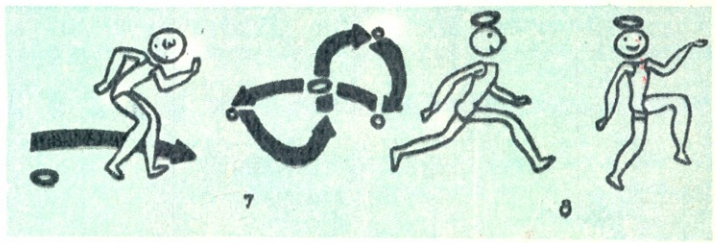
4. ფეხები მხრების სიგანეზე გაშალე. ტანი მარჯვნივ მიაბრუნე, ტომსიკა მალლა აისროლე და დაიჭირე. ახლა ეს მოძრაობა მარცხნივაც გააკეთე. გაიმეორე 8-8-ჯერ.

5. ტომსიკა მალლა აისროლე და ვიდრე იგი ჰაერში იქნება იატაკს თითებით შეეხე, სწრაფად გაიმართე და ტომსიკა დაიჭირე. გაიმეორე 8-ჯერ.

6. ტომსიკა მალლა აისროლე, ბუქნი მოასწარი. ადექი და ტომსიკა დაიჭირე. გაიმეორე 8-ჯერ.

7. ტომსიკა წინ დაიდევ. დოინჯი გაიკეთე. ცერებზე შემდგარი. რბილად გადაახტი ტომსიკას და ადგილზე შეხტი; შემდეგ მარჯვნივ, უკან გახტი და ისევ ადგილზე შეხტი; მერმე ტომსიკას გადაახტი და ისევ ადგილზე შეხტი; დაბოლოს მარჯვნივ, უკან გადაახტი, საწყის ადგილს დაუბრუნდი და ისევ შეხტი. გაიმეორე 8-ჯერ.

8. ტომსიკა თავზე დაიდევ, წელგამართულმა 40-60 ნაბიჯი გადაადგი (სიარული ადგილზედაც შეიძლება).

მორბენალი ტომი

შექსიაკში ჩუანუს შტატში ცხოვრობს ინდიელთა ერთი ტომი. მათ დიდ მანძილზე სირბილის საოცარი უნარი აქვთ. ამასწინათ, ეს კიდევ დადასტურდა. კომისიის თანდასწრებით ინდიელთა დიდმა ჯგუფმა 177 კილომეტრი გაიბრინა.

ამ მცირერიცხოვან ტომის (50 ათასი) ბავშვსაც კი ძალუძს ისეთ შორ მანძილზე სირბილი, რომ განთქმული სპორტსმენებიც კი გაოცდებოდნენ. იმავე კომისიამ განაცხადა, რომ მისი თანდასწრებით 6-10 წლის ბავშვებმა ორი ათასი მეტრის სიმაღლეზე 10 კილომეტრი 70-80 წუთში გაიარეს. ხუთი

წუთის შემდეგ, ამ თავისებურ მართონში გამარჯვებულ ათი წლის ბიჭს პულსი მხოლოდ 132 ჰქონდა.

ინდიელები ძირითადად სიმინდითა და პარკოსანი მცენარეებით იკვებებიან. ხორცს იშვიათად ჭამენ.

შხამი შხამის წინააღმდეგ

1968 წლის მაისში ინგლისელმა ფეხბურთელმა ჰილმა თამაშის დროს ტრავმა მიიღო, ნახევარ საათში იგი უკვე სავადმყოფოში იყო. ფეხბურთელს ხელის მტევანი გაუსივდა და ათი დღე სავადმყოფოში იწვა. ის-ის იყო უნდა გაეწერათ, რომ მეოთხრეტი დღეს ავადმყოფის მდგომარეობა გაუარესდა — იგი ტეტანუსით დაავადებულიყო. კუნთებმა კრუნჩხვა დაიწყეს, გაშლისა და მოღუნების უნარი დაკარგეს. ადამიანს უეჭველი სიკვდილი ემუქრებოდა. განთქმულ სპეციალისტებთან კონსილიუმის შემდეგ გადაწყვიტეს, რისკი გაეწიათ და ჰილის გადაარჩენა კურარუს საშუალებით ეცადათ. (კურარე — სწრაფმომქმედი შხამია, რომლითაც ინდიელები ისრის

ბუნიკებს წამლავენ.) ისიც კუნთების პარალიზებას ახდენს, მაგრამ მისი მოქმედება ტეტანუსის საწინააღმდეგოა — იგი კუნთებს ადუნებს და შეკუმშვის საშუალებას არ აძლევს. სწორედ ამისი იმედი ჰქონდათ ექიმებს, როცა ასეთ უკიდურეს ზომას მიმართეს.

ფეხბურთელის ორგანიზმი უჩვეულოდ გამძლე გამოდგა. ავადმყოფმა კრიზისი გადაიტანა, გამოჯობინდა. სამი კვირის შემდეგ ჰილს გონება დაუბრუნდა, მართალია მას არა თუ მოძრაობა, არამედ დაუნმარებლად სუნთქვაც კი არ შეეძლო. სახის კუნთები დადამბლაგებული ჰქონდა, პირში სასუნთქავი მილი ედო და ვერ ლაპარაკობდა. მალე თვალი გაახილა. თანდათან გამოჯობინებაც დაიწყო. და ბოლოს, დადგა დღე და პირიდან სასუნთქი მილიც მოაცილეს. ეს ივნისის შუა რიცხვებში მოხდა. შემდგომ ავადმყოფმა ისე სწრაფად იწყო გამოჯობინება, რომ აგვისტოს ბოლოს, სამსახურს დაუბრუნდა. ორიოდე თვის შემდეგ კი ვარჯიშიც დაიწყო.

მარტი

წინათ ახალ წელიწადს პირველი მარტიდან იწყებდნენ. ამ თარიღს ბიბ-

ლიურ გადმოცემას უკავშირებდნენ — თითქოს პირველი ადამიანი — ადამი, პირველ მარტს ყოფილიყოს „შექმნილი“. სიტყვა ლათინური წარმოშობისაა, წარმოსდგა ძველ რომაელთა ომის ღვთაების მარსის სახელიდან. ადრე მარსი მინდვრისა და მოსავლის, მიწათმოქმედებისა და მეცხოველეობის ღმერთად ითვლებოდა. ტყუილად კი არ იყო, რომ მარსთან დაკავშირებული ყველა დღესასწაული გაზაფხულზე და შემოდგომაზე — თესვისა და მოსავლის აღების დროს ტარდებოდა.

მაგრამ რომის სახელმწიფო თანდათან სამხედრო ქვეყნად გადაიქცა. შემოსავლის წყაროდ

ომები და ტყვეთა მონური შრომა იქცა. მშვიდობიანმა ღმერთმა — მარსმა იცვალა სახე და ომის მრისხანე ღმერთად გადაიქცა. ძველი მნიშვნელობა თანდათან დაკარგა და დროთა განმავლობაში სავსებით დავიწყებას მიეცა.

მარტი გაზაფხულის დასაწყისია. თუ თვის პირველ ნახევარში მაინც ზამთარი ძაღობს, მეორე ნახევარში იწყება გარდამავალი პერიოდი — სწრაფად იზრდება დღის ხანგრძლივობა, შუადღისას მზე უკვე თითქმის ზენიტშია. 21 მარტი გაზაფხულის ბუნიობის დღეა. ამ დღეს დღე და ღამე ერთმანეთს უტოლდება. ასტრონომიულად კი მზე 21 მარტს სამხრეთ ნახევარსფეროდან ჩრდილოეთში გადასვლისას ციურ ეკვატორს გადაკვეთს.

მარტი ტემპერატურის დიდი სხვაობით გამოირ-

ჩევა. ახე მაგალითად: თუ მოსკოვის რაიონში საშუალო ტემპერატურა მინუს ხუთს უდრის, მაქსიმალური ერთხელ 14-მდე ავიდა (1921 წელი), მინიმუმი კი — 32-მდე დაეცა. (1898 წელი). არანაკლები მერყეობით ნასიათდება ტემპერატურა სხვა ქალაქებშიც. იბაშტსპში მაგალითად საშუალო თვიურია -22. მაქსიმალური +2. (1950 წელი) მინიმალური -50. (1935 წელი). ნოვოსიბირსკში: საშუალო -10,8 გრადუსი. მაქსიმალური — 7. (1926 წელი). მინიმალური — 40. (1912 წელი). თბილისში მარტის თვის საშუალო ტემპერატურა +8,2 გრადუსია. მაქსიმალური +27. (1917). მინიმალური -13 (1898 წელი). აშხაბადში საშუალო +9,4. მაქსიმალური მინუს + 86 (1914 წელი) მინიმალური — 14 (1908 წ.)

ს ა კ ი ე ბ ე ლ ი

სახვადე ე. — ნანას ვარსკვლავი (ნარკვევი)	1	ცერცვაძე ვ. — ცხოვრების დაუვიწყარი ფურცელი (ნარკვევი)	22
კაჭახიძე გ. — რა მთა-ბარი გვექონია; ნადირობა. (ლექსები)	2	ნინო ნაკაშიძის დაბადების ასი წლისთავი	24
შაბათაშვილი ნ. — არ მავიწყდება (ლექსი)	5	შერაზადიშვილი ზ. — ორი სიმღერა, სული გამდიდრებია; უსათაურო (ლექსები)	22
მიქაძე ქ. — რა გაზაფხული იცის (ლექსი)	5	რიაბინინი რ. — აღზარდე მეგობარი (წერილი)	27
მერაბიშვილი ელ. — მატარებლები დასავლეთისაკენ მიდიან. (მოთხრობა)	6	გამოგადგები	29
ჯაფარიძე ნ. — ახლა რომ თოთხმეტი წლისა ვიყო	13	ახალი წიგნები	30
მანია გ. — „ოქროს საწმისი“ ლეგენდების კვლადკვალ (ფოტონარკვევი)	15	საინტერესო თემაზე	30
ბუთხუზი გ. — განელებული კოცონი. (მოთხრობა)	19	სპორტი	31
ი. უ. მ. ო. რ.	21	ცხრაკლიტული	გარეკანის 3

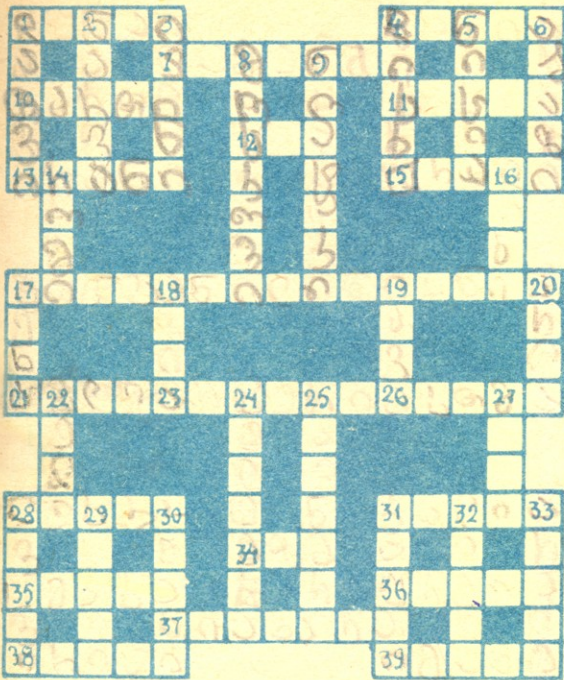
გარეკანზე ნახატი ზურაბ მემარიაშვილისა.

მთავარი რედაქტორი ბაბუღიაშვილი.
სარედაქციო კოლეგია: შოთა ბაბუღიაშვილი, ნოდარ ზურაბანიძე, შოთა ღვებარიაშვილი, სერგო კლდიაშვილი, გურამ ღვებარიაშვილი, ზურაბ ლეჟანაშვილი (პ/მგ. მდივანი), მარიჯანი, თემიჯი სამონაძე, გიორგი ფოცხიშვილი (მხატვარი-რედაქტორი).

<p>ჩვენი მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტელეფონები: რედაქტორის — 93-97-05 93-31-81 პ/მგ. მდივნის 88-97-08 93-53-05 განყოფილებების — 93-97-01</p>	<p>საქ. კაპ. ც. -ის გამომცემლობის სტამბა. თბილისი ლენინის ქ. № 14. «ПИОНЕРИ» на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14. გადაეცა ასაწყობად 14/1-72 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 21/11-72 წ. ქალაქის ფორმირება 60x90/8. ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 4. საბარბეჭდო-სავაჭრომცემლო თაბახი 4,19. შეკვ. № 119. ტირ. 124.065. უკ 01751.</p>	<p>ფახი 20 კაპიკი</p>
--	--	-------------------------------

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.
თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეცნობებათ.

პ რ ო ს ვ ო რ დ ი

შ ვ ი უ ლ ა დ: 1. ტყის ბინადარი ცხოველი; 2. მდინარე საბჭოთა კავშირის ევროპულ ნაწილში; 3. რუსი საბავშვო მწერალი; 4. კავკასიონის ერთ-ერთი მთა; 5. სესხის სახეობა; 6. ფულის ერთეულის ირანული სახელი; 8. ქალაქი სსრკ-ში; 9. მდინარე აღიასკაზე; 14. იტალიის ქალაქი; 16. მსოფლიოს ყველაზე გრძელი ფიორდი; 17. ავსტრიის ქალა-

ქი; 18. ერთ-ერთი კონტინენტი; 19. დიდი ზონდის ერთ-ერთი კუნძული; 20. მუსიკაში ვოკალური ნაწარმოები ერთი ხმისთვის; 22. სახელგანთქმული ფეხბურთელი; 24. ქალაქი იმიერბაიკალში; 25. ფრანც-იოსების მიწის კუნძული; 27. გტაბიძის ერთ-ერთი ლექსი; 28. ქალაქი უკრაინაში; 29. არხი აფრიკასა და აზიის საზღვარზე; 30. სახელმწიფო არაბეთში;

31. ჰავაის კუნძულთა ჯგუფის ერთ-ერთი კუნძული; 32. სისხლის შემადგენელი ნაწილი; 33. ზღვა აზიაში.

თ ა რ ა ზ უ ლ ა დ: 1. მდინარე ევროპაში; 4. სახელმწიფო ევროპაში; 7. სრუტე ევროპაში; 10. თევზის ჯიში; 11. კურორტი შავ ზღვაზე; 12. ფუტკრის სადგომი; 13. სახელმწიფო აზიაში; 15. მთები სსრკ-ში; 17. მდინარე დასავლეთ ევროპაში; 18. საღებავის სახეობა; 19. ძველი საბერძნეთის ერთ-ერთი მხარე, რომელიც მოიცავს 12 ქალაქს; 21. რაიმე საბუთის პირი, ანუ?.. 23. სისხლძარღვი; 26. ალერგიული დაავადება; 28. „აბატი პრევოს“ მთავარი მომქმედი გმირი; 31. მწერი; 34. ჩვენი გალაქტიკის ყველაზე დიდი ვარსკვლავი; 35. ცნობილი ქართული საეტიკო რაღო ანსამბლი; 36. ტბა ირანის აზერბაიჯანში; 37. მდინარე ამერიკაში; 38. მდინარე ბრაზილიაში; 39. მაჰმადიანთა საერო და სასულიერო ხელისუფლების მპყრობელი.

რამაზ ბაინდურაშვილი, დმანისის რაიონის, სოფ. გომარეთის საშ. სკოლის VIII კლ. მოსწავლე.

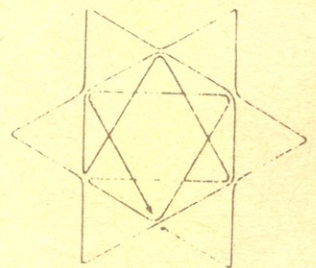
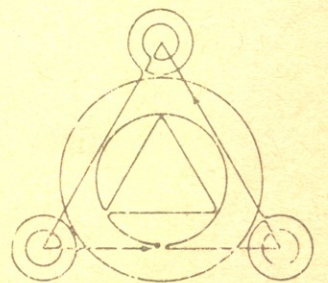
პ ა ს უ ნ ი № 2-ში
მ ო თ ა ვ ს ე ბ უ ლ
„მ ს რ ა კ ლ ი გ უ ლ ე ა“

პ რ ო ს ვ ო რ დ ი

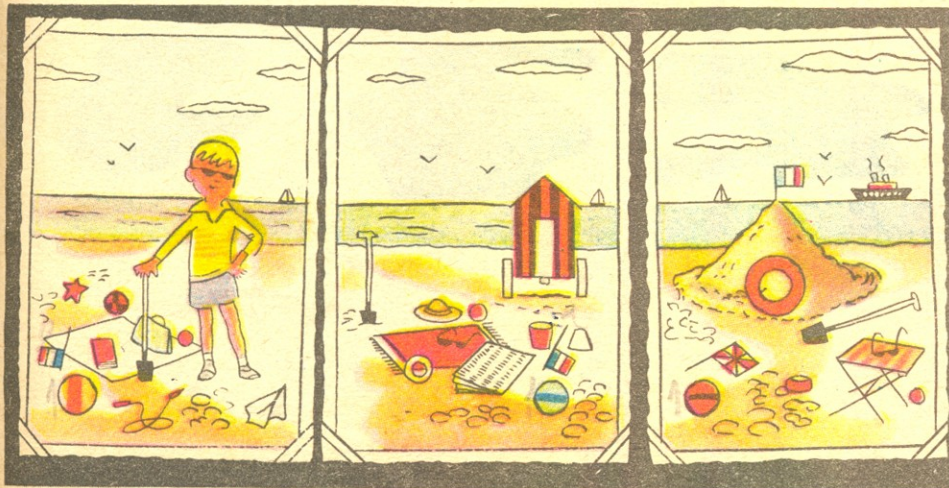
თ ა რ ა ზ უ ლ ა დ: 2. დაისი; 5. კეი; 6. ოსი; 8. არი; 9. ლიპი; 11. ოდა; 13. უმი; 15. ლიმონი; 17. ახო; 18. ბუფუფი; 19. ისკრა; 20. ესენი; 22. ილია; 26. ლილი; 27. ბალახეთი; 28. იორდანია; 29. არქიმედი; 30. ასტატინი; 33. იპოდრომი; 35. ნინა; 37. ადლი; 39. აორტა; 40. ატომი; 41. კოდორი; 42. ასი; 44. ანტენა; 45. ნეი; 46. არა; 48. ერა; 49. ზეა; 50. გოგრა;

შ ვ ი უ ლ ა დ: 1. ომი; 3. ალი; 4. სიო; 5. კიო; 7. ილი; 10. კომბანი; 12. არაგვი; 13. უთო; 14. ლაურეატი; 16. ინდი; 18. ბარბითი; 19. იავა; 21. ინგა; 23. ალუმინი; 24. მარსი; 25. ახაკი; 31. არფა; 32. ისლანდია; 33. იამანიძე; 34. რომი; 36. არმა; 37. ანცი; 38. ლევანი; 43. ინა; 45. ნავი; 47. აზია; 51. ვია.

ფ ა ნ ტ რ ი ს
მ ო უ ტ ი ლ ე ბ ლ ა დ

შ ა რ ა ლ ა
ა ტ ა მ ი

ერთი შეხედვით ეს სამი ნახატი არაფრით არ ჰგავს ერთმანეთს. მაგრამ თუ უკრძალვით დააკვირდებით, თითოეულ სურათზე, შეიძლება მხედვით ხაზანს მაინც აღმოაჩინოთ.

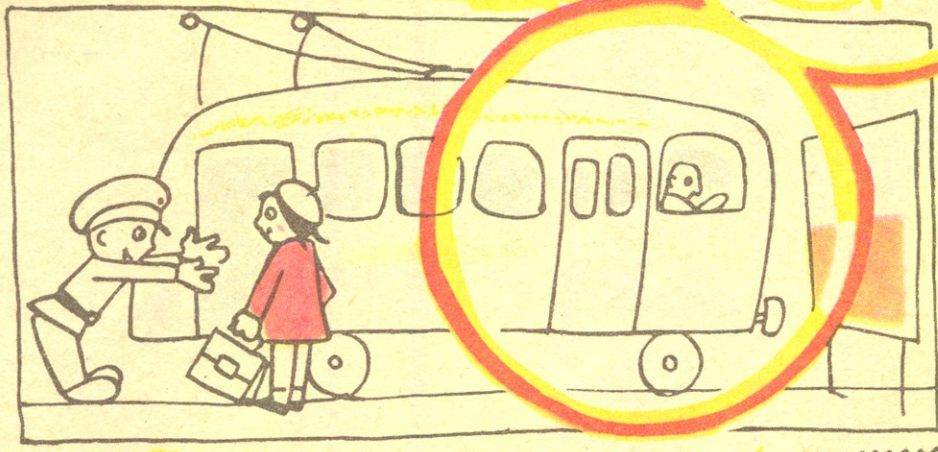
132/59

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

კვლევა

მეგობარი!

მხატვარი
ელეონორ აგბოკაძე

